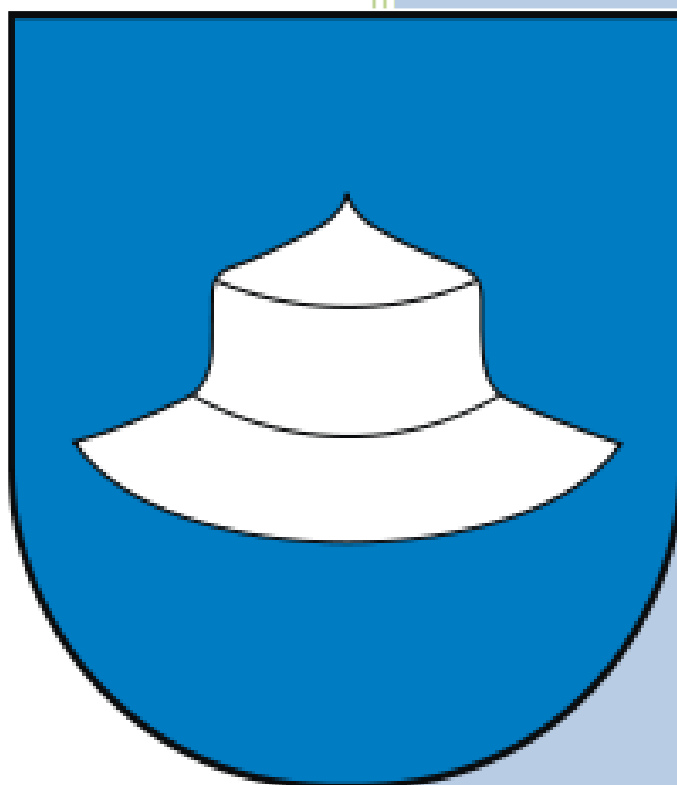

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Kłobuck na lata 2016-2025

Spis treści

Spis treści	2
Wprowadzenie	3
I Powiązania Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy ..	5
II Diagnoza stanu gminy i obszaru zdegradowanego	8
II.1 Diagnoza ogólna gminy	8
II.2 Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych	25
II.2.1 Sfera społeczna	30
II.2.2 Sfera gospodarcza	42
II.2.3 Sfera środowiskowa	44
II.3.4 Sfera techniczna i przestrzenno-funkcjonalna	46
II.3 Identyfikacja obszarów zdegradowanych i rewitalizacji na terenie gminy.....	48
II.4 Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych.....	52
III. Program rewitalizacji.....	54
III.1 Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji.....	54
III.2 Cele rewitalizacji oraz kierunki działań	54
III.3 Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych	58
III.4 Charakterystyka pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	69
III.5 Mechanizmy zapewnienia komplementarności	80
III.6 Indykatywne ramy finansowe	82
IV Wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji.....	86
IV.1 Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji	86
IV.2 System realizacji i monitoringu programu rewitalizacji	88
Spis tabel	92
Spis rysunków.....	93

Wprowadzenie

W dokumencie posłużono się następującymi pojęciami:

- **rewitalizacja** – proces wyprowadzenia ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki.
- **obszar zdegradowany** – przestrzeń, w której koncentrują się zjawiska negatywne (społeczne, gospodarcze, przestrzenne)¹ oraz problemy, które wpływają na pogorszenie jakości życia mieszkańców.
- **obszar rewitalizacji** – obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, (...) na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się przeprowadzić rewitalizację². Nie może on obejmować terenów większych niż 20% gminy oraz nie może być zamieszkiwany przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.

Zawartość niniejszego dokumentu stanowi wypadkową zaleceń wskazanych zarówno w "Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020" Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju z dnia 3 lipca 2015 r., jak i "Zasadach wsparcia rewitalizacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020".

W części wprowadzającej została scharakteryzowana spójność z najistotniejszymi dokumentami strategicznymi gminy. Ujęto tu Strategię Rozwoju, która wyznacza zasadnicze cele i kierunki rozwoju gminy, strategię rozwiązywania problemów społecznych koncentrującą się na sferze społecznej oraz plan gospodarki niskoemisyjnej odnoszący się do infrastruktury i środowiska.

Druga część dokumentu ma charakter diagnostyczny i opiera się na określeniu „pozycji” gminy Kłobuck na tle województwa śląskiego oraz powiatu kłobuckiego. W kolejnym etapie przeprowadzania diagnozy nastąpiło zejście do poziomu samej gminy – poszczególne dane analizowano już na poziomie ulic miasta Kłobuck oraz miejscowości wiejskich gminy. Do określenia miejsc w gminie, w których występuje kumulacja negatywnych zjawisk, wybrano wskaźniki ze sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-

¹ Zgodnie z *Ustawą o rewitalizacji* z dnia 9 października 2015 r. (Dz. U. 2015 poz. 1777) oraz „*Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*”.

² „*Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*”, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa, 3 lipca 2015 r., MIiR/H 2014-2020/20(01)/07/2015, Rozdział 3, pkt 4.

funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej. Danych do pogłębionej analizy problemowej dostarczał Urząd Miejski w Kłobucku, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Komenda Powiatowa Policji w Kłobucku, szkoły z terenu gminy czy Powiatowy Urząd Pracy w Kłobucku. Wykonanie pogłębionej diagnozy było możliwe również dzięki przeprowadzanym badaniom ankietowym mieszkańców, kilku warsztatom i 50 wywiadom pogłębionym. Ponadto wykorzystano inne opracowania planistyczne, jak Plan Gospodarki Niskoemisyjnej oraz coroczne raporty Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska na temat jakości środowiska, a przede wszystkim stanu powietrza.

Część programowa dokumentu zawiera określenie wizji obszarów rewitalizacji, celów, kierunków działań oraz zestawienie przedsięwzięć rewitalizacyjnych o charakterze podstawowym i uzupełniającym. Wskazano na możliwości zapewnienia komplementarności oraz cele, które mogą zostać osiągnięte dzięki realizacji przedsięwzięć. Kolejny element to indykatywne ramy finansowe.

W czwartej części scharakteryzowano proces partycypacji społecznej, który przeprowadzono na etapie opracowywania dokumentu, jak również zaproponowano możliwe formy włączania lokalnej społeczności na etapie wdrażania Programu Rewitalizacji. Chodzi o utrzymanie zainteresowania mieszkańców realizowanymi przedsięwzięciami, bowiem bez współpracy z nimi nie uda się osiągnąć pozytywnych efektów, zwłaszcza w wymiarze społecznym. Następnie określono system realizacji i monitoringu Programu.

I Powiązania Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi gminy

Zasadniczym dokumentem, z którym Program Rewitalizacji powinien zachować zgodność jest strategia rozwoju, mimo że dotyczy ona całej jednostki, a nie tylko wydzielonego fragmentu. To właśnie w niej zapisuje się najważniejsze kierunki działania i cele rozwojowe gminy. Strategia Rozwoju Gminy Kłobuck na lata 2016-2026³ wyznacza 4 obszary, którym odpowiada szereg celów operacyjnych. W ramach obszaru 1 przewidziano budowę potencjału intelektualnego, wspieranie zatrudnienia, rozwój oferty czasu wolnego; obszar 2 obejmuje stworzenie systemu ochrony środowiska; obszar 3 rozwój oferty sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej oraz poprawę szeroko rozumianego bezpieczeństwa. W 4 obszarze skoncentrowano się na wzmacnianiu aktywności i partycypacji obywatelskiej oraz spójności społecznej. W Strategii pojawił się również zapis o konieczności rewitalizacji obszarów zdegradowanych w różnych sferach przy szerokim udziale społeczności lokalnej, co znalazło odzwierciedlenie w niniejszym dokumencie i sposobie jego opacowywania. Poniższa tabela prezentuje zakres powiązania poszczególnych celów i obszarów w obu dokumentach:

Tab. 1 Matryca powiązań między celami Strategii Rozwoju Gminy Kłobuck... i Lokalnego Programu Rewitalizacji...

	I. Wzmacnianie potencjału społeczno zawodowego	II. Rozwój infrastruktury społecznej	III. Poprawa efektywności energetycznej
1. Silna pozycja gospodarcza gminy bazująca na wiedzy i przedsiębiorczości mieszkańców, wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej oraz rozwiniętej ofercie spędzania czasu wolnego			
2. Wysoki poziom bezpieczeństwa ekologicznego gminy			
3. System usług publicznych wysokiej jakości dostosowany do potrzeb społecznych			
4. Zarządzanie partnerskie sprawami publicznymi			

Źródło: opracowanie własne.

W sferze społecznej znaczącym dokumentem jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kłobuck na lata 2014-2020. Przede wszystkim występuje zgodność w zakresie zdiagnozowanych najbardziej doniosłych problemów społecznych.

³ Równolegle do opracowywania Lokalnego Programu Rewitalizacji w gminie prowadzono prace nad Strategią Rozwoju Gminy. W związku z tym w niniejszym dokumencie uwzględniono zapisy z projektu Strategii, który w tym czasie podlegał konsultacjom społecznym oraz uzgodnieniom z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska.

Analizy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wskazują, że dużym problemem na terenie gminy jest bezrobocie, zwłaszcza bezrobocie długotrwałe. Dostrzeżono przełożenie wysokiego poziomu bezrobocia na różnego rodzaju patologie społeczne i przemoc w rodzinie. Drugi problem to wykluczenie osób starszych czy niepełnosprawnych. W przypadku seniorów wynika to w dużej mierze ze zmiany struktury rodzin, tj. odejścia od modelu wielopokoleniowego, co powoduje, że osoby starsze nie mają wystarczającego poziomu opieki. W przypadku osób niepełnosprawnych wskazano jako przyczynę trudności brak organizacji pozarządowych specjalizujących się w ich problemach oraz bariery architektoniczne. W Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zaproponowano szereg działań spójnych z celami Programu Rewitalizacji oraz zaprojektowanymi w nim przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi, przy czym oczywiście ogranicza się to do tych ze sfery społecznej. Warto tu wymienić m.in. przygotowanie oferty zajęć edukacyjnych i innych dla dzieci i młodzieży, wspieranie rodzin, pomoc osobom bezrobotnym, niepełnosprawnym i seniorom, rozwój systemu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, podnoszenie kwalifikacji kadry pomocy społecznej, rozszerzanie współpracy między instytucjami publicznymi oraz podmiotami społecznymi.

Tab. 2 Matryca powiązań między celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.... i Lokalnego Programu Rewitalizacji...

	I. Wzmacnianie potencjału społeczno-zawodowego	II. Rozwój infrastruktury społecznej	III. Poprawa efektywności energetycznej
1. Tworzenie warunków sprzyjających umacnianiu instytucji rodziny			
2. Aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym			
3. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego			

Źródło: opracowanie własne.

Specjalistycznym dokumentem o charakterze strategicznym i planistycznym jest Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Kłobuck. Wskazano w nim 5 celów szczegółowych obejmujących ograniczenie emisji szkodliwych substancji (dwutlenku węgla, zanieczyszczeń z instalacji grzewczych i transportu), zużycia energii elektrycznej i środków opałowych, zwiększenie ilości energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, realizacji idei wzorcowej roli sektora publicznego w zakresie oszczędnego gospodarowania energią, promocję wizji zrównoważonego transportu oraz promocję efektywnego energetycznie oświetlenia. Realizacja tych postulatów została zawarta w celu III niniejszego dokumentu - Poprawa

efektywności energetycznej. Stała się ona inspiracją do zaprojektowania szeregu przedsięwzięć z listy zadań uzupełniających podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które zaklasyfikowano do obszaru tematycznego "Infrastruktura i środowisko".

W Gminnym Programie Wspierania Rodziny na lata 2015-2017 podkreślono problemy związane z funkcjonowaniem rodzin i w związku z tym zaproponowano niezbędne formy wsparcia. W diagnozie tego dokumentu zapisano, iż sporą część korzystających ze świadczeń pomocy społecznej stanowią rodziny, w których występuje zjawisko bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Na podstawie doświadczeń pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej stwierdzono również, że tego rodzaju problemy łączą się z bezrobociem, uzależnieniami i przemocą. Diagnoza przeprowadzona na potrzeby Lokalnego Programu Rewitalizacji pokazała, że na obszarze rewitalizacji te problemy są znaczące. Możliwości działania w zakresie pomocy rodzinom są ograniczone ze względu na to, że w gminie Kłobuck brakuje placówki wsparcia. Realizację zadań z zakresu wsparcia rodziny przejmie stworzone w wyniku działań rewitalizacyjnych Kłobuckie Centrum Usług Społecznych. Zbliżone problemy opisano również w dokumencie pn. Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Gminie Kłobuck na lata 2014-2016.

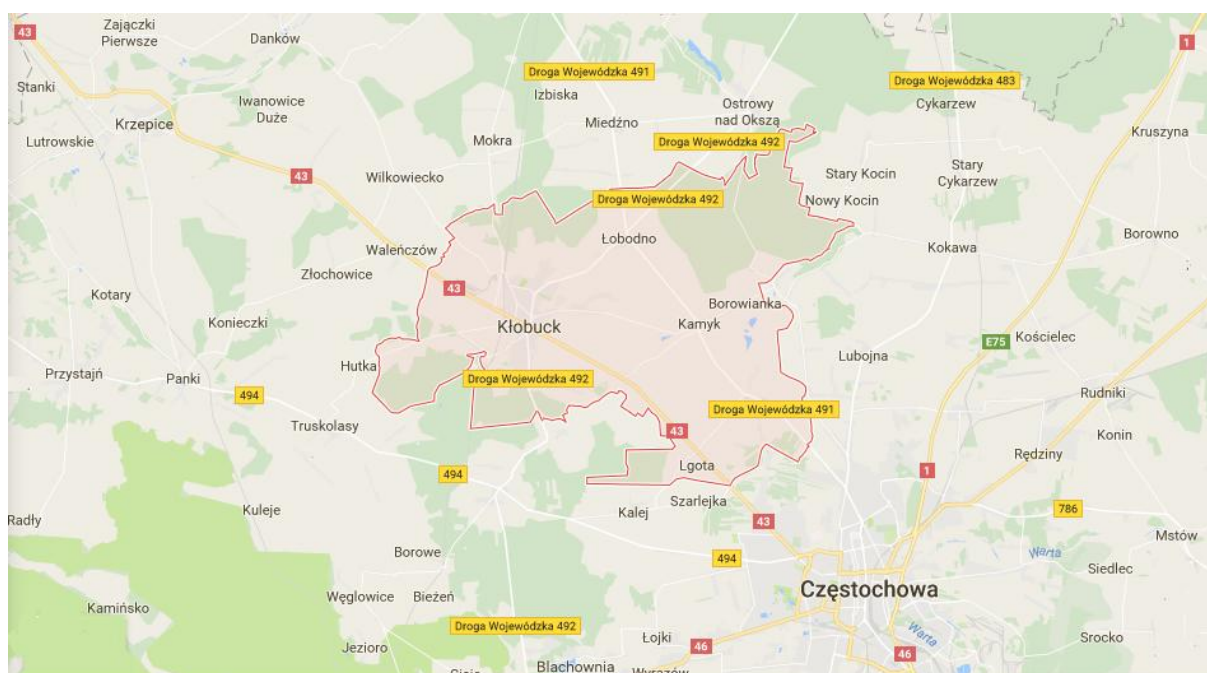
W Gminnym Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na 2016 r. ustanowiono szereg przedsięwzięć mających na celu walkę z uzależnieniami od alkoholu oraz działania profilaktyczne. Duży nacisk położono na stworzenie oferty terapeutycznej dla osób uzależnionych i ich rodzin, co znalazło odzwierciedlenie również w niniejszym dokumencie. Projekt ten złożyła lokalna organizacja pozarządowa, co pozostaje w zgodzie z założeniami kolejnych przyjmowanych przez gminę programów współpracy z organizacjami pozarządowymi. Są one podejmowane co rok przez Radę Miejską i jako jedno z priorytetowych zadań publicznych, do których należy angażować organizacje społeczne wymieniają właśnie „prowadzenie zajęć promujących życie w abstynencji oraz świadczenie w tym zakresie poradnictwa”.

II Diagnoza stanu gminy i obszaru zdegradowanego

II.1 Diagnoza ogólna gminy

Gmina Kłobuck leży w północnej części województwa śląskiego, na Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej. Od Katowic jest oddalona o ok. 90 km, natomiast od Częstochowy zaledwie o ok. 15 km. Od wschodu gmina Kłobuck graniczy z gminą Mykanów, od północy z gminą Miedźno, od południa z gminą Wręczyca Wielka, od południowego-zachodu z gminą Opatów, a od południowego-wschodu z Częstochową.

Rys. 1 Gmina Kłobuck na tle Częstochowy.

Źródło:

<https://www.google.pl/maps/place/K%C5%82obuck/@50.8994329,18.8398482,11z/data=!4m5!3m4!1s0x4710ba35be82b42b:0xdd678bb4c15ea6fe!8m2!3d50.9055174!4d19.0070366>.

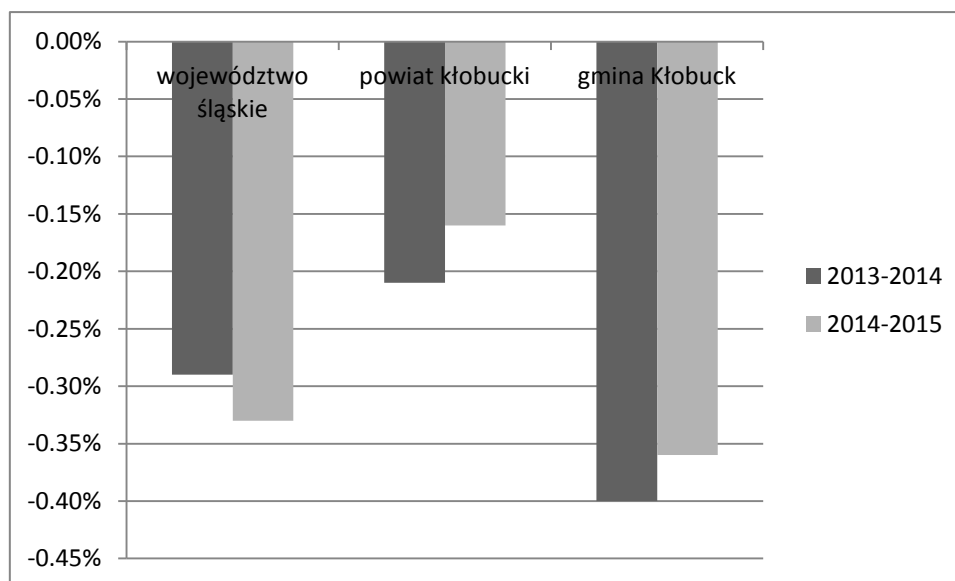
Siedzibą gminy jest miasto Kłobuck. Ponadto w skład gminy wchodzi 10 sołectw w części wiejskiej gminy (Biała, Borowianka, Gruszewnia, Kamyk, Kopiec, Lgota, Libidza, Łobodno, Nowa Wieś, Rybno) oraz 5 sołectw w obrębie Kłobucka (Brody Malina, Niwa Skrzyszów, Przybyłów, Smugi, Zakrzew).

Powierzchnia gminy to 130 km², natomiast samego miasta Kłobuck – 47 km².

Sytuacja demograficzna

W całym województwie śląskim obserwuje się w ostatnich latach spadek liczby mieszkańców, który jednak nie przekracza rocznie 1%. Najniższy jest on ogółem w powiecie kłobuckim, najwyższy natomiast był w gminie Kłobuck (na tle powiatu i województwa), przy czym uległ spowolnieniu.

Rys. 2 Zmiany liczby ludności w gminie Kłobuck na tle powiatu i województwa w latach 2013-2015.

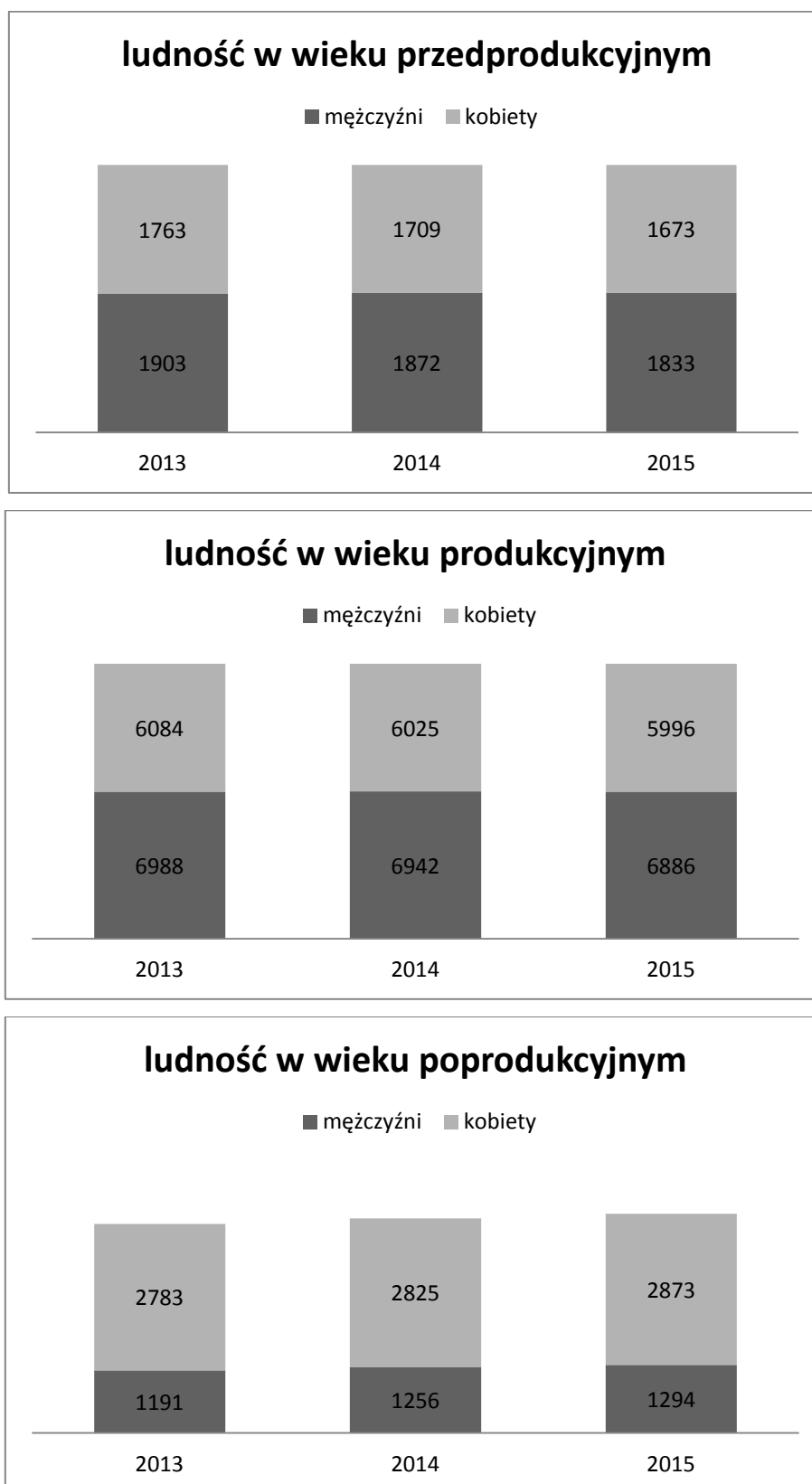

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wśród mieszkańców województwa śląskiego, powiatu kłobuckiego i gminy Kłobuck przeważają kobiety, które stanowiły w 2015 r. 51,3% ogółu mieszkańców, co oznacza, że na 100 mężczyzn przypada 105 kobiet. Jeszcze większa dysproporcja występuje na poziomie województwa - 107 kobiet na 100 mężczyzn, a najkorzystniejsza sytuacja ma miejsce w powiecie kłobuckim - 103 kobiety na 100 mężczyzn.

Wzrost liczby mieszkańców występuje jedynie w przypadku osób w wieku poprodukcyjnym. Również tu widać największą dysproporcję w liczbie kobiet i mężczyzn z ponad dwukrotną przewagą tej pierwszej płci. Spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w latach 2013-2015 jest równy wzrostowi liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (wartości wynoszą tu odpowiednio 4,36% i 4,86%). Liczba osób w wieku produkcyjnym w tym samym czasie zmalała o 1,45%.

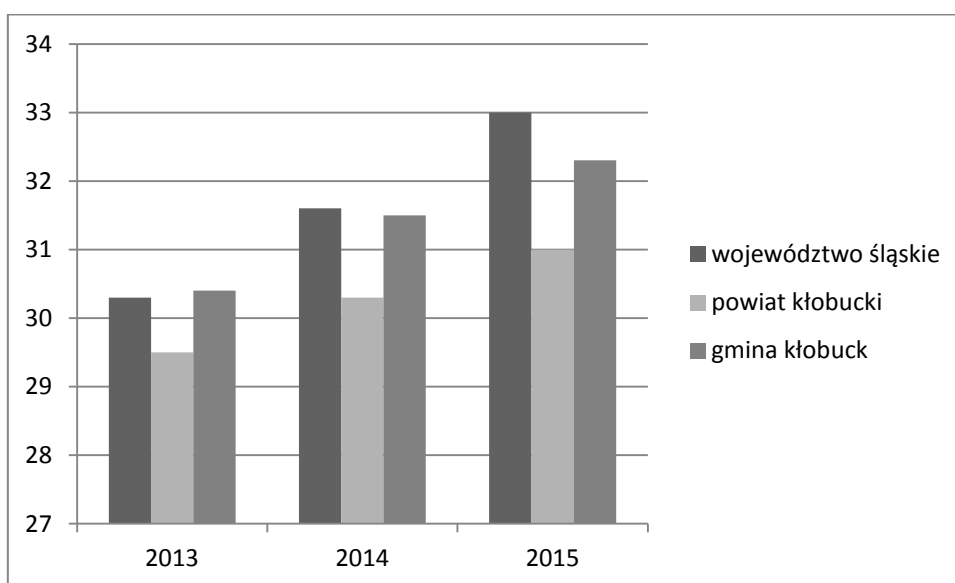
Rys. 3 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Kłobuck w latach 2013-2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Starzenie się społeczeństwa na poziomie regionalnym i lokalnym obrazuje wskaźnik obciążenia demograficznego, rozumiany jako udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogóle ludności w wieku produkcyjnym. Generalna tendencja w województwie śląskim, powiecie kłobuckim i gminie Kłobuck jest rosnąca, a najmniejsze wartości wskaźnik osiąga w powiecie. Jednocześnie dane pozwalające na wyodrębnienie miasta Kłobucka i obszarów wiejskich gminy pokazują, że wskaźnik jest mniej korzystny dla miasta (wynosił w 2015 r. 35,6%, podczas gdy dla obszarów wiejskich – 26,8%).

Rys. 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2013-2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Bezrobocie

W województwie śląskim, powiecie kłobuckim i gminie Kłobuck dostrzegalny jest spadek liczby bezrobotnych. Najwyższy spadek wystąpił na poziomie województwa i wyniósł prawie 29%, natomiast w powiecie i gminie są to zbliżone wartości. W województwie śląskim średnio więcej jest bezrobotnych kobiet niż mężczyzn – stanowią one 54,3% ogółu bezrobotnych, natomiast w powiecie i gminie wśród bezrobotnych dominują mężczyźni, którzy stanowią odpowiednio 49% i 48,5%. Zauważyć też można, że znacznie wolniej zmniejsza się liczba bezrobotnych kobiet niż mężczyzn.

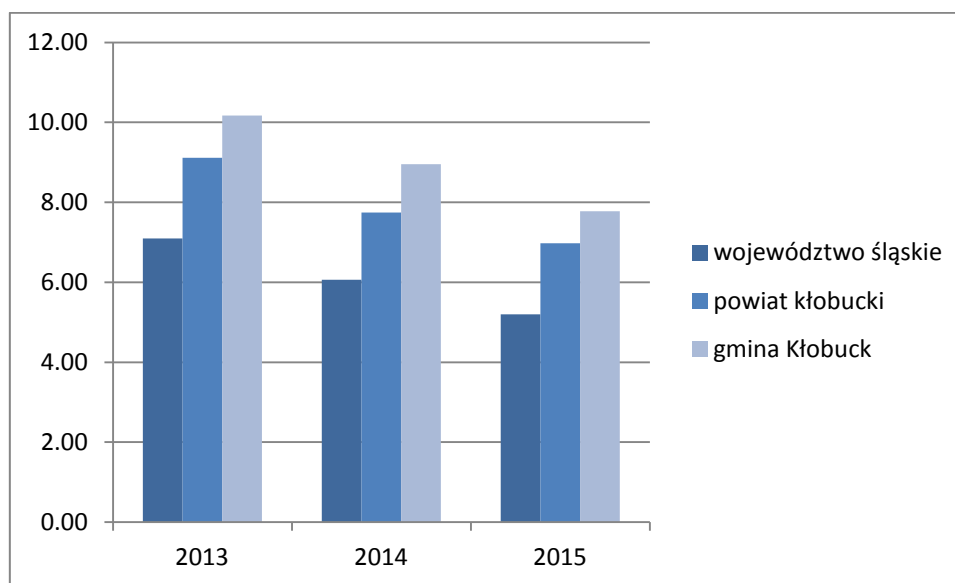
Tab. 3 Zmiany w liczbie bezrobotnych w latach 2013-2015.

	ogółem	mężczyźni	kobiety
województwo śląskie	-28,70%	-30,20%	-27,50%
powiat kłobucki	-24,10%	-25,10%	-23,10%
gmina Kłobuck	-24,60%	-27%	-22,40%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W związku ze spadkiem liczby bezrobotnych, zmniejsza się również udział osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym – między 2013 a 2015 r. spadek ten wyniósł ok. 2 punkty procentowe na poziomie województwa, powiatu i gminy. Należy przy tym zauważyć, że stosunek liczby bezrobotnych do osób w wieku produkcyjnym najkorzystniejszy był w największej jednostce, czyli województwie, a najgorzej sytuacja wyglądała w gminie.

Rys. 5 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2013-2015 [%].

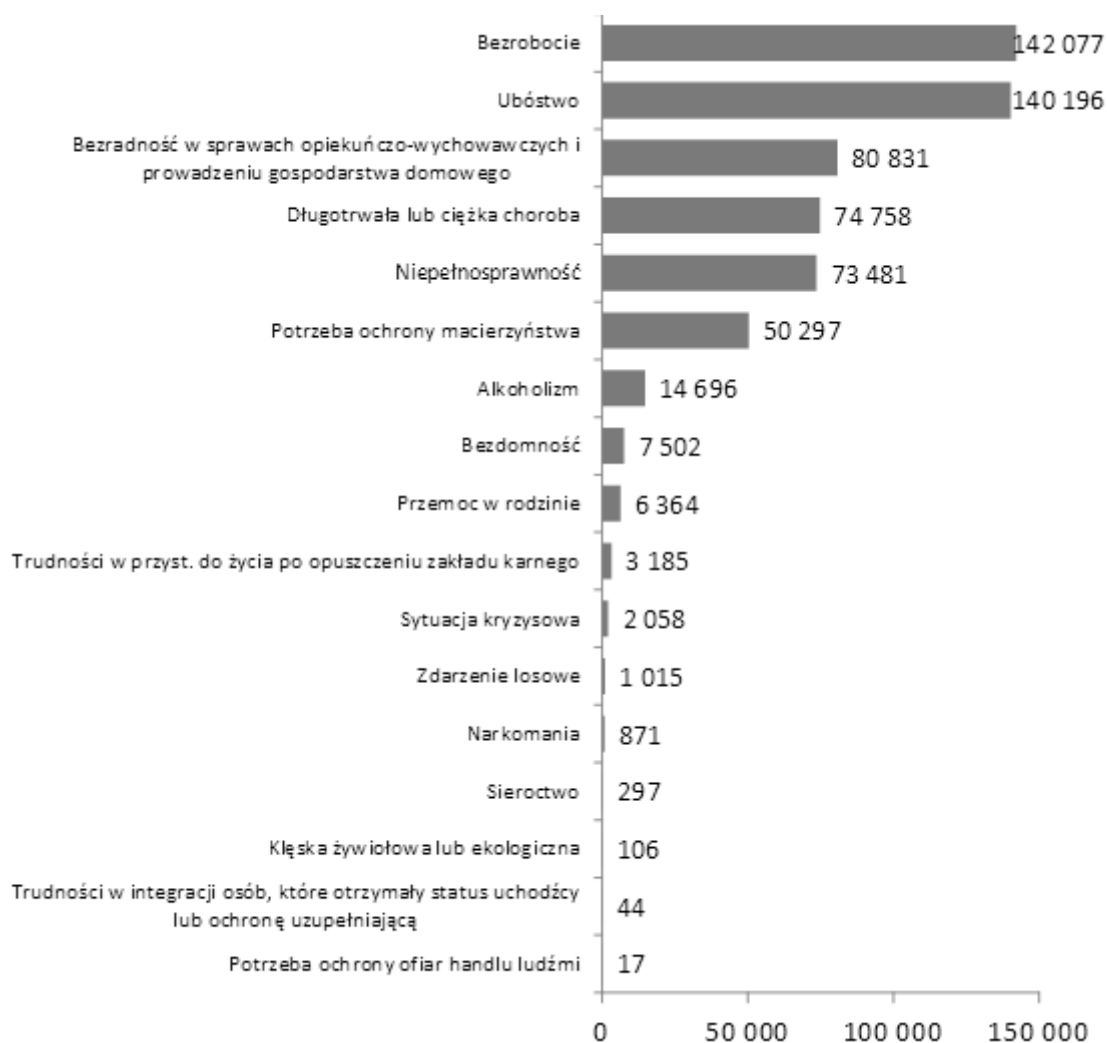
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Pomoc społeczna

Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w województwie śląskim był niższy w 2015 r. niż w kraju i wynosił 6% (wobec 9% dla Polski). W stosunku do 2014 r. liczba tych osób zmniejszyła się o 5,4%. Najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej było bezrobocie, ubóstwo oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Również w przypadku tych zjawisk zauważyć

można największe spadki w liczbie korzystających z pomocy osób. Zresztą jedyny wzrost na poziomie województwa wystąpił w przypadku bezdomności oraz narkomanii.

Rys. 6 Powody przyznania pomocy społecznej w województwie śląskim w 2015 roku.

Źródło: *Ocena zasobów pomocy społecznej. Województwo śląskie 2016*, s. 39.

Liczba świadczeń rodzinnych udzielanych zarówno w województwie, jak i powiecie i gminie, systematycznie spada. Największe spadki występują na poziomie powiatu, gdzie liczba rodzin otrzymujących świadczenia rodzinne zmniejszyła się o 13,9%, a dzieci, na które przekazywane są świadczenia, o 14,2%. W gminie spadek wyniósł odpowiednio 10,6% oraz 11,5%, a w województwie 12,4% i 11%.

Tab. 4 Korzystający ze świadczeń rodzinnych w latach 2013-2015.

	rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne			dzieci, na które rodzice otrzymali zasiłki rodzinne		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
województwo śląskie	92263	85989	80816	177939	166273	158348
powiat kłobucki	3534	3208	3055	6395	5795	5484
gmina Kłobuck	728	680	651	1297	1202	1148

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

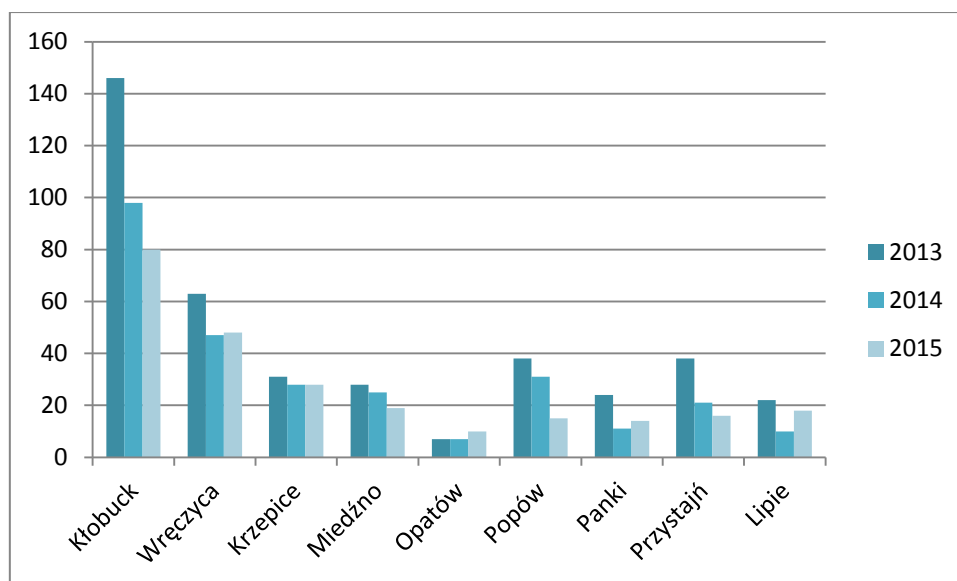
Bezpieczeństwo publiczne

Na terenie województwa śląskiego dostrzegalne jest zmniejszenie poziomu przestępczości, co przejawia się przede wszystkim w spadku liczby przestępstw na 1000 mieszkańców. Od 2013 r. zmniejszyła się ona z poziomu prawie 35 przestępstw na 1000 mieszkańców do 26. Podobna sytuacja ma miejsce w powiecie kłobuckim, gdzie w 2013 r. popełniono 18 przestępstw, natomiast w 2015 r. - 12 na 1000 mieszkańców. Największą część stanowią przestępstwa o charakterze kryminalnym, których w 2015 r. popełniono w województwie śląskim 16 przestępstw, w powiecie 5, a w gminie Kłobuck - 4. Jednocześnie na wysokim poziomie utrzymuje się wskaźnik wykrywalności przestępstw, który na poziomie województwa wynosi ok. 68%, a powiatu - 80%⁴. Należy też zauważyć, że powiat kłobucki jest jednym z najbezpieczniejszych powiatów w województwie śląskim (tuż po bieruńskim).

Gmina Kłobuck na tle powiatu kłobuckiego w liczbach bezwzględnych cechuje się największą liczbą przestępstw, ponieważ jest gminą największą. Jediną gminą w powiecie kłobuckim, w której wzrosła liczba przestępstw, jest Opatów. W pozostałych odnotowano jedynie tendencje spadkowe, przy czym największy spadek wystąpił w gminach Popów (60,5%) i Przystajń (57,9%). Jeden z wyższych spadków miał miejsce także w gminie Kłobuck, gdzie wyniósł 45,2%.

⁴ Na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

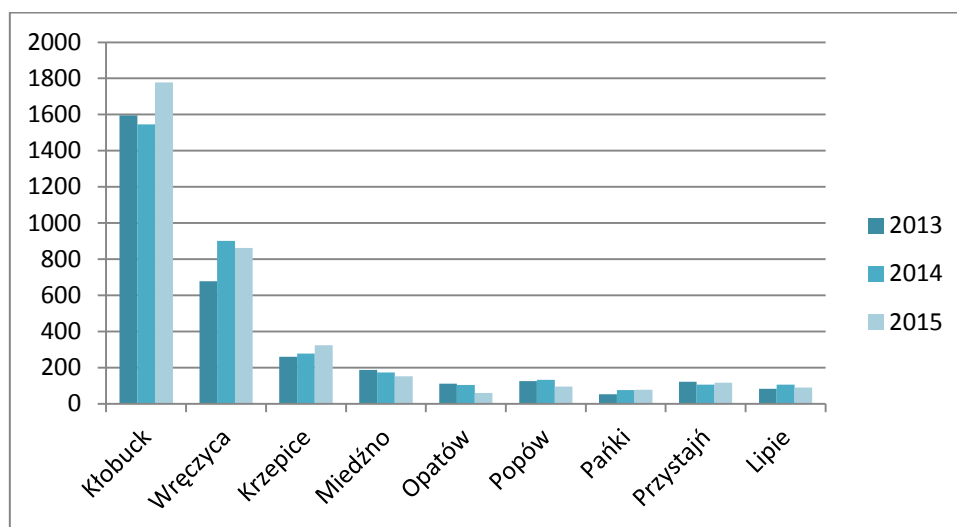
Rys. 7 Zagrożenie przestępczością na terenie powiatu kłobuckiego w 7 kategoriach w latach 2013-2015.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Informacji o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Powiatu Kłobuckiego za okres od 1.01.2015 roku do 31.12.2015 roku*, s. 8.

Podobnie jak w przypadku przestępstw, kumulacja liczby ujawnionych wykroczeń ma miejsce na terenie gminy Kłobuck i Wręczyca Wielka. W tym zakresie w większości gmin powiatu kłobuckiego odnotowano wzrost liczby ujawnionych wykroczeń, przy czym należy zauważyć, że prawdopodobnie ma to związek z większą aktywnością jednostek policji.

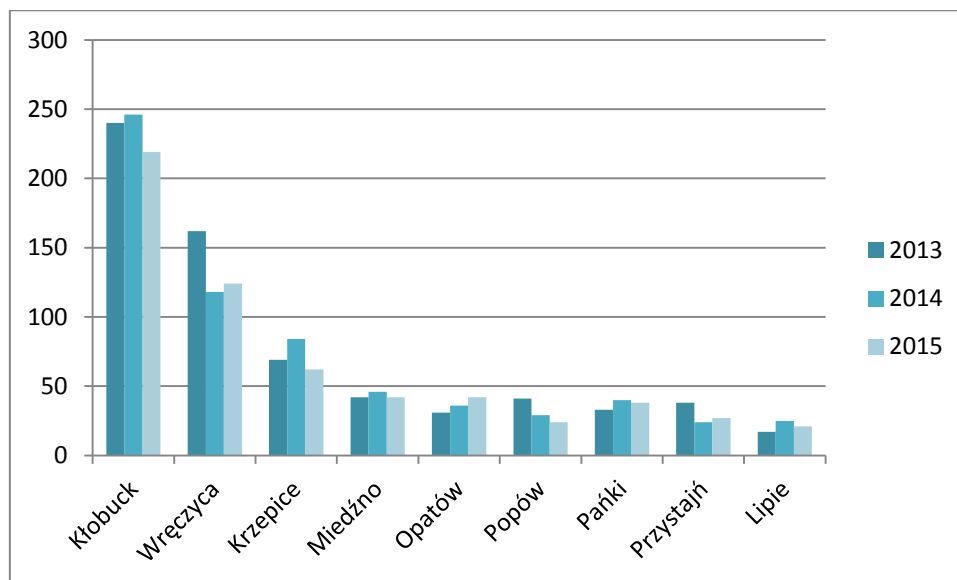
Rys. 8 Zagrożenia wykroczeniami ujawnionymi przez policjantów prewencji na terenie powiatu kłobuckiego w latach 2013-2015 (postępowania mandatowe, czynności wyjaśniające).

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Informacji o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Powiatu Kłobuckiego za okres od 1.01.2015 roku do 31.12.2015 roku*, s. 11.

Zaledwie w przypadku dwóch gmin powiatu kłobuckiego wzrosła liczba wypadków drogowych i kolizji (Opatów i Lipie), natomiast w Miedźnie utrzymała się na tym samym poziomie. W gminie Kłobuck łącznie wypadków i kolizji było mniej, natomiast gdyby rozpatrywać je oddzielnie – miało miejsce tyle samo wypadków co w 2014 r. i mniej kolizji.

Rys. 9 Zagrożenie wypadkami drogowymi i kolizjami na terenie gmin powiatu kłobuckiego w latach 2013-2015.

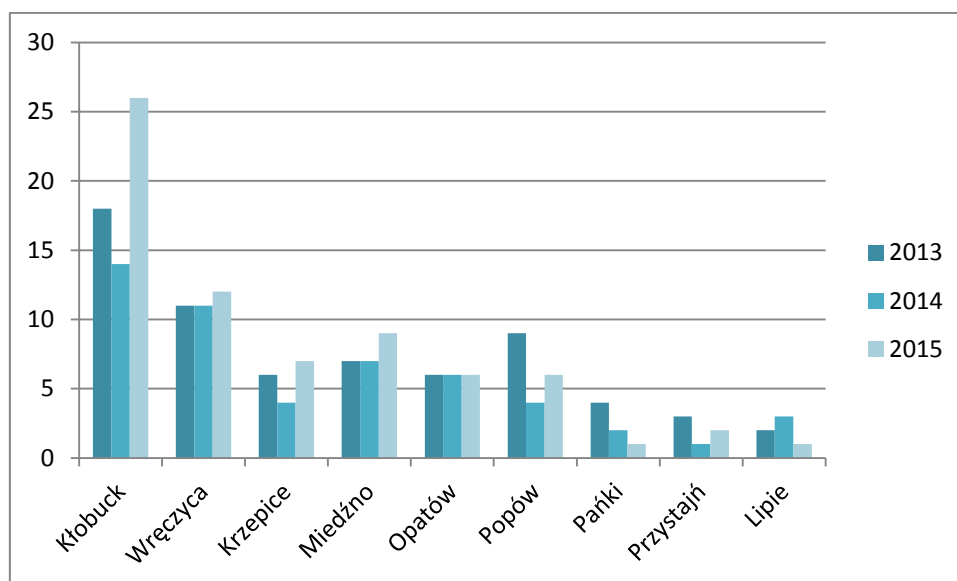

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Informacji o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Powiatu Kłobuckiego za okres od 1.01.2015 roku do 31.12.2015 roku*, s. 13.

W 2015 r. policjanci z Komendy Powiatowej Policji w Kłobucku przygotowali 213 Niebieskich kart, przy czym ponad 1/4 z nich dotyczyła przypadków przemocy pojawiających się w prowadzonych już postępowaniach. W 150 przypadkach sprawcy przemocy znajdowali się pod wpływem alkoholu i w stosunku do 2014 r. o prawie 40 osób wzrosła liczba sprawców, których zatrzymano do wytrzeźwienia. W stosunku do poprzednich lat zanotowano spadek liczby przestępstw związanych z przemocą domową, ale nadal najczęściej były popełniane w związku z występowaniem zjawiska alkoholizmu, bezrobocia lub nieporadności⁵. W gminach Kłobuck i Wręczyca Wielka liczebność tych przestępstw jest największa, ponadto w gminie Kłobuck nastąpił jej wzrost o 44%.

⁵ *Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Powiatu Kłobuckiego za okres od 1.01.2015 roku do 31.12.2015 roku*, s. 19.

Rys. 10 Postępowania wszczęte w związku ze znęcaniem się nad rodziną.

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Informacji o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Powiatu Kłobuckiego za okres od 1.01.2015 roku do 31.12.2015 roku*, s. 19.

W latach 2014-2015 odnotowano w województwie śląskim wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej tylko w dwóch przypadkach – bezdomności i narkomanii. W tym drugim przypadku pomoc otrzymywały w 2015 r. o 23 osoby więcej niż rok wcześniej. Ogólnie 14696 mieszkańców województwa korzystało ze świadczeń pomocy społecznej z powodu alkoholizmu i 871 z powodu narkomanii. Oznacza to, że na Śląsku w pierwszym przypadku korzystały 4 osoby na 1000 mieszkańców, a w drugim – 0,2⁶.

Edukacja

W gminie Kłobuck funkcjonują następujące jednostki oświatowe, których organem prowadzącym jest Gmina Kłobuck:

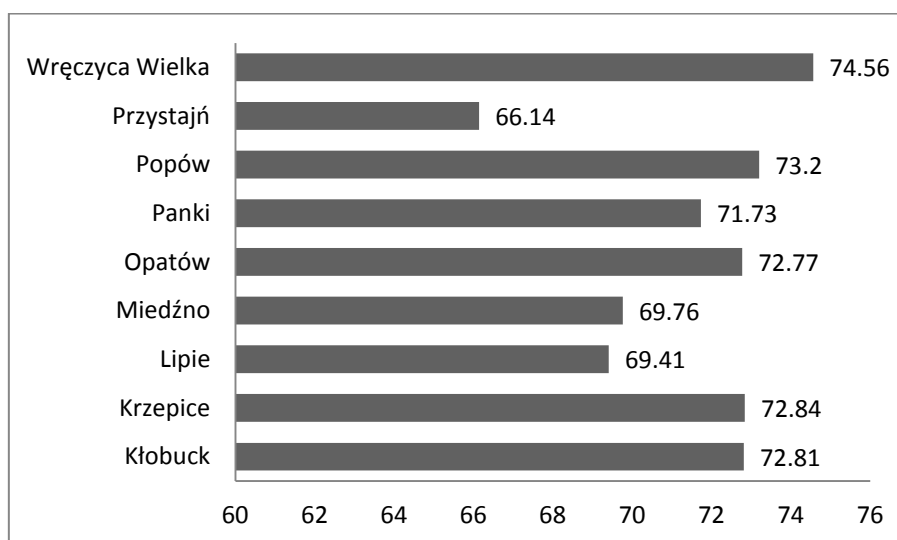
- Zespół Szkół w Libidzy (Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza z Oddziałem Przedszkolnym i Gimnazjum),
- Zespół Szkół w Białej (Szkoła Podstawowa, Oddział Przedszkolny, Gimnazjum),
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Kamyku im. gen. Józefa Bema (Przedszkole Gminne, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum),
- Zespół Szkolno-Przedszkolny im. Marii Konopnickiej w Łobodnie (Przedszkole Gminne, Szkoła Podstawowa, Gimnazjum),
- Szkoła Podstawowa Nr 2 im. Adama Mickiewicza w Kłobucku,

⁶ Za: *Ocena zasobów pomocy społecznej. Województwo śląskie 2016*, s. 41.

- Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Władysława Sebyły w Kłobucku,
- Gimnazjum im. Jana Pawła II w Kłobucku,
- Przedszkole Gminne Nr 1 w Kłobucku,
- Przedszkole Gminne Nr 2 w Kłobucku,
- Przedszkole Gminne Nr 4 z oddziałami integracyjnymi w Kłobucku,
- Przedszkole Gminne Nr 5 im. Jana Brzechwy w Kłobucku.

Średni wynik sprawdzianu szóstoklasisty w 2015 r. wyniósł w powiecie kłobuckim 67,89%. Średnie wyniki w poszczególnych gminach powiatu oscylowały między 66% a ok. 75%. Uczniowie z gminy Kłobuck dobrze wypadli na sprawdzianie, zarówno przy analizie całościowych wyników, jak i z podziałem na przedmioty.

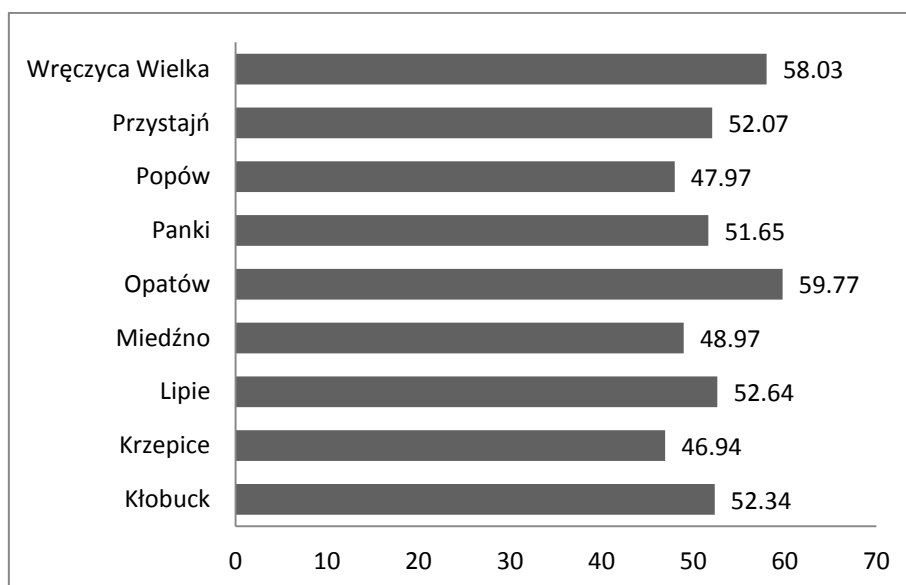
Rys. 11 Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w powiecie kłobuckim w 2015 roku [%].

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Edukacyjnej w Jaworznie, http://oke.jaworzno.pl/wyniki/sprawdzian/2015_informacja_wstepna_SP_wgOKE.pdf.

Średnio w powiecie uczniowie na egzaminie gimnazjalnym osiągnęli wynik 48,56%, a w województwie śląskim 55,61%. Uczniowie z gminy Kłobuck uzyskali dość dobre wyniki na tym egzaminie. Lepiej wypadły tylko szkoły z gmin Opatów i Wręczyca Wielka, natomiast wyniki szkół z Kłobucka były lepsze niż średnio w powiecie. Gorsze niż średnio w powiecie wyniki osiągnęli w przypadku części językowej egzaminu – na poziomie podstawowym z języka angielskiego i niemieckiego.

Rys. 12 Wyniki egzaminu gimnazjalnego w powiecie kłobuckim w 2015 roku [%].

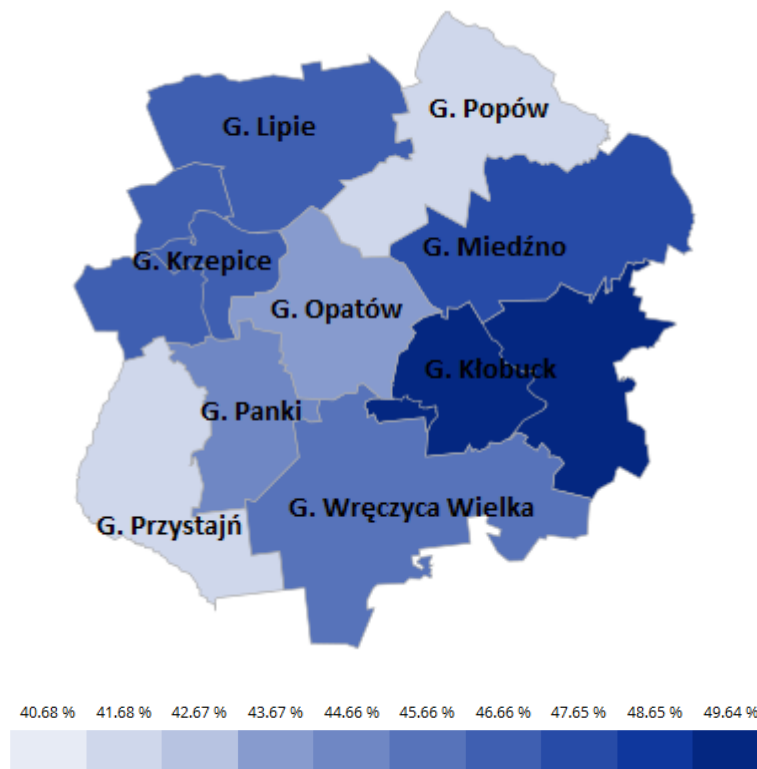

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Edukacyjnej w Jaworznie,
http://oke.jaworzno.pl/wyniki/gimnazjum/2015_gimnazjum_wstepna_wgOKE.pdf.

Kapitał społeczny

Frekwencja w wyborach parlamentarnych, które miały miejsce w październiku 2015 r. wyniosła w powiecie kłobuckim 46,03%. Najwyższy odsetek osób uprawnionych do głosowania, które oddały głos, wystąpił w gminie Kłobuck, gdzie wyniósł 50,64%. Najniższą frekwencję odnotowano w gminie Przystajń – 40,58%. Na Górnym Śląsku frekwencja osiągnęła poziom 52,25%.

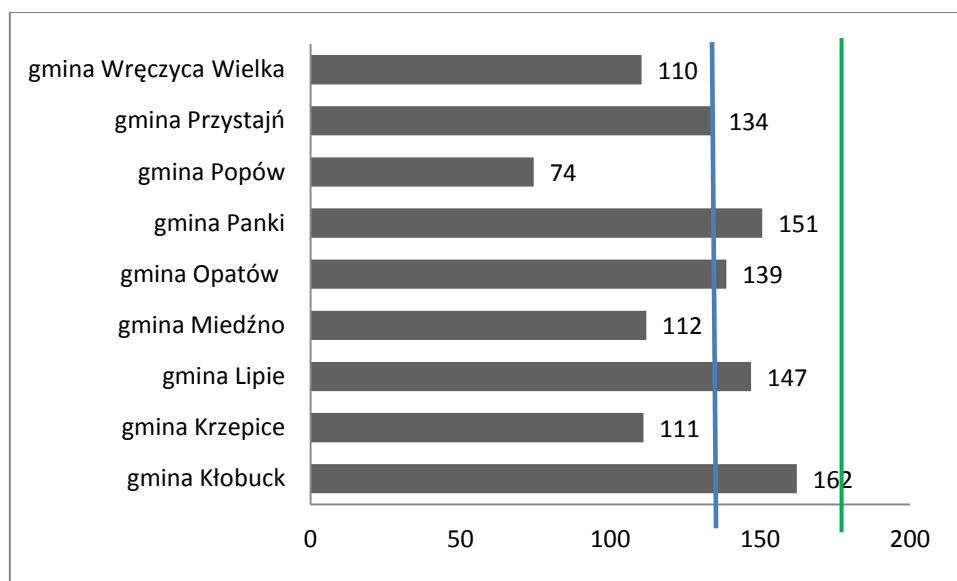
Rys. 13 Frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2015 r. w powiecie kłobuckim.

Źródło: Państwowa Komisja Wyborcza, <http://parlament2015.pkw.gov.pl/Frekwencja/2406/3>.

O ile frekwencja wyborcza pokazuje chęć angażowania się mieszkańców w życie publiczne, to poziom czytelnictwa z kolei wskazuje na chęć i gotowość udziału w życiu kulturalnym i społecznym gminy. Gmina Kłobuck na tle innych gmin powiatu kłobuckiego charakteryzuje się największą liczbą czytelników na 1000 mieszkańców. W powiecie średnio na 1000 mieszkańców przypada 130 kart bibliotecznych, natomiast w województwie 173. Ponadto w przypadku województwa zauważalna jest tendencja spadkowa (między 2013 a 2015 r. liczba czytelników na 1000 mieszkańców zmalała o 6,5%), podczas kiedy w gminie sytuacja jest odwrotna (wzrost czytelnictwa o 4,5%; w powiecie liczba czytelników na 1000 mieszkańców pozostaje niezmienną).

Rys. 14 Czytelnicy bibliotek publicznych w powiecie kłobuckim w 2015 r. na 1000 mieszkańców.

Na wykresie zaznaczono kolorem niebieskim liczbę czytelników w powiecie kłobuckim i kolorem zielonym liczbę czytelników w województwie śląskim.

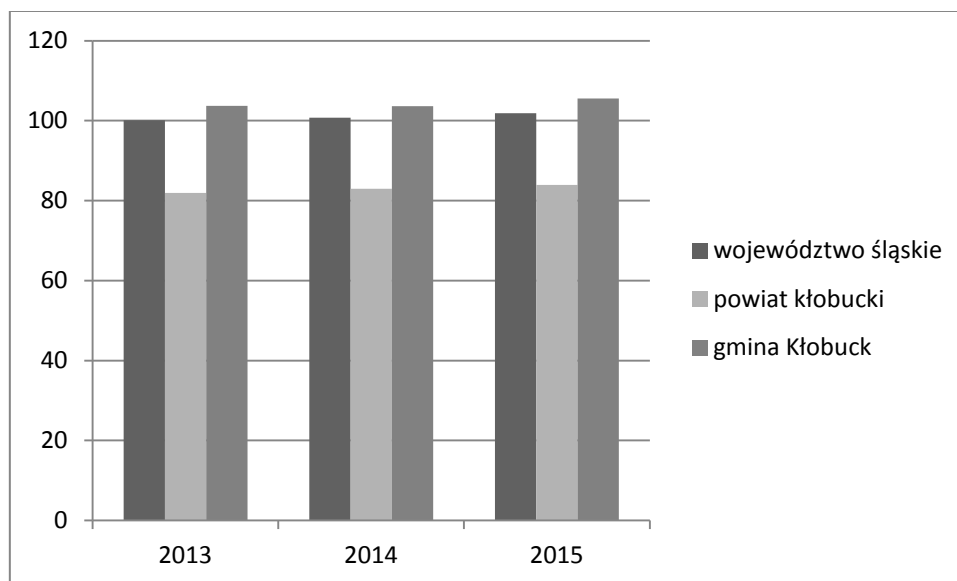
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Należy nadmienić, że na terenie gminy Kłobuck funkcjonuje Biblioteka Publiczna Gminy Kłobuck im. Jana Długosza z filiami: Filią nr 1 w Kłobucku-Zagórzu, w Kamyku i Łobodnie. Biblioteka organizuje warsztaty, wykłady, spotkania autorskie oraz inne imprezy.

Poziom przedsiębiorczości

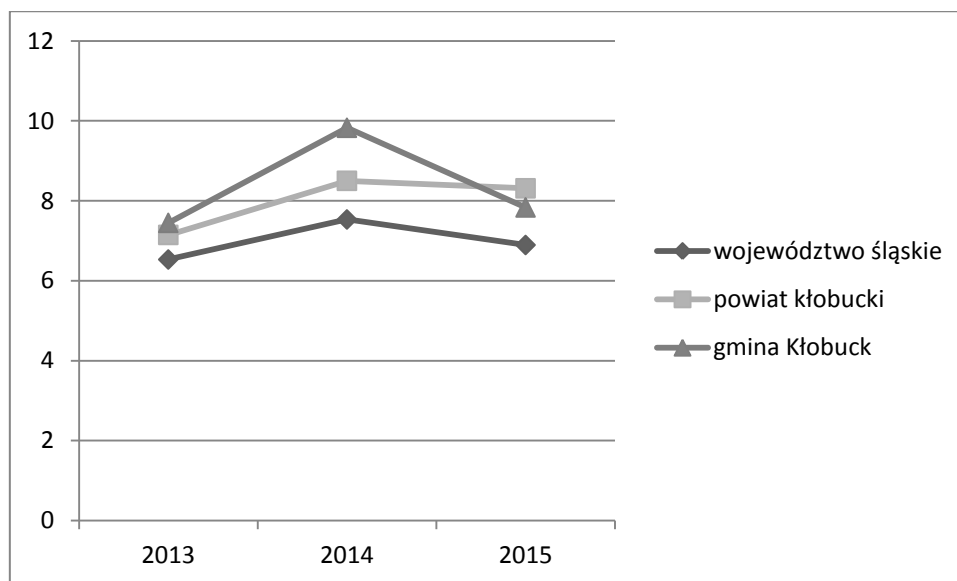
Jak widać na poniższym wykresie, liczba otwieranych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców nieznacznie wzrasta z roku na rok. Generalnie wzrost ten oscyluje na poziomie ok. 2%. W tym ujęciu poziom przedsiębiorczości jest najwyższy w gminie, zwłaszcza w porównaniu do powiatu kłobuckiego. Na zbliżonym poziomie utrzymuje się również udział przedsiębiorstw wykreślanych z rejestru REGON w ogóle działających podmiotów gospodarczych - liczba oscyluje między 7 a 10% od 2013 do 2015 roku. Świadczy to o tym, że generalnie kondycja przedsiębiorstw nie ulega znaczącemu pogorszeniu. Zauważyć można tylko, że wzrost liczby zamykanych firm nastąpił w 2014 roku.

Rys. 15 Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w 2015 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Rys. 16 Udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON [%].

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

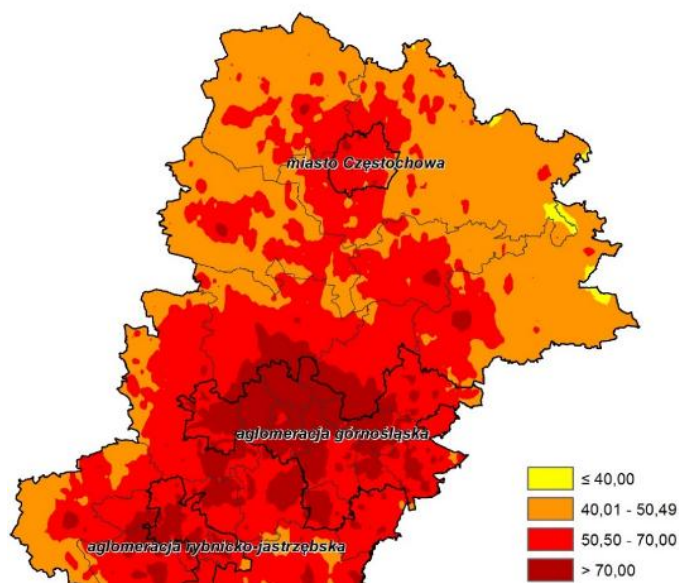
Natężenie ruchu kołowego

Według danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Katowicach, wskaźnik motoryzacji (czyli liczba samochodów osobowych na 1000 mieszkańców) w 2014 r. wyniósł 508 i wykazuje tendencję wzrostową (w poprzednim roku 494). Jest to zresztą tendencja typowa dla całego województwa śląskiego. Najwyższe wartości wskaźnik osiągnął

w powiecie kłobuckim, gdzie na 1000 mieszkańców przypadają 644 pojazdy oraz myszkowskim (641)⁷.

W powiecie kłobuckim oraz gminie Kłobuck odnotowano przekroczenie stężeń dobowych pyłu zawieszonego PM₁₀, rocznych pyłu PM_{2,5}. W przypadku tej pierwszej substancji najdłużej przekroczenie dopuszczalnego poziomu utrzymywało się przez 117 dni, natomiast w przypadku drugiej substancji – przez 35. Wysokie są również stężenia benzo(a)pirenu.

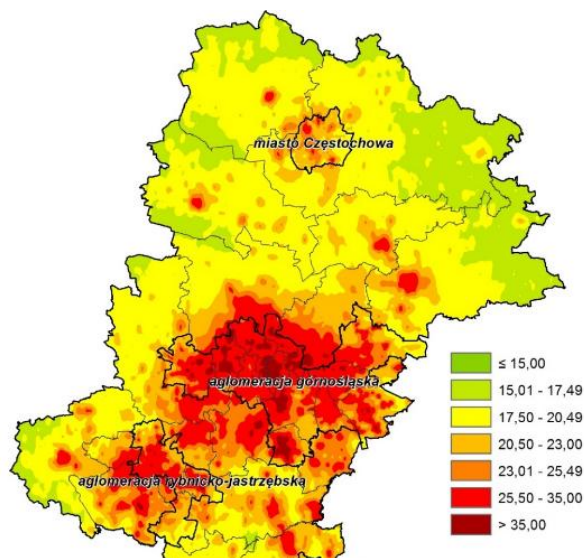
Rys. 17 Wartości maksymalnego stężenia dobowego PM 10 w 2015 roku [$\mu\text{b}/\text{m}^3$].

Źródło: Czternasta roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim, obejmująca 2015 rok, s. 45.

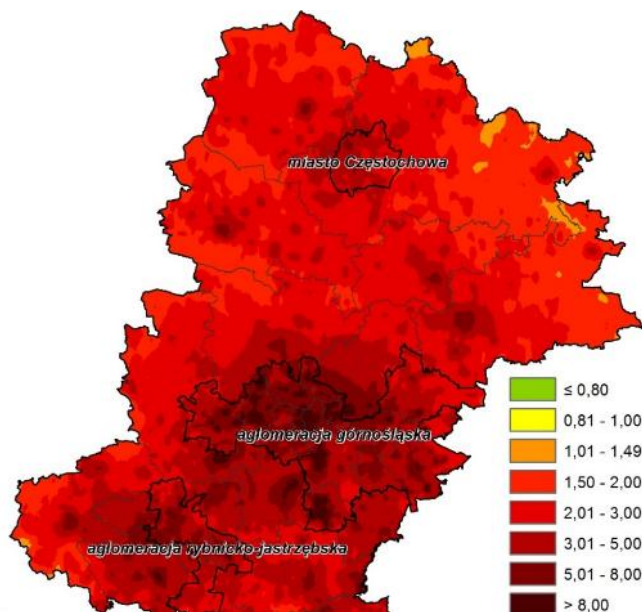
⁷ Stan środowiska w województwie śląskim w 2014 roku, s.91.

Rys. 18 Obszary przekroczeń średnich stężeń rocznych pyłu 2,5 w 2015 roku [$\mu\text{b}/\text{m}^3$].

Źródło: Czternasta roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim, obejmująca 2015 rok, s. 47.

Rys. 19 Obszary przekroczeń średnich stężeń rocznych benzo(a)piranu w 2015 roku [ng/m^3].

Źródło: Czternasta roczna ocena jakości powietrza w województwie śląskim, obejmująca 2015 rok, s. 48.

W gminie Kłobuck niska emisja związana jest z indywidualnymi źródłami ciepła, wykorzystującymi jako źródło energii przede wszystkim węgiel kamienny. Zanieczyszczenie powietrza jest duże również wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych – droga krajowa nr 43 oraz drogi wojewódzkie nr 491 i 492.

Infrastruktura techniczna

Zarówno w zakresie wyposażenia w infrastrukturę wodociągową, jak i kanalizacyjną w latach 2013-2015 nastąpiła poprawa, mimo to najlepiej pod względem dostępu do infrastruktury wypada województwo śląskie. Wynika to z dużego poziomu zurbanizowania sporej części Górnego Śląska. Jeśli chodzi o dostęp do instalacji wodociągowej, to na każdym poziomie przekracza on 90%. Inaczej jest w przypadku kanalizacji, z której korzysta średnio w województwie 77,3% mieszkańców, w powiecie 52,6%, a w gminie 79,6%.

Tab. 5 Korzystający z instalacji w % ogółu ludności.

	wodociąg			kanalizacja		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
województwo śląskie	93,6	95,6	95,7	71,5	75,8	77,3
powiat kłobucki	92,2	95,2	95,3	41,8	52,3	52,6
gmina Kłobuck	92,4	94,1	94,2	57,1	80,8	79,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

II.2 Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych

Dla potrzeb wyznaczenia obszarów zdegradowanych w gminie Kłobuck określono zestaw wskaźników diagnozujących poszczególne sfery funkcjonowania gminy w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej. Starano się, by przyjęte wskaźniki z jednej strony były zgodne z zapisami Wytycznych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji (ze zmianami), z drugiej miały charakter ilościowy i w możliwie najlepszy sposób pozwalały na identyfikację negatywnych zjawisk zachodzących w przestrzeni gminy.

Tab. 6 Wskaźniki wykorzystane do wyznaczenia obszarów zdegradowanych w gminie Kłobuck.

Sfera	Zjawisko	Wskaźnik
Sfera społeczna	Poziom bezrobocia	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]
		Udział bezrobotnych długotrwale w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]

Sfera	Zjawisko	Wskaźnik
	Poziom ubóstwa	Osoby korzystające z pomocy społecznej ze względu na trudną sytuację życiową na 1000 mieszkańców [osoby] Świadczenia rodzinne na 1000 mieszkańców [świadczenia]
	Poziom przestępczości	Przestępstwa o charakterze kryminalnym na 1000 mieszkańców [przestępstwa] Interwencje policji na 1000 mieszkańców [interwencje]
	Poziom patologii społecznej	Liczba niebieskich kart na 1000 mieszkańców [niebieskie karty] Osoby uzależnione od alkoholu lub narkomanii będące pod opieką instytucji publicznych na 1000 mieszkańców [osoby]
	Poziom edukacji	Średni wynik sprawdzianu w klasie VI szkoły podstawowej [%] Średni wynik egzaminu gimnazjalnego [%]
	Poziom kapitału społecznego	Frekwencja w wyborach parlamentarnych [%] Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców [czytelnicy][
	Poziom kapitału ludzkiego	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem [%] Indeks starości [osoby]
Sfera gospodarcza	Poziom przedsiębiorczości	Podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców [podmioty gospodarcze]
	Poziom kondycji przedsiębiorstw	Udział podmiotów gospodarczych, które zgłosiły zawieszenie lub zakończenie działalności gospodarczej w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem [%]
Sfera środowiskowa	Jakość środowiska	Natężenie ruchu kołowego na drogach Emisja dwutlenku węgla z obiektów użyteczności publicznej na 1000 mieszkańców [Mg CO ₂]
Sfera	Poziom	Dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacji

Sfera	Zjawisko	Wskaźnik
przestrzenno-funkcjonalna	infrastruktury techniczno-społecznej	Długość chodników na 1000 mieszkańców [m]
	Poziom dostępu do usług podstawowych	Osoby oczekujące na mieszkanie socjalne lub komunalne na 1000 mieszkańców [osoby] Dzieci, które z powodu braku miejsc nie dostały się do przedszkola na 1000 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym [dzieci]

Źródło: opracowanie własne.

Mierniki zostały dobrane tak, by każda ze sfer była opisana przez kilka wskaźników cząstkowych, obrazujących zróżnicowane zjawiska społeczno-gospodarcze, co umożliwiło dokładniejszą identyfikację obszarów zdegradowanych na terenie gminy. Dotyczyło to przede wszystkim zjawisk w zakresie sfery społecznej, która stanowi istotę działań rewitalizacyjnych (pozostałe sfery w myśl Wytycznych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji traktowane są jako uzupełniające). Część z przyjętych wskaźników ma charakter stymulant, a pozostałe są destymulantami. Stymulanty to cechy, których wysoka wartość wskaźnika wyraża wysoki stopień rozwoju społeczno-gospodarczego, a niska - degradację w tym zakresie. W przypadku destymulant sytuacja jest odwrotna. Wysokie wartości wskaźnika obrazują degradację społeczno-gospodarczą, a niskie wartości wysoki stopień rozwoju w tym zakresie.

Wartości wskaźnika dla każdej z analizowanych cech podzielono na pięć grup (klas), nadając im określone wartości punktowe:

- +2 dla wartości bardzo korzystnych;
- +1 dla wartości korzystnych;
- 0 dla wartości neutralnych;
- -1 dla wartości niekorzystnych;
- -2 dla wartości bardzo niekorzystnych.

Wartości korzystne i bardzo korzystne oznaczają rozwój społeczno-gospodarczy w zakresie analizowanego zjawiska, a wartości niekorzystne i bardzo niekorzystne degradację społeczno-gospodarczą. Wartości wskaźników dla poszczególnych sfer uśredniono, uzyskując tym samym wskaźniki syntetyczne (agregatowe). Identyfikacji obszarów zdegradowanych na terenie gminy dokonano w oparciu o wartości wskaźników syntetycznych dla poszczególnych

sfer, w szczególności uwzględniając obszary (miejscowości lub ich części), w których ma miejsce koncentracja negatywnych zjawisk w zakresie sfery społecznej.

W analizie wykorzystano głównie dane z zasobów Urzędu Miejskiego w Kłobucku, a także dane Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kłobucku, Powiatowego Urzędu Pracy w Kłobucku, Komendy Powiatowej Policji w Kłobucku, Państwowej Komisji Wyborczej w Warszawie, szkół podstawowych i gimnazjów gminnych, a także aktualne dokumenty planistyczne i strategiczne oraz dostępne materiały kartograficzne. Wskaźniki opracowano dla danych z 2015 roku.

Analizując wybrane wskaźniki, należy ocenić sytuację społeczno-gospodarczą gminy Kłobuck jako dość dobrą, co wynika głównie z korzystnego położenia i właściwego wykorzystania jej potencjału. O dobrej sytuacji społecznej gminy świadczą m.in. niski poziom bezrobocia, niski poziom przestępczości, niski poziom patologii społecznej, dość wysoki poziom edukacji czy dość wysoki poziom kapitału ludzkiego. Podobnie korzystna sytuacja występuje również w innych analizowanych sferach, zwłaszcza w zakresie sfery przestrzenno-funkcjonalnej. Na terenie gminy mają miejsce jednak pewne zjawiska niepokojące, które bez podjęcia należytych działań naprawczych mogą przyczynić się do pogorszenia jej sytuacji. Do najważniejszych problemów społeczno-gospodarczych gminy można zaliczyć m.in. dość wysoki poziom ubóstwa (znaczna liczba osób korzystających z pomocy społecznej), przeciętny poziom kapitału społecznego czy dość niski poziom kondycji przedsiębiorstw (znaczna rotacja podmiotów gospodarczych na lokalnym rynku pracy).

Tab. 7 Wskaźniki obrazujące poszczególne sfery w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Kłobuck⁸

Zjawisko	Wskaźnik	Gmina
Sfera społeczna		
Poziom bezrobocia	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	5,3
	Udział bezrobotnych długotrwale w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	1,8
Poziom ubóstwa	Osoby korzystające z pomocy społecznej ze względu na trudną sytuację życiową na 1000 mieszkańców [osoby]	71,8
	Świadczenia rodzinne na 1000 mieszkańców [świadczenia]	49,8

⁸ W tabeli nie uwzględniono 2 cech o charakterze jakościowym: Natężenie ruchu kołowego na drogach i Dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacji.

Poziom przestępczości	Przestępstwa o charakterze kryminalnym na 1000 mieszkańców [przestępstwa] Interwencje policji na 1000 mieszkańców [interwencje]	4,0 86,1
Poziom patologii społecznej	Liczba niebieskich kart na 1000 mieszkańców [niebieskie karty] Osoby uzależnione od alkoholu lub narkomanii będące pod opieką instytucji publicznych na 1000 mieszkańców [osoby]	2,5 4,9
Poziom edukacji	Średni wynik sprawdzianu w klasie VI szkoły podstawowej [%] Średni wynik egzaminu gimnazjalnego [%]	67,2 56,7
Poziom kapitału społecznego	Frekwencja w wyborach parlamentarnych [%] Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców [czytelnicy]	50,6 91,4
Poziom kapitału ludzkiego	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem [%] Indeks starości [osoby]	18,9 103,2
Sfera gospodarcza		
Poziom przedsiębiorczości	Podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców [podmioty gospodarcze]	71,1
Poziom kondycji przedsiębiorstw	Udział podmiotów gospodarczych, które zgłosiły zawieszenie lub zakończenie działalności gospodarczej w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem [%]	5,7
Sfera środowiskowa		
Jakość środowiska	Emisja dwutlenku węgla z obiektów użyteczności publicznej na 1000 mieszkańców [Mg CO ₂]	69,7
Sfera przestrzenno-funkcjonalna		
Poziom infrastruktury techniczno-społecznej	Długość chodników na 1000 mieszkańców [m]	1236
Poziom dostępu do usług podstawowych	Osoby oczekujące na mieszkanie socjalne lub komunalne na 1000 mieszkańców [osoby] Dzieci, które z powodu braku miejsc nie dostały się do przedszkola na 1000 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym [dzieci]	1,5 5,3

Źródło: opracowanie własne.

Mimo pozytywnej oceny ogólnej sytuacji społeczno-ekonomicznej gminy Kłobuck należy stwierdzić, że jest ona mocno zróżnicowana przestrzennie, na co wskazuje m.in. *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Kłobuck na lata 2004-2013*, *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kłobuck* oraz *Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Kłobuck na lata 2014-2020*. W tych dokumentach wskazano wyraźne dysproporcje w rozwoju społeczno-gospodarczym występujące między miastem Kłobuck a miejscowościami wiejskimi wchodzącymi w skład gminy. Zatem analiza sytuacji społeczno-gospodarczej powinna być rozpatrywana odrębnie dla miasta i dla obszarów wiejskich wchodzących w skład gminy. Tylko w takim ujęciu możliwa będzie właściwa identyfikacja występujących zjawisk negatywnych, a także miejsc ich koncentracji, które są różne dla miasta i dla miejscowości wiejskich. Odrębnym problemem gminy jest koncentracja

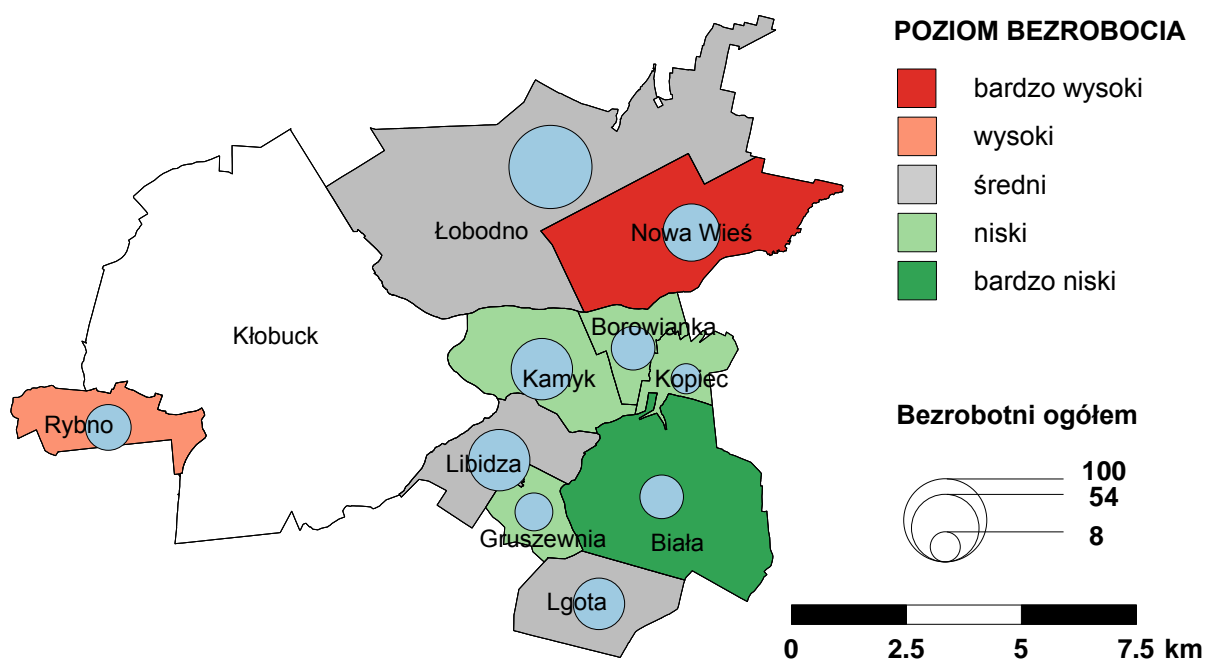
negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych w określonych miejscowościach wiejskich lub częściach miasta (*Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Kłobuck na lata 2008-2015*).

II.2.1 Sfera społeczna

Poziom bezrobocia

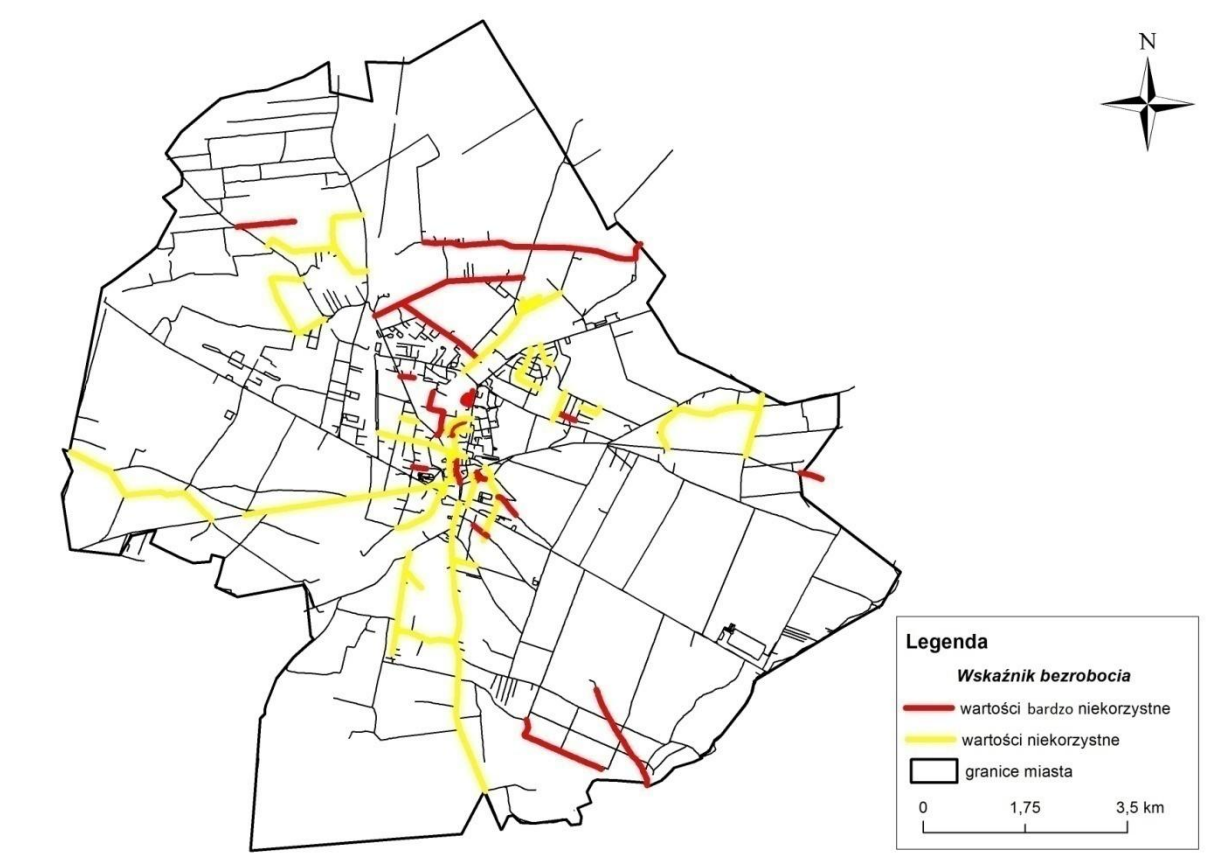
Gmina Kłobuck charakteryzuje się niskim poziomem bezrobocia, o czym świadczy udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (5,3%) i udział bezrobotnych długotrwale w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (1,8%). W 2015 r. stopa bezrobocia w mieście Kłobuck wynosiła 6 %, a w miejscowościach wiejskich gminy 4%. Znaczne dysproporcje w zakresie poziomu bezrobocia w gminie uwidaczniają się dopiero w trakcie analizy tego zjawiska w odniesieniu do poszczególnych miejscowości wiejskich lub ulic miasta. W przypadku wiejskiej części gminy Kłobuck wysokim poziomem bezrobocia (powyżej 8%) cechują się wsie Nowa Wieś i Rybno. W pozostałych wsiach gminy udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym nie przekracza 6%. Jeszcze większe dysproporcje w zakresie poziomu bezrobocia występują na terenie miasta Kłobuck. Na niektórych ulicach miasta (np. Wodociągowa, Sportowa, Osiedlowa, Poprzeczna) udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym przekracza 16%. Dużym problemem na terenie miasta jest również bezrobocie strukturalne, wyrażające się znacznym udziałem bezrobotnych długotrwale (ponad 48% ogółu bezrobotnych). Problemem bezrobocia zagrożone są w szczególności ulice leżące w centralnej i północnej części miasta.

Rys. 20 Poziom bezrobocia w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 21 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu bezrobocia.

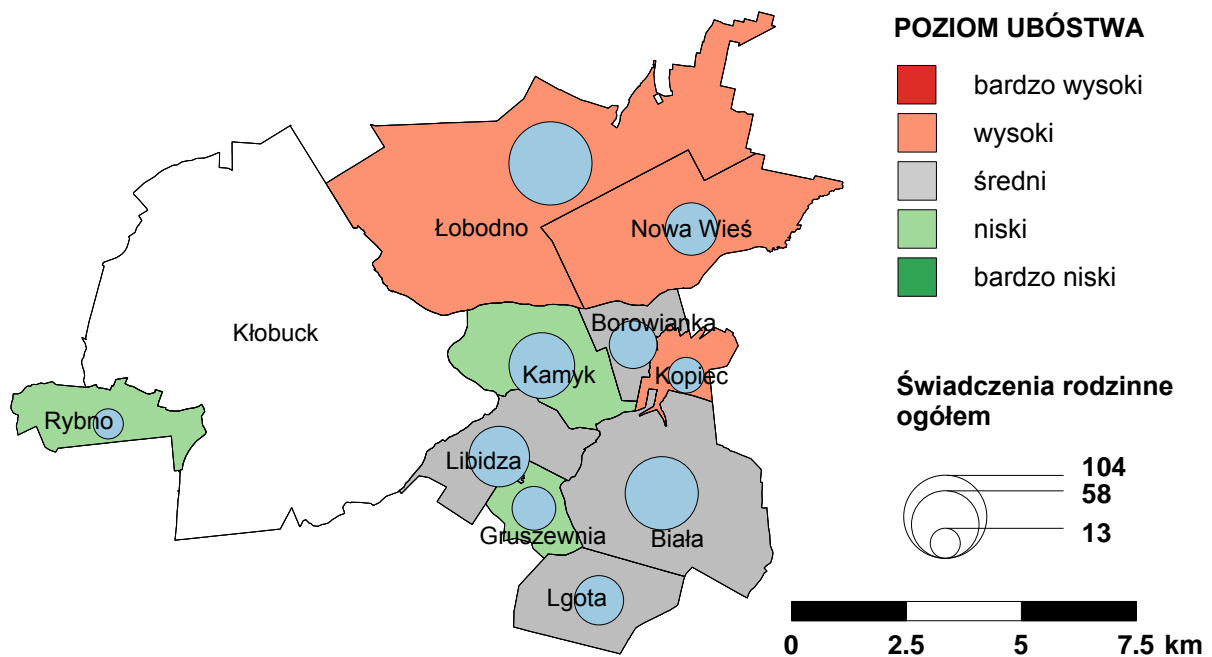
Źródło: opracowanie własne.

Poziom ubóstwa

Jednym z najważniejszych problemów społecznych gminy Kłobuck jest dość wysoki poziom ubóstwa. Przejawia się to m.in. znacznym udziałem osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na trudną sytuację życiową na 1000 mieszkańców (71,8‰) oraz znaczną liczbą świadczeń rodzinnych na 1000 mieszkańców (49,8‰). Sytuacja w zakresie poziomu ubóstwa w gminie jest jednak dość złożona. Miasto Kłobuck charakteryzuje się większym niż obszary wiejskie w gminie udziałem osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na trudną sytuację życiową (wartość wskaźnika wynosi odpowiednio 75,4‰ dla miasta i 65,4‰ dla wsi), natomiast na obszarach wiejskich częściej niż w mieście ludność korzysta ze świadczeń rodzinnych (wartość wskaźnika wynosi odpowiednio 54,1‰ dla wsi i 47,2‰ dla miasta). Problem ubóstwa dotyczy miejscowości położonych w północno-wschodniej części gminy: Kopiec, Łobodno i Nowa Wieś, natomiast w pozostałych wsiach sytuacja jest przeciętna bądź dość dobra. Na terenie Kłobucka problemem ubóstwa

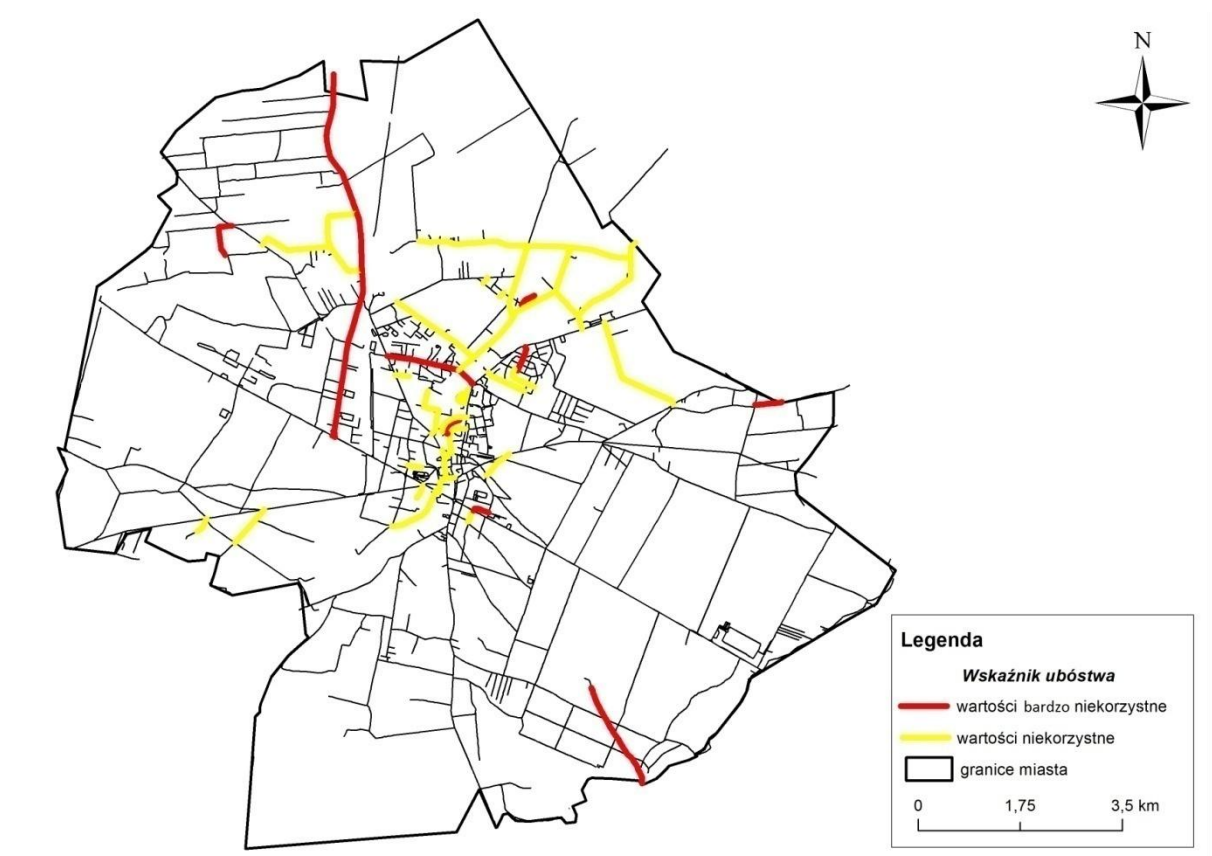
zagrożone są w szczególności ulice położone w centralnej i północnej części miasta (m.in. Osiedlowa, Baczyńskiego, Okólna, Sportowa, Zamkowa, Konopnickiej).

Rys. 22 Poziom ubóstwa w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 23 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu ubóstwa.

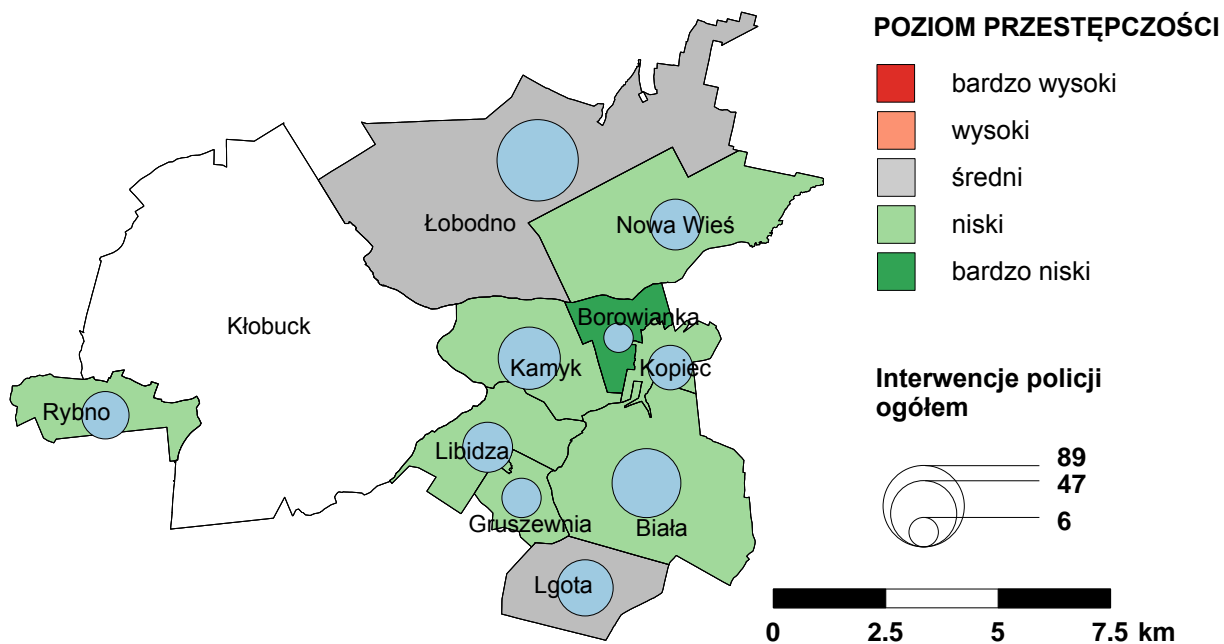

Źródło: opracowanie własne.

Poziom przestępczości

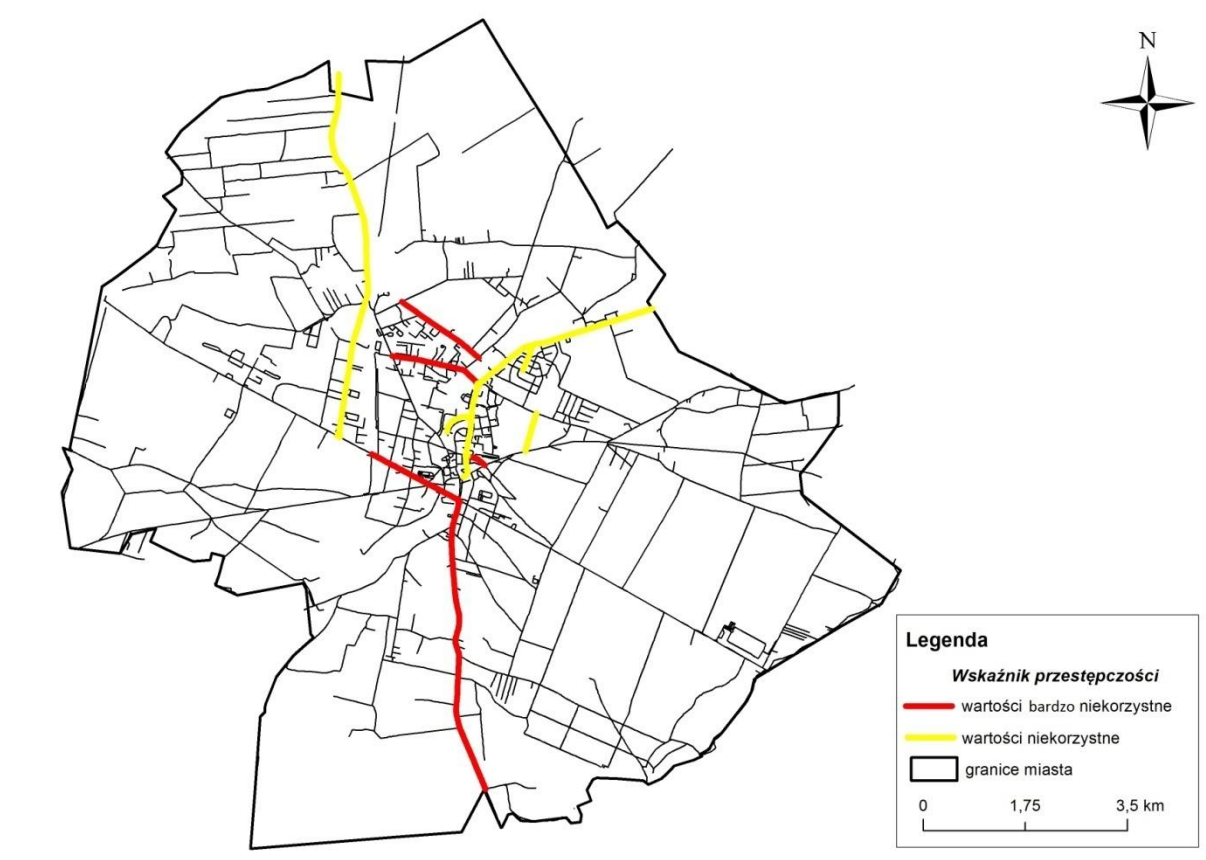
Duże zróżnicowanie przestrzenne między miejską a wiejską częścią gminy występuje również w zakresie poziomu przestępczości. Ogólnie gmina Kłobuck charakteryzuje się dość niskim poziomem przestępczości, o czym świadczy mała liczba przestępstw o charakterze kryminalnym na 1000 mieszkańców (4) i liczba interwencji policji na 1000 mieszkańców (86,1). Problem przestępczości w przypadku gminy Kłobuck w znacznie większym stopniu dotyczy obszaru miasta (wartości obu analizowanych wskaźników wynoszą tu odpowiednio 4,5‰ i 112,8‰) niż miejscowości wiejskich (wartości obu analizowanych wskaźników wynoszą tu średnio 3,1‰ i 39,9‰). Co więcej we wszystkich wsiach gminy sytuacja w zakresie poziomu przestępczości jest korzystna lub (w najgorszym przypadku) przeciętna, jak np. we wsiach Łobodno czy Lgota. Z kolei na terenie miasta zjawisko przestępczości koncentruje się na kilku wybranych ulicach, tj. Beniowskiego, Wojska Polskiego, Wieluńskiej, Targowej, Żytniej, Staszica, Zamkowej i Poprzecznej.

Rys. 24 Poziom przestępczości w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 25 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu przestępczości.

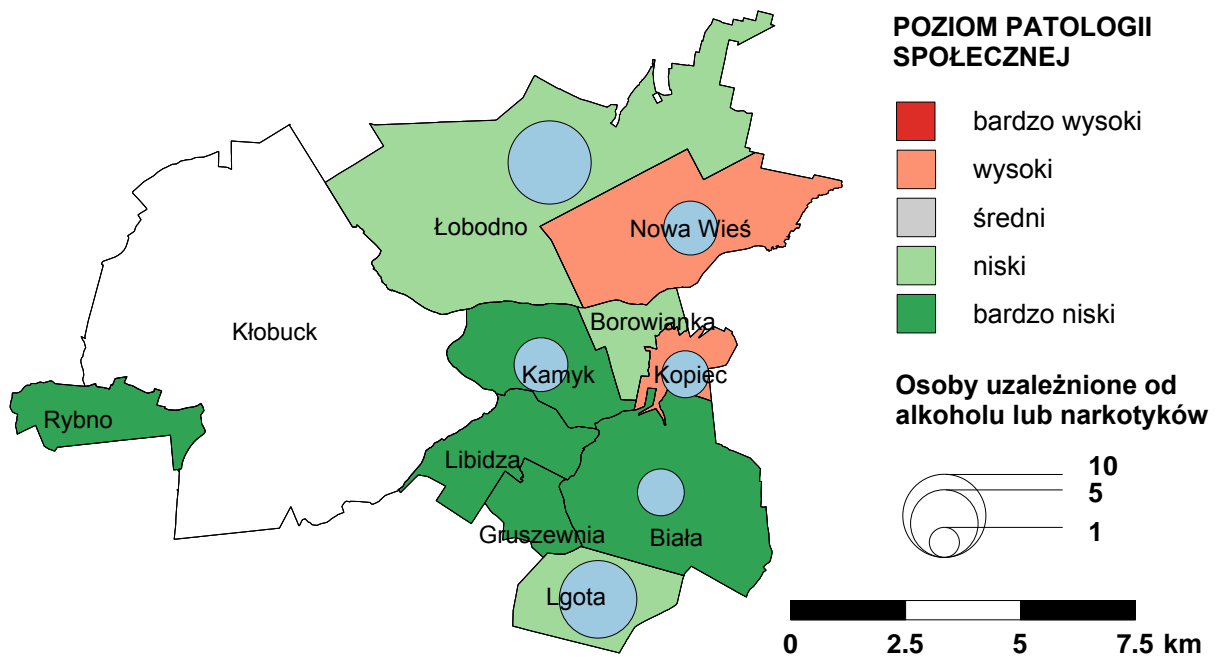

Źródło: opracowanie własne.

Poziom patologii społecznej

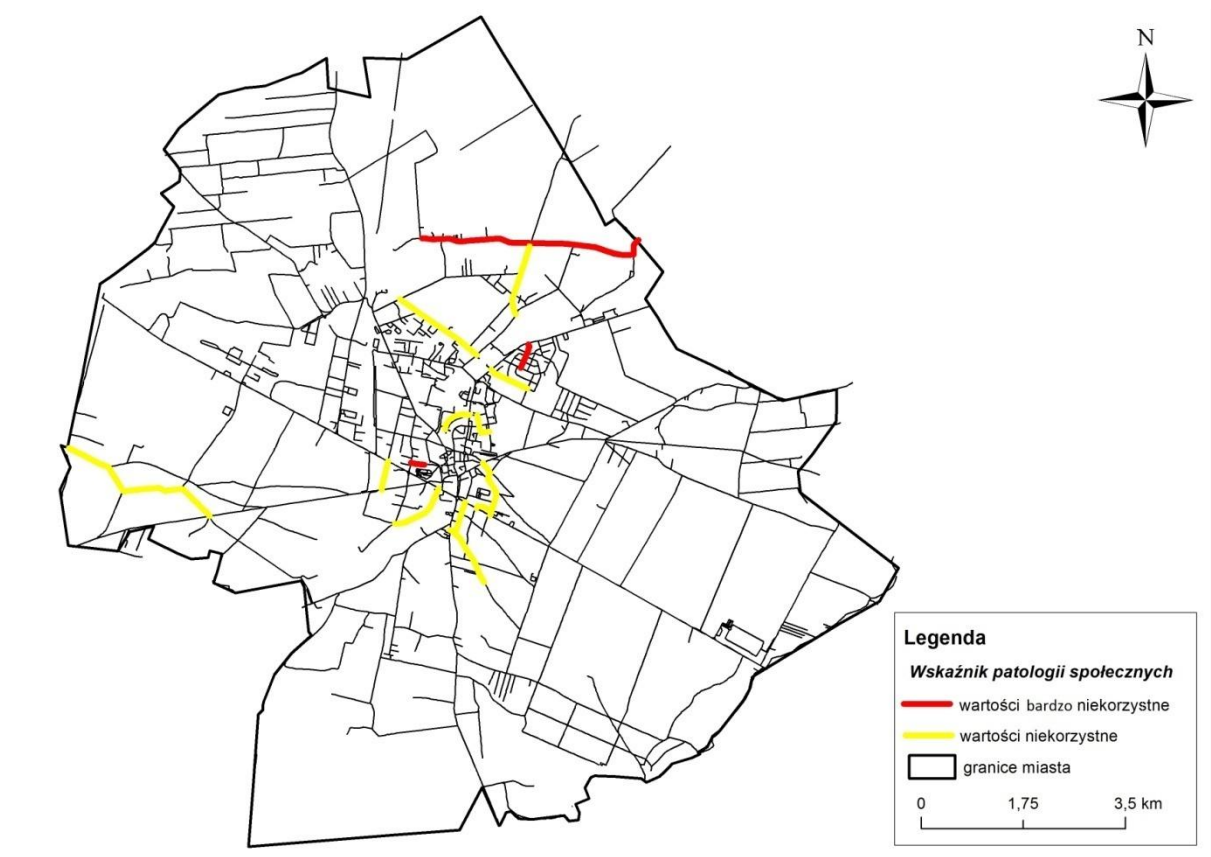
Gmina Kłobuck charakteryzuje się niskim poziomem patologii społecznej. Wskazuje na to m.in. mała liczba Niebieskich kart na 1000 mieszkańców (2,5) i osób uzależnionych od alkoholu lub narkomanii będących pod opieką instytucji publicznych na 1000 mieszkańców (4,9). Problem patologii społecznej w przypadku gminy Kłobuck również w głównej mierze dotyczy obszaru miasta (wartości obu analizowanych wskaźników wynoszą tu odpowiednio 3,5‰ i 5,8‰) niż wiejskiej części gminy (wartości obu analizowanych wskaźników wynoszą tu odpowiednio 0,8‰ i 3,3‰). Z miejscowości wiejskich gminy niekorzystną sytuacją w zakresie poziomu patologii społecznej wyróżniają się jedynie wsie Kopiec i Nowa Wieś, natomiast w pozostałych wsiach sytuacja jest korzystna lub bardzo korzystna. Na terenie miasta Kłobuck problem patologii społecznej dotyczy głównie ulic położonych w centralnej części miasta (np. Przechodnia, Baczyńskiego, Spokojna) i pojedynczych ulic w innych częściach miasta (np. Beniowskiego, Śląska, Hallera, Cicha, Podleśna).

Rys. 26 Poziom patologii społecznej w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 27 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu patologii społecznej.

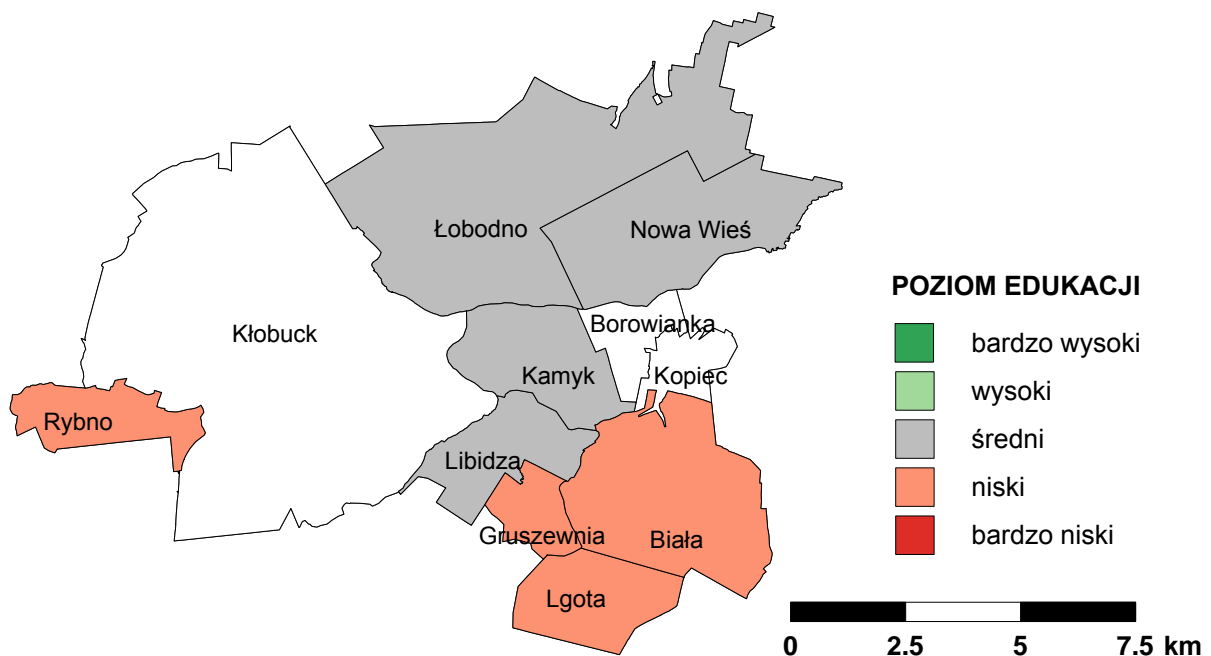

Źródło: opracowanie własne.

Poziom edukacji

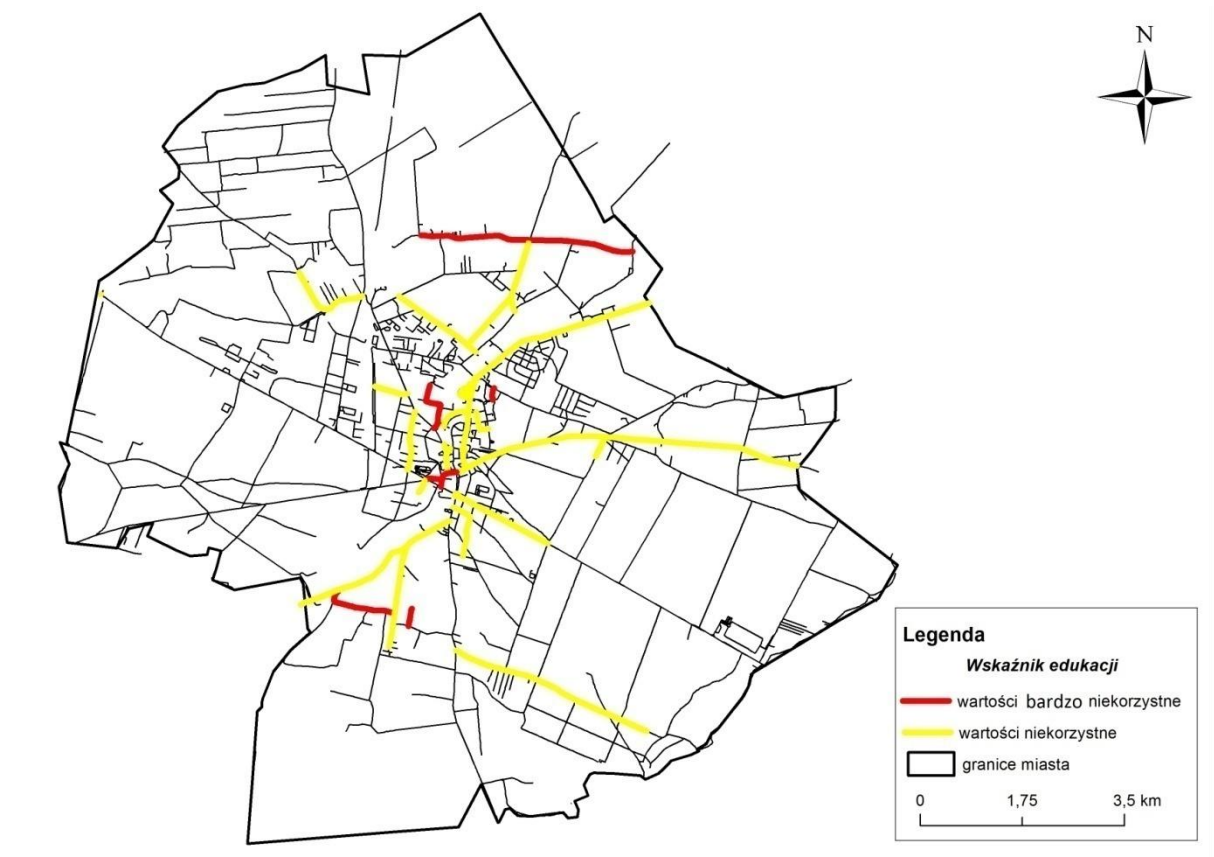
Na korzystną sytuację społeczną gminy Kłobuck wpływa także dość wysoki poziom edukacji. Wpływa na to głównie wysoki średni wynik sprawdzianu po VI szkoły podstawowej (67,2%) i dość wysoki średni wynik egzaminu gimnazjalnego (56,7%). Ponadto w zakresie poziomu edukacji nie występują większe różnice między miejską a wiejską częścią gminy. Na terenie Kłobucka wartości obu wskaźników wyniosły 68,7% i 58,8%, natomiast na obszarach wiejskich wyniki były nieco gorsze i wyniosły odpowiednio 65,8% i 54,7%. Z miejscowości wiejskich gminy najgorsze wyniki w 2015 r. osiągnęli uczniowie ze wsi Rybno i z miejscowości położonych w południowo-wschodniej części gminy: Biała, Gruszeźnia i Lgota. Na terenie miasta trudno jest z kolei wskazać koncentrację niekorzystnych zjawisk w zakresie poziomu edukacji w określonych strefach.

Rys. 28 Poziom edukacji w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 29 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu edukacji.

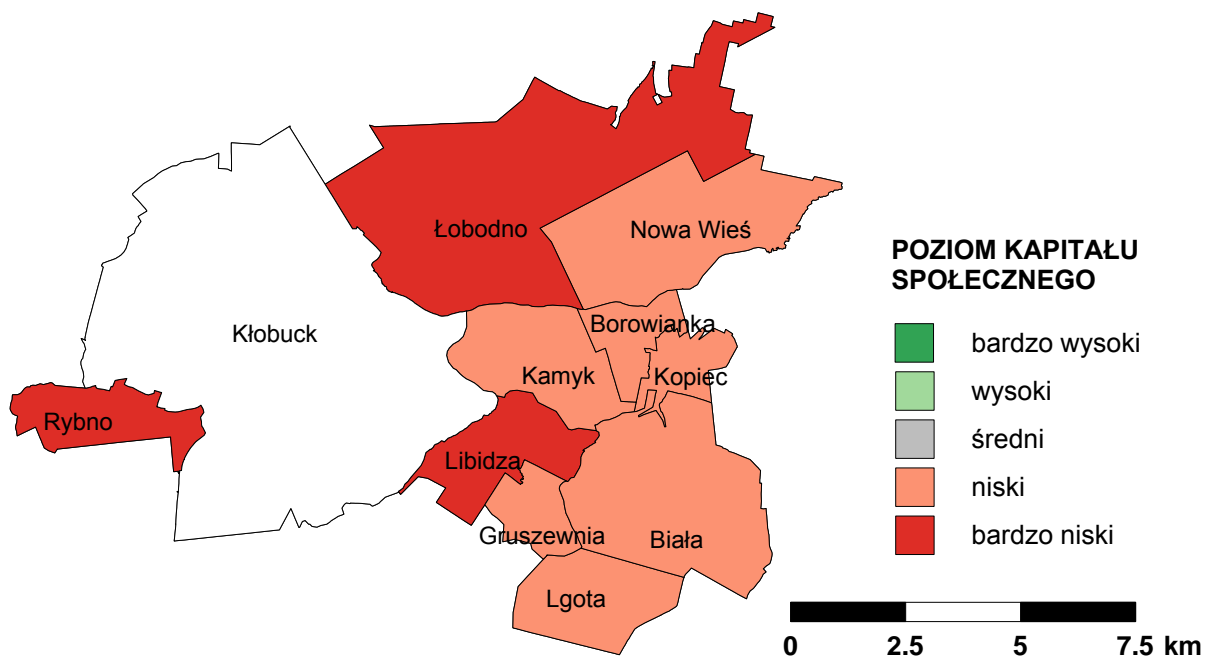

Źródło: opracowanie własne.

Poziom kapitału społecznego

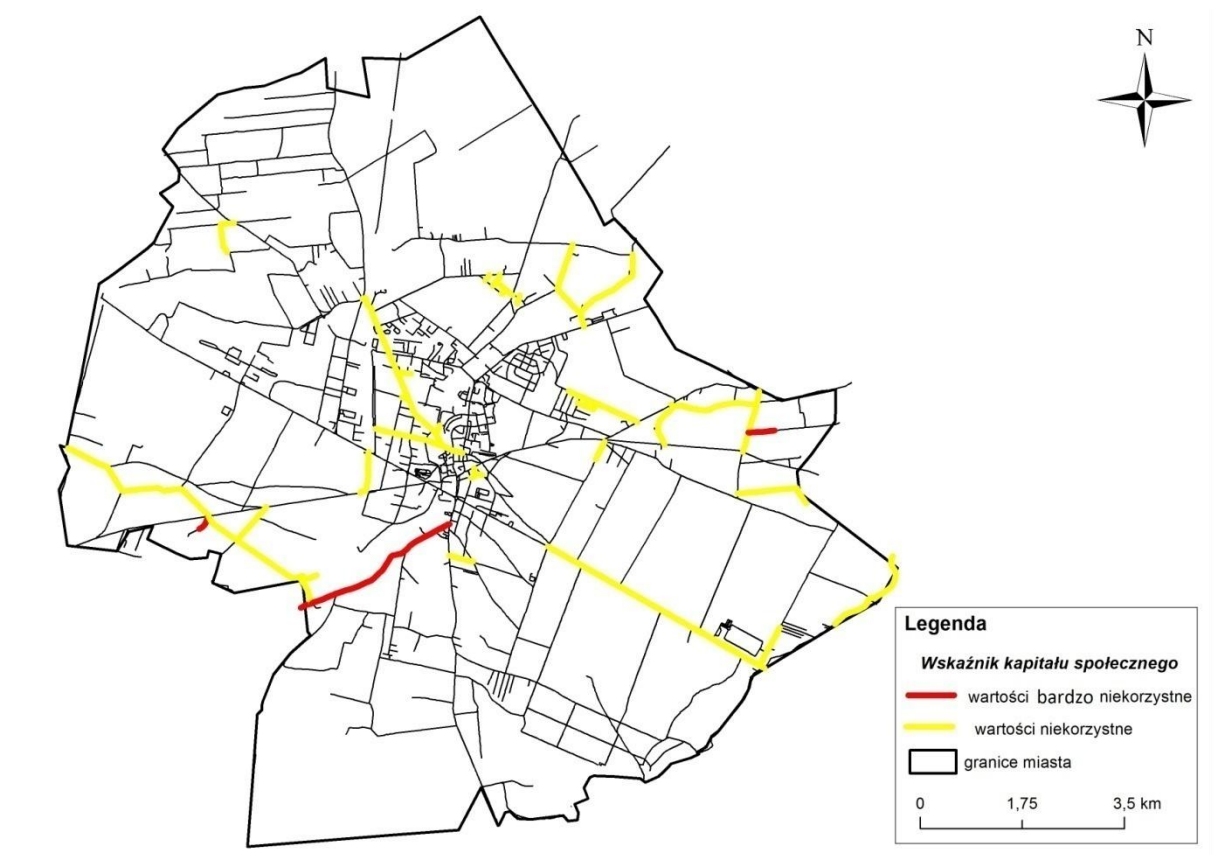
W zakresie poziomu kapitału społecznego gmina Kłobuck charakteryzuje się złożoną sytuacją. O ile frekwencję wyborczą w wyborach parlamentarnych w 2015 r. należy określić jako przeciętną (50,6%), to liczbę czytelników bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców należy uznać jako niską (91,4). Zagrożenie niskim poziomem kapitału społecznego w głównej mierze dotyczy miejscowości wiejskich gminy (wartości obu wskaźników wynoszą tu średnio 47,4% i 0‰). Na terenie miasta poziom kapitału społecznego jest zdecydowanie wyższy, na co wpływa głównie znacznie wyższy poziom czytelnictwa (144,3‰) i nieco wyższa frekwencja wyborcza (52,7%). Co więcej, we wszystkich miejscowościach wiejskich gminy sytuację w zakresie poziomu kapitału społecznego należy ocenić jako dość niekorzystną lub bardzo niekorzystną. Problem ten w największym stopniu dotyczy wsi: Libidza, Łobodno i Rybno. Na terenie Kłobucka niskim poziomem kapitału społecznego cechują się zwłaszcza ulice położone na peryferyjnych osiedlach miasta (np. Prusa, Wyspiańskiego, Wesoła, Prosta, Boczna, Długosza, Leśna, Podmiejska).

Rys. 30 Poziom kapitału społecznego w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 31 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie kapitału społecznego.

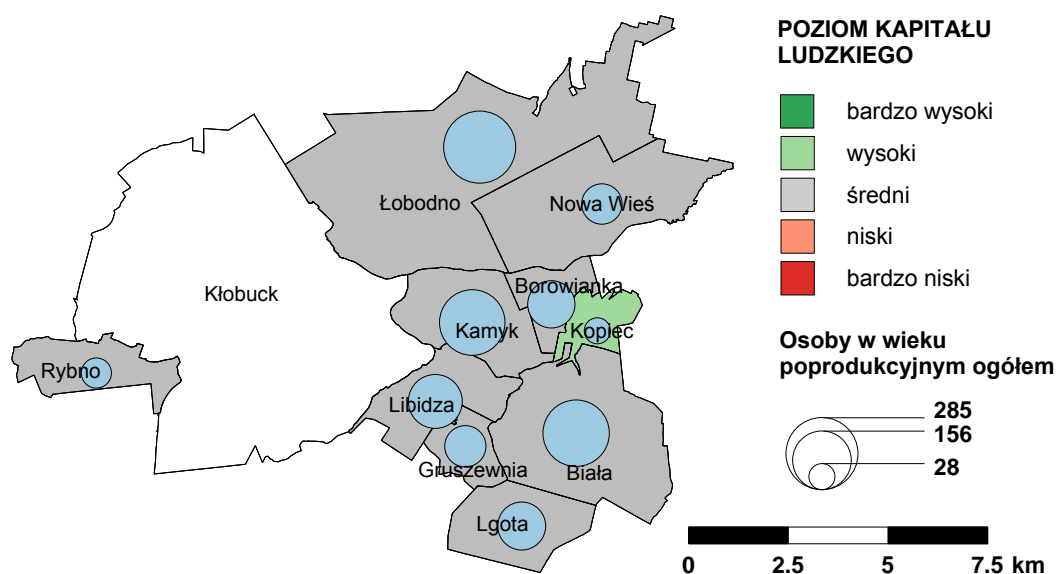

Źródło: opracowanie własne.

Poziom kapitału ludzkiego

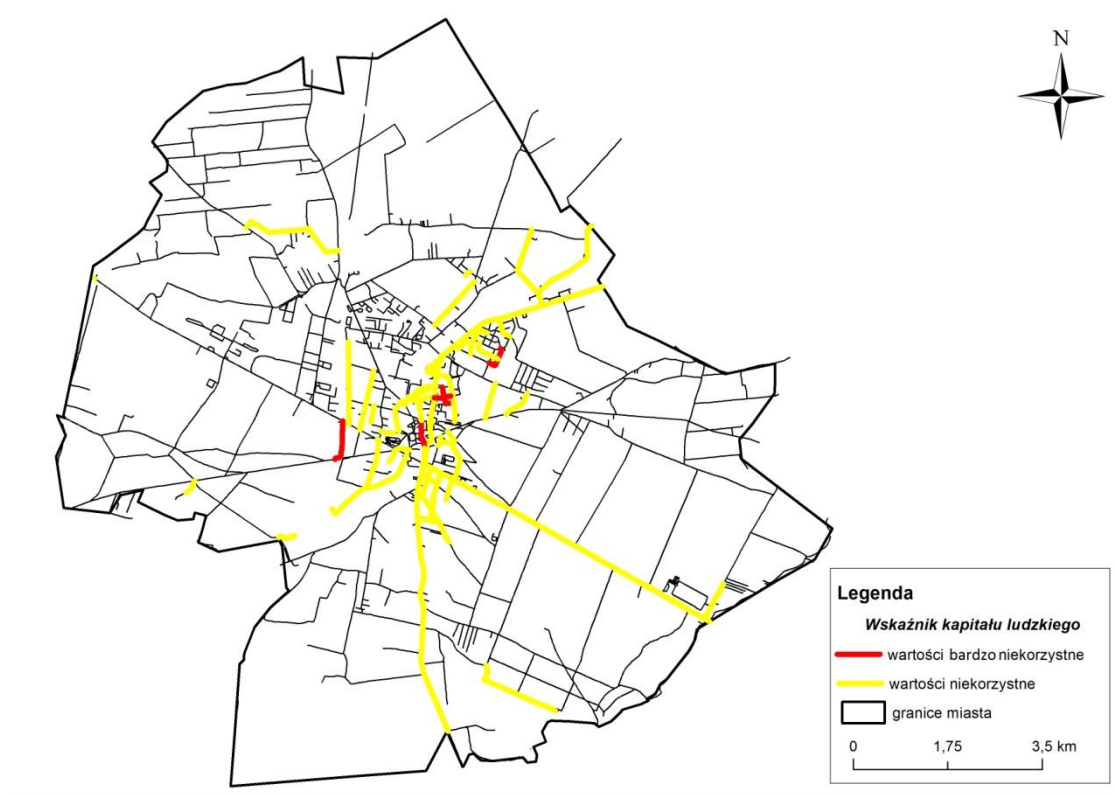
O dobrej sytuacji społecznej gminy Kłobuck świadczy wysoki poziom kapitału ludzkiego. Gmina cechuje się dość niskim udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym (18,9%) i przeciętną wartością indeksu starości (103,2%). Znacznie lepszą sytuację w zakresie poziomu kapitału ludzkiego wykazują obszary wiejskie w gminie (wartości obu wskaźników wynoszą tu średnio 16,2% i 80,6) niż miasto Kłobuck, które charakteryzuje się znacznie niższym poziomem kapitału ludzkiego (wartości obu wskaźników wynoszą tu odpowiednio 20,5% i 118,4%). Świadczy to o zapoczątkowaniu procesów starzenia się społeczeństwa na terenie miasta. Wszystkie miejscowości wiejskie gminy (z wyjątkiem wsi Kopiec) cechują się przeciętnym poziomem kapitału społecznego, natomiast na terenie miasta niskim poziomem kapitału społecznego zagrożone są znaczne obszary położone w różnych częściach miasta, m.in. na Osiedlu nr 1 – Północ (ulice: Czarnieckiego, Krótka, Żwirki i Wigury), Osiedlu nr 2 (ulice: Harcerska, Przechodnia, Rómmla), Osiedlu nr 3 – Słoneczne (ulice: Spacerowa, Zielona), Osiedlu nr 4 – Zawada (ulice: Parkowa, Rynek im. Jana Pawła II, Spokojna, Topolowa), Osiedlu nr 5 (ulice: 17 Stycznia, Hallera), Osiedlu nr 6 (ulice: 3 Maja, Słoneczna), Osiedlu nr 9 – Ogrodowe (ulice: Kwiatowa, Gagarina). Problem ten dotyczy jednak również pojedynczych ulic w osiedlach wiejskich w granicach miasta (np. ul. Klonowa na terenie Niwy-Skrzeszów czy ul. Podmiejska na terenie Przybyłowa).

Rys. 32 Poziom kapitału ludzkiego w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 33 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu kapitału ludzkiego.

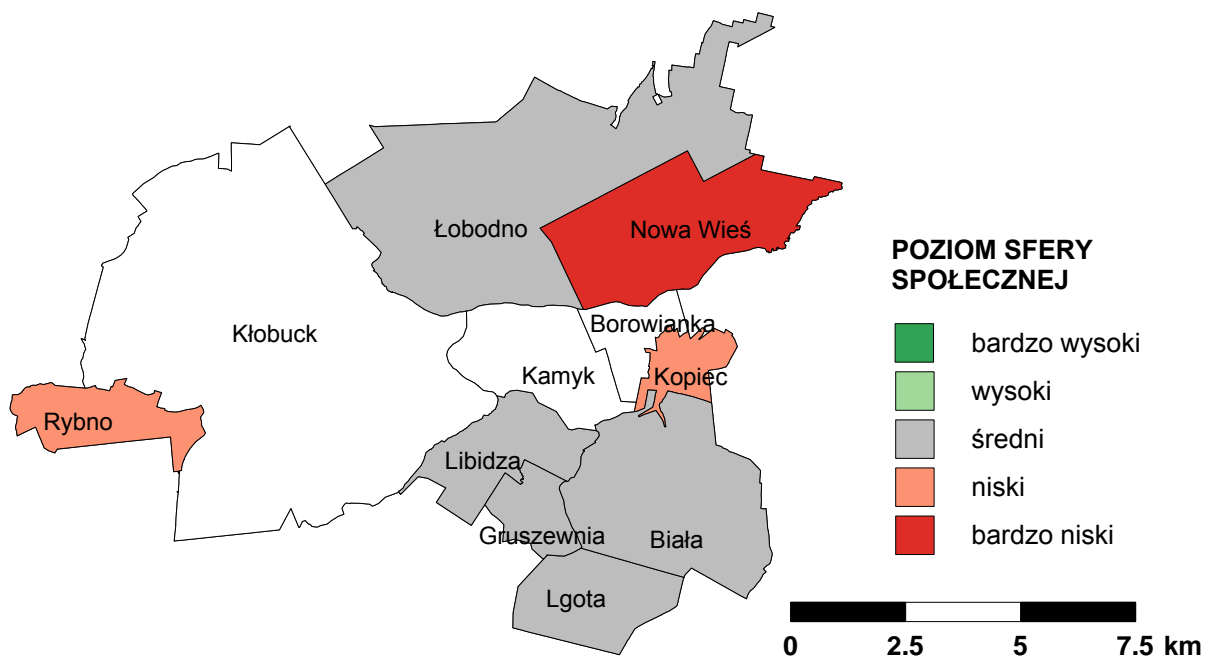

Źródło: opracowanie własne.

Poziom rozwoju sfery społecznej

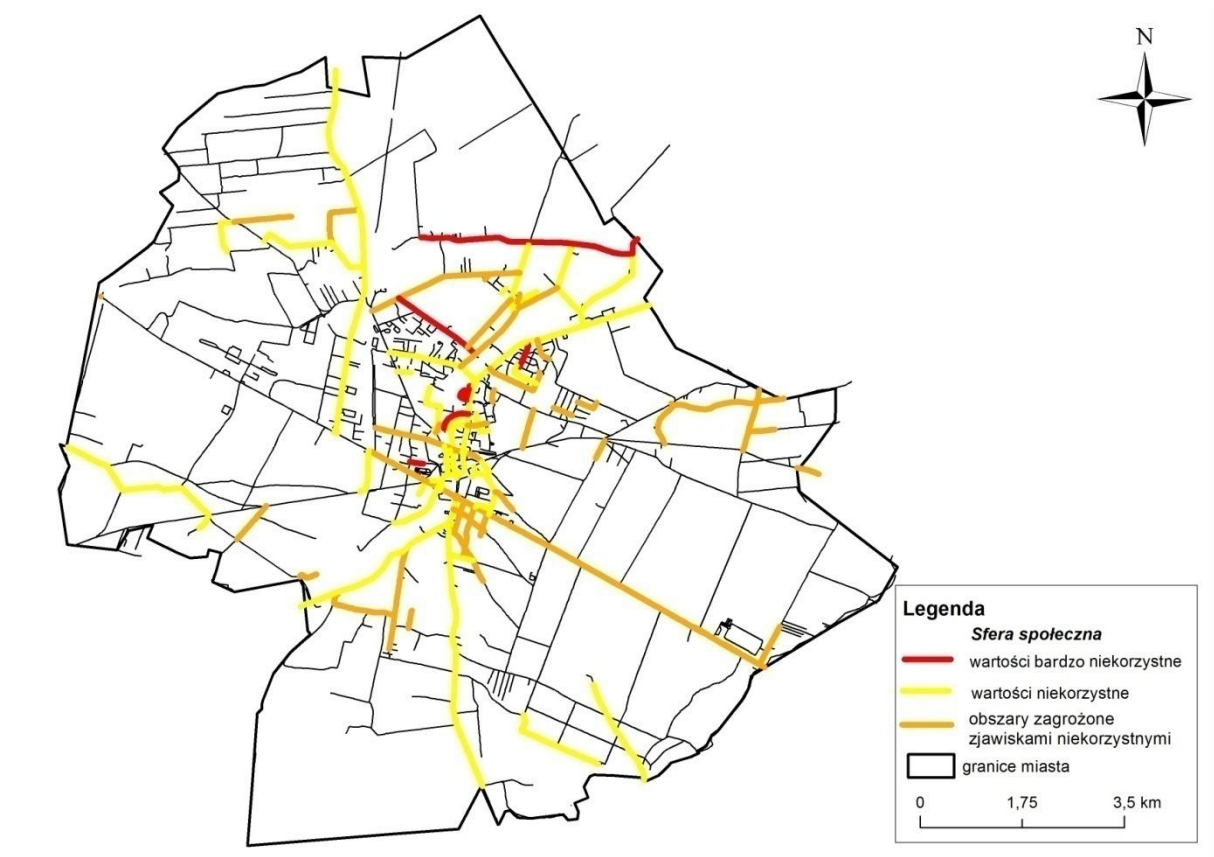
Analiza negatywnych zjawisk społecznych na terenie gminy Kłobuck wykazała ich koncentrację w określonych miejscowościach wiejskich gminy i częściach (ulicach) miasta. W przypadku miejscowości wiejskich w gminie na procesy degradacji w zakresie sfery społecznej najbardziej narażone są wsie Nowa Wieś, Kopiec i Rybno, a ponadto 4 miejscowości wiejskie (Biała, Gruszewnia, Lgota i Łobodno) można określić jako obszary zagrożone występowaniem procesów degradacji w zakresie określonych zjawisk. Na terenie miasta niekorzystne zjawiska w zakresie sfery społecznej występują na ulicach Osiedla nr 3 – Słoneczne (ulice: Baczyńskiego, Wyszyńskiego, Osiedlowa, Zielona), Osiedla nr 4 – Zawada (ulice: Nadrzeczna, Rynek im. Jana Pawła II, Spokojna, Okólna, Wojska Polskiego, Wały, Sportowa), Osiedla nr 5 (ulice: Przemysłowa, 17 Stycznia, Hallera) i Osiedla nr 8 – Zagórze Stare (ulice: Zamkowa, Cicha, Konopnickiej, Poprzeczna, Podleśna, Łąkowa, Wodociągowa), a także na pojedynczych ulicach w innych częściach miasta.

Rys. 34 Poziom rozwoju sfery społecznej w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 35 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie sfery społecznej.

Źródło: opracowanie własne.

II.2.2 Sfera gospodarcza

Poziom przedsiębiorczości

Gmina Kłobuck cechuje się dość wysokim poziomem przedsiębiorczości, o czym świadczy liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców (71,1). Sytuacja gminy w zakresie poziomu przedsiębiorczości jest jednak dość zróżnicowana w układzie miasto - obszary wiejskie. Miasto Kłobuck cechuje się wyższym poziomem przedsiębiorczości niż miejscowości wiejskie w gminie (wartość wskaźnika wynosi odpowiednio 74,3‰ dla miasta i 65,7‰ dla wiejskiej części gminy), co wynika z pełnienia przez miasto określonych funkcji oraz jego rangi w systemie osadniczym (jako ośrodka powiatowego). Zróżnicowanie przestrzenne wartości wskaźnika w przestrzeni miasta wynika z kolei z nierównomiernego rozmieszczenia podmiotów gospodarczych na jego terenie. Niskim i bardzo niskim poziomem przedsiębiorczości cechują się głównie krótkie ulice, zamieszkałe przez niewielką liczbę ludności, które pełnią głównie funkcje mieszkaniowe – stąd brak lub nieznaczna liczba podmiotów gospodarczych na ich terenie. Spośród miejscowości wiejskich w gminie Kłobuck niskim poziomem przedsiębiorczości (poniżej 50 podmiotów na 1000 mieszkańców) cechują się wsie Kamyk i Rybno.

Poziom kondycji przedsiębiorstw

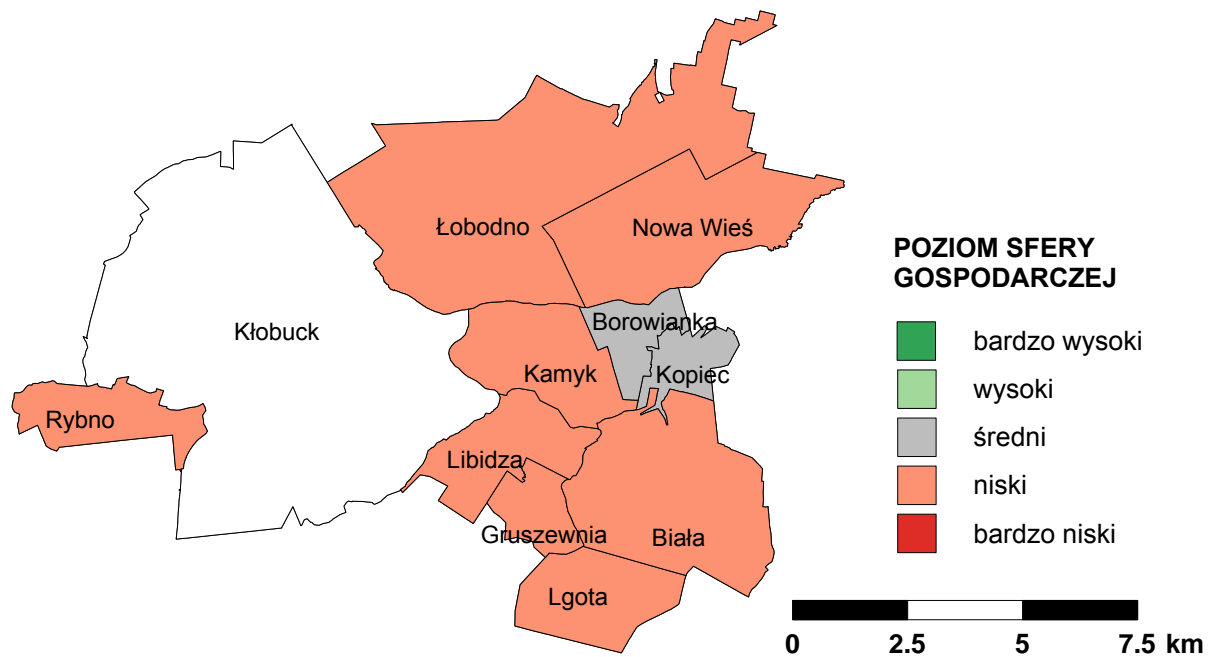
Gmina Kłobuck charakteryzuje się dość niskim poziomem kondycji przedsiębiorstw, na co wskazuje znaczny udział podmiotów gospodarczych, które zgłosiły zawieszenie lub zakończenie działalności gospodarczej w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem (5,7%). Świadczy to o znacznej rotacji podmiotów gospodarczych na lokalnym rynku pracy. Problem ten w równym stopniu dotyczy miasta, jak i wiejskiej części gminy (wartość wskaźnika wynosi odpowiednio 5,1% dla miasta i 6,9% dla wsi). Z miejscowości wiejskich szczególnie niekorzystna sytuacja w zakresie poziomu kondycji przedsiębiorstw występuje na terenie wsi Kamyk, Łobodno i Nowa Wieś. Na niektórych ulicach miasta zawieszenie lub zakończenie działalności gospodarczej w latach 2013-2015 zgłosiło ponad 20% ogółu podmiotów (ulice: Okólna, Osiedlowa, Śląska, Reja, Podleśna).

Poziom rozwoju sfery gospodarczej

Problem zagrożenia niskim poziomem rozwoju sfery gospodarczej w przypadku gminy Kłobuck dotyczy większości miejscowości wiejskich w gminie oraz wielu ulic położonych w granicach miasta. Szczególnie niskim poziomem rozwoju sfery gospodarczej cechują się krótkie ulice pełniące głównie funkcje mieszkaniowe (m.in. Hubala, Nałkowskiej,

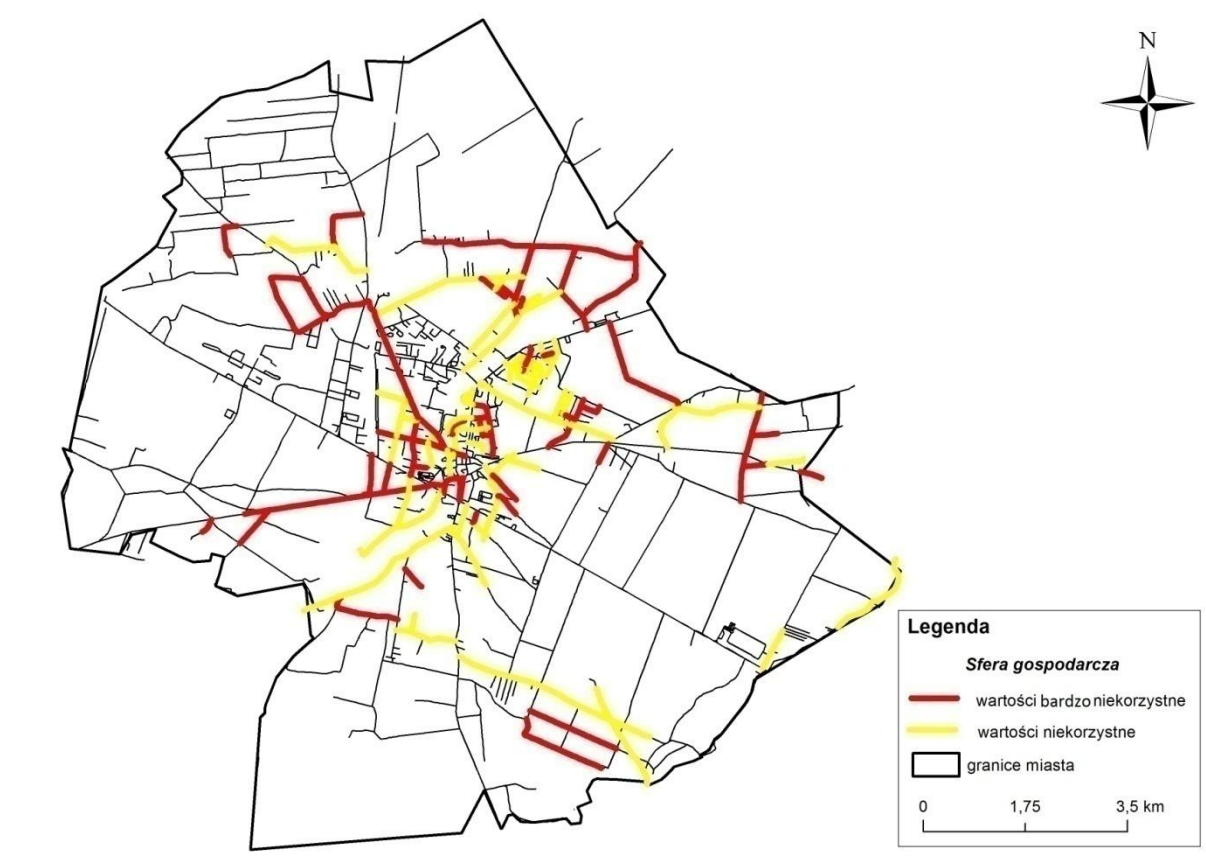
Wyspiańskiego, Okólna, 17 Stycznia), a także niektóre znaczące ulice leżące w centralnej części miasta (np. Przechodnia, Rómmla, Osiedlowa).

Rys. 36 Poziom rozwoju sfery gospodarczej w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 37 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu sfery gospodarczej.

Źródło: opracowanie własne.

II.2.3 Sfera środowiskowa

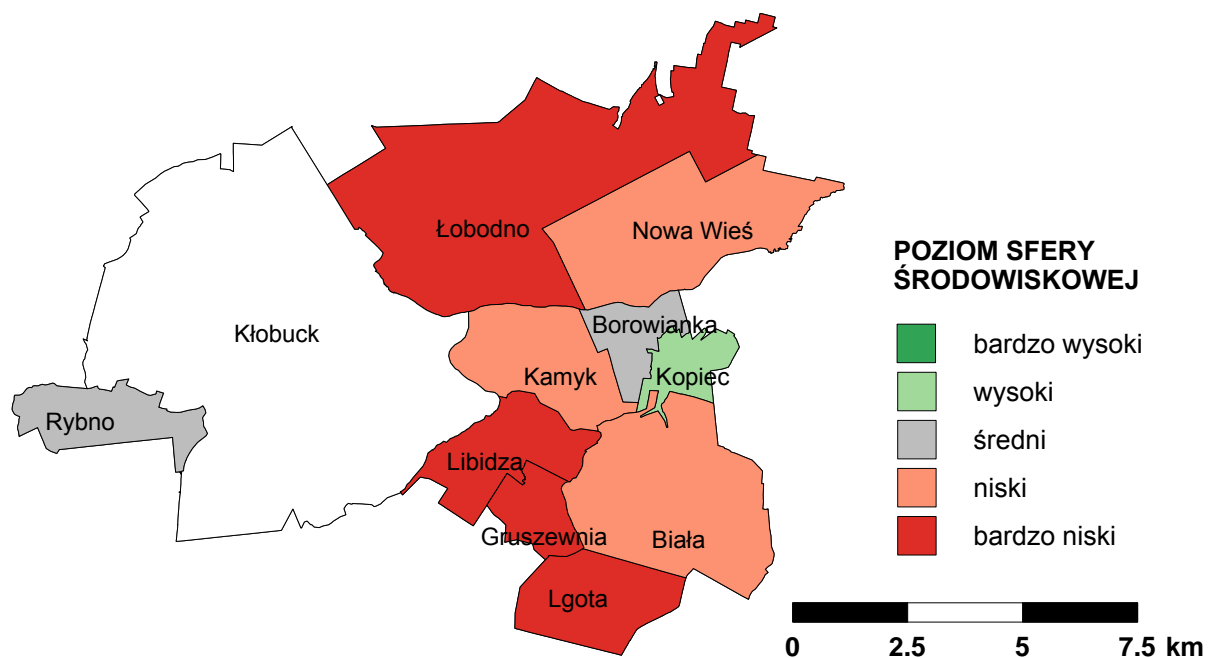
Poziom jakości środowiska

Gmina Kłobuck charakteryzuje się przeciętnym poziomem rozwoju w zakresie sfery środowiskowej. Największe natężenie ruchu kołowego na drogach występuje wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych przechodzących przez teren gminy, tzn. drogi krajowej DK43 (wsie: Libidza, Gruszewnia i Lgota, na terenie miasta ulice: Górnica, Wieluńska, Częstochowska) oraz dróg wojewódzkich DW492 (wieś Łobodno, na terenie miasta ulice: 11 Listopada, 3 Maja i Staszica) i DW491 (wsie: Łobodno, Kamyk i Biała).

Emisja dwutlenku węgla z obiektów użyteczności publicznej na 1000 mieszkańców na terenie gminy Kłobuck w 2015 r. wyniosła z kolei 69,7 Mg (78,5 na terenie miasta i 54,5 w wiejskiej części gminy). Źródła emisji CO₂ na terenie gminy Kłobuck mają charakter punktowy, jednak jej skutki dotyczą obszaru całej gminy. Większość miejscowości wiejskich w gminie cechuje się niskim lub bardzo niskim poziomem rozwoju w zakresie sfery środowiskowej (wyjątek stanowią wsie: Borowianka, Kopiec i Rybno). Na terenie Kłobucka

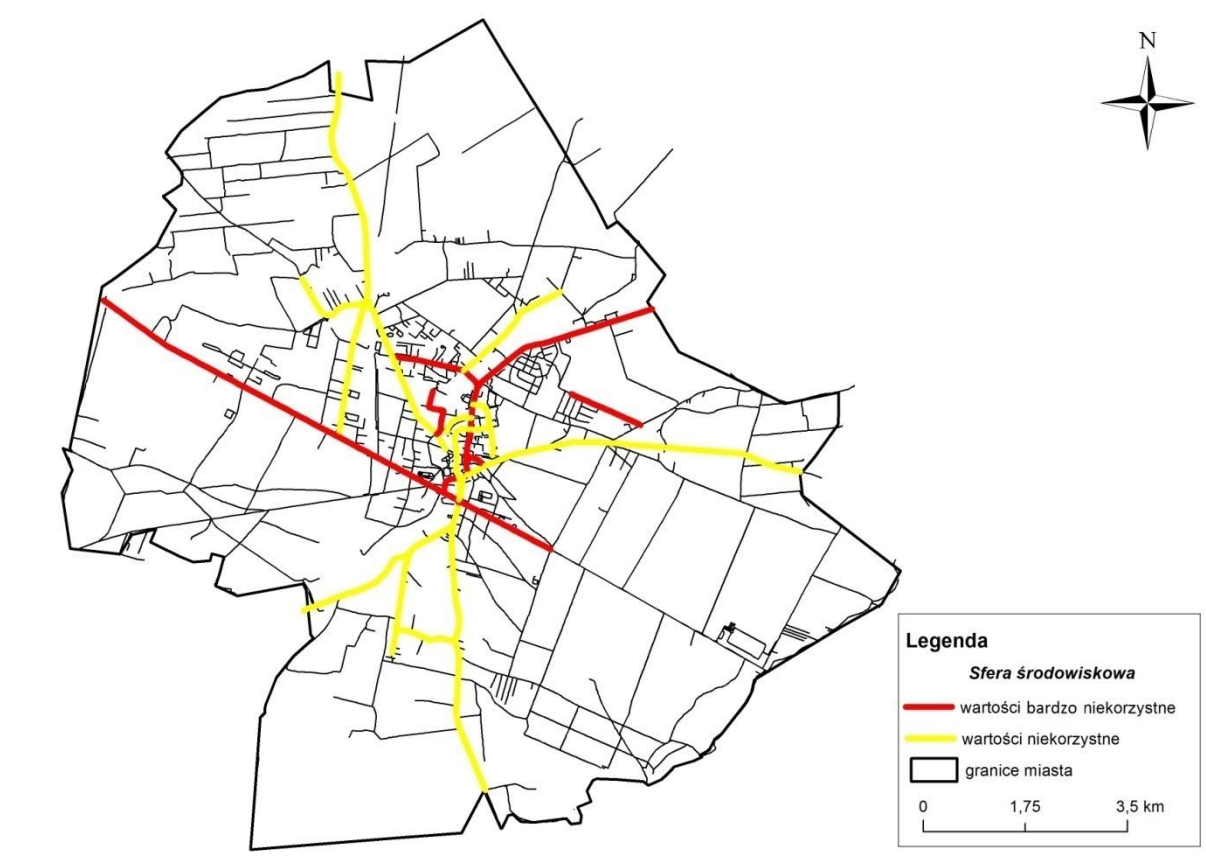
najmniej korzystna sytuacja występuje na ulicach: Prusa, 11 Listopada, Okólnej, Górniczej, 3 Maja, Sportowej, Targowej, Wieluńskiej, Szkolnej, Zamkowej, Staszica, Orzeszkowej i Częstochowskiej.

Rys. 38 Poziom rozwoju sfery środowiskowej w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 39 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu sfery środowiskowej.

Źródło: opracowanie własne.

II.3.4 Sfera techniczna i przestrzenno-funkcjonalna

Poziom infrastruktury techniczno-społecznej

Gmina Kłobuck charakteryzuje się dość niskim poziomem infrastruktury techniczno-społecznej, na co wskazuje m.in. ograniczony dostęp do sieci kanalizacyjnej oraz brak chodników na wielu ulicach miasta i w większości miejscowości wiejskich gminy.

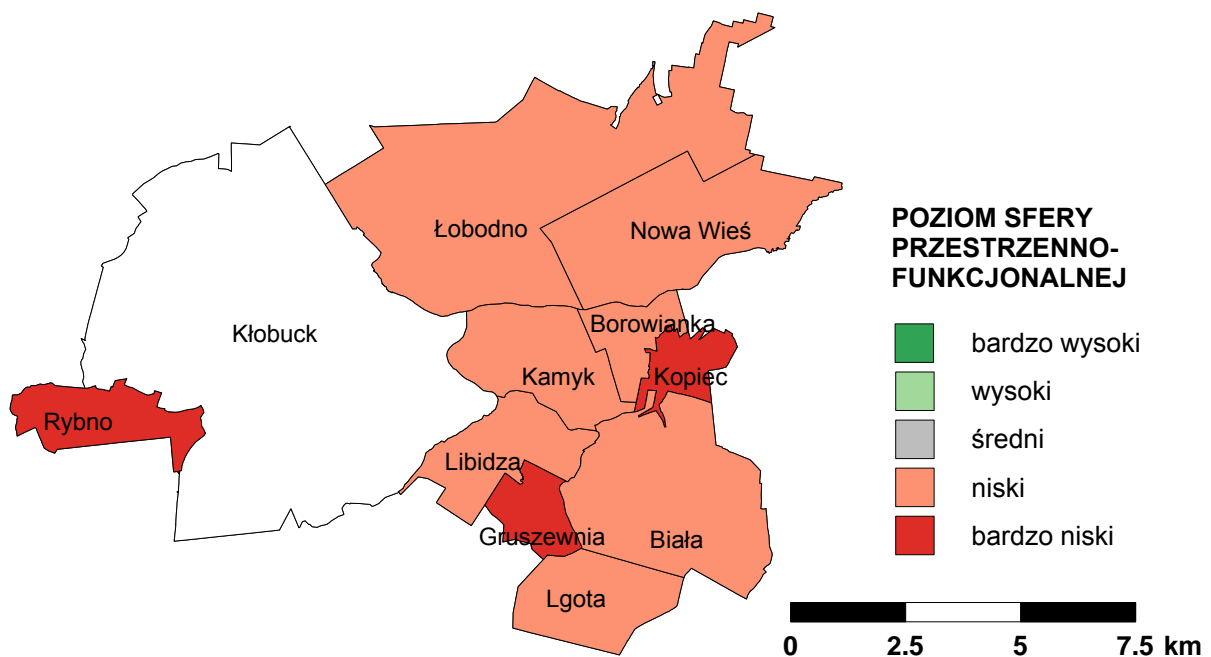
Poziom dostępu do usług podstawowych

Gmina Kłobuck cechuje się wysokim poziomem dostępu do usług podstawowych, na co wskazuje mała liczba osób oczekujących na mieszkanie socjalne lub komunalne na 1000 mieszkańców (1,5) i liczba dzieci, które z powodu braku miejsc nie dostały się do przedszkola na 1000 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (5,3). Problem ten w większym stopniu dotyczy jedynie pojedynczych ulic położonych w granicach miasta (np. Sosnowa, Sportowa, Przemysłowa, Orzeszkowej, Nadrzeczna, Poświatowskiej).

Poziom rozwoju sfery przestrzenno-funkcjonalnej

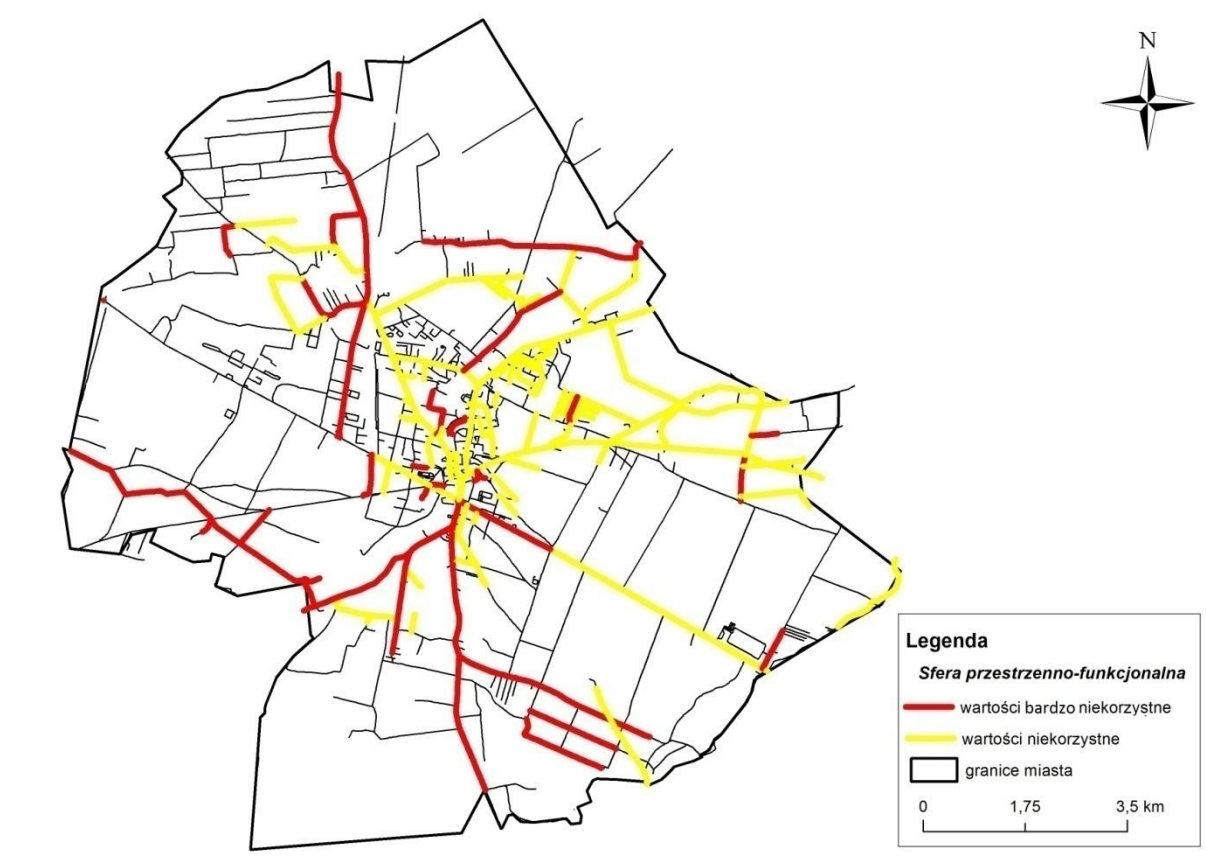
Sytuacja gminy Kłobuck w zakresie rozwoju sfery przestrzenno-funkcjonalnej jest mocno zróżnicowana, na co wpływa wysoki poziom dostępu do usług podstawowych oraz bardzo niekorzystna sytuacja gminy w zakresie poziomu infrastruktury techniczno-społecznej. W przypadku wszystkich miejscowości wiejskich w gminie poziom rozwoju analizowanej sfery należy określić jako niski lub bardzo niski. Na terenie miasta Kłobuck problem ten dotyczy ulic położonych na obrzeżach miasta, a także niektórych ulic w jego centralnej części (np. Osiedlowa, Nadrzeczna, Spokojna, Strażacka, Sportowa, Przemysłowa, Krzywa, 17 Stycznia, Staszica, Korczaka, Orzeszkowej, Podleśna, Częstochowska, Poświatowskiej). Szczególnie niskim poziomem rozwoju sfery przestrzenno-funkcjonalnej cechują się osiedla wiejskie wcielone w granice miasta, tzn. Brody-Malina, Niwa-Skrzeszów, Przybyłów, Smugi i Zakrzew.

Rys. 40 Poziom rozwoju sfery przestrzenno-funkcjonalnej w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 41 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu sfery przestrzenno-funkcjonalnej.

Źródło: opracowanie własne.

II.3 Identyfikacja obszarów zdegradowanych i rewitalizacji na terenie gminy

Do identyfikacji obszarów zdegradowanych na terenie gminy Kłobuck wykorzystane zostały wskaźniki syntetyczne skonstruowane dla poszczególnych sfer funkcjonowania gminy (społeczna, gospodarcza, środowiskowa, techniczna i przestrzenno-funkcjonalna). Wskaźniki te mają charakter wskaźników agregatowych. W myśl *Ustawy o rewitalizacji* istotę podjęcia działań rewitalizacyjnych na jakimś obszarze stanowi kumulacja negatywnych zjawisk w sferze społecznej. Diagnoza społeczno-gospodarcza przeprowadzona na potrzeby wyznaczenia obszarów zdegradowanych w gminie Kłobuck wykazała kumulację negatywnych zjawisk w określonych sferach (w tym w sferze społecznej), a więc należy je traktować jako obszary zdegradowane w myśl wytycznych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju. W przypadku miejscowości wiejskich są to wsie: Kopiec, Nowa Wieś i Rybno, natomiast w przypadku miasta Kłobuck obszar obejmujący centralną i północną część miasta, którego granice określają:

rzeka Biała Oksza – ul. Długosza – ul. Równoległa – ul. Poprzeczna – ul. Wiśniowa – ul. Cicha – ul. Orzeszkowej – ul. 11 Listopada – ul. Rómmła – ul. Szkolna – ul. 3 Maja – ul. Okólna – rzeka Biała Oksza.

Rys. 42 Obszary zdegradowane w gminie Kłobuck.

Źródło: opracowanie własne.

Na szczególną uwagę z punktu widzenia działań rewitalizacyjnych zasługują jednak obszary rewitalizacji, w których zdiagnozowano stan kryzysowy spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych i negatywną sytuacją w jednej ze sfer (tzn. gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej). Obszar rewitalizacji powinien być także obszarem istotnym z punktu widzenia rozwoju lokalnego, a w przypadku obszarów miejskich - powinien być zwarty przestrzennie. Wychodząc z powyższych założeń uznano, że w przypadku gminy Kłobuck rewitalizacji poddane powinny zostać obszary zdegradowane położone w granicach miasta, gdzie ma miejsce szczególna koncentracja negatywnych zjawisk społeczno-środowiskowych. Z kolei pozostałe obszary cechujące się niekorzystną sytuacją z uwagi na mniejsze znaczenie dla rozwoju lokalnego powinny zostać zaklasyfikowane jako obszary zdegradowane. W przypadku ulic/terenów stanowiących granicę obszaru należy włączyć obiekty po obu stronach tej granicy.

Na wyznaczonych w trakcie analizy obszarach zdegradowanych leżących w granicach gminy Kłobuck mieszka w sumie 5861 osób, co stanowi 29,3% całkowitej liczby ludności w gminie. Natomiast **na obszarach rewitalizacji, które zajmują 1,4% całkowitej powierzchni gminy, mieszka 5127 osób (25,6% ogólnej liczby ludności gminy)**. Na wskazanych w analizie obszarach zdiagnozowano stan kryzysowy spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności w zakresie wysokiego poziomu bezrobocia, wysokiego poziomu ubóstwa, wysokiego poziomu przestępczości, wysokiego poziomu patologii społecznej i niskiego poziomu kapitału ludzkiego. Obszary zdegradowane i obszary rewitalizacji wykazują ponadto negatywną sytuację w sferze środowiskowej oraz sferze przestrzenno-funkcjonalnej. Spełniają zatem warunki obszarów zdegradowanych czy obszarów rewitalizacji w myśl Wytycznych Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji oraz *Ustawy o rewitalizacji*.

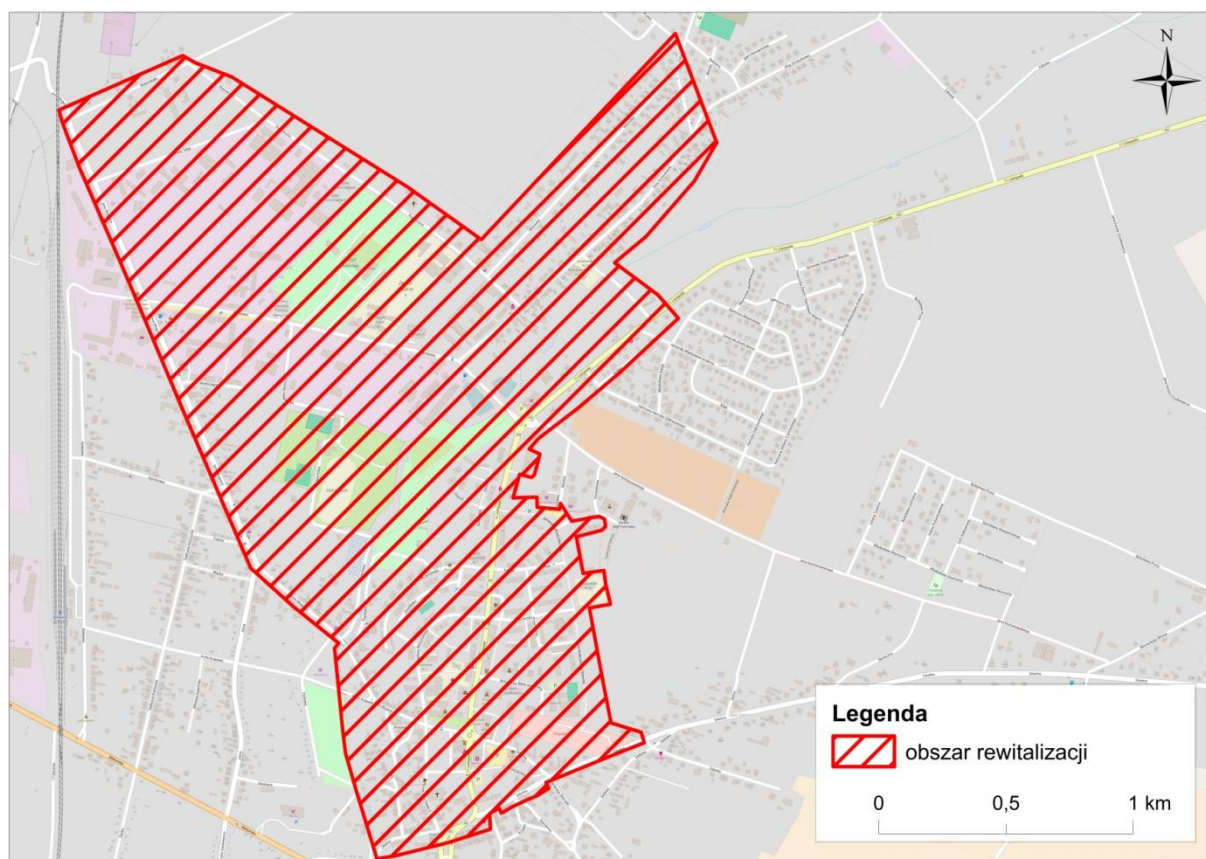
Tab. 8 Charakterystyka obszarów zdegradowanych (OZ) i obszarów rewitalizacji (OR) w gminie Kłobuck.

Zjawisko	Wskaźnik	Gmina	OZ	OR
Sfera społeczna				
Poziom bezrobocia	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	5,3	7,1	7,0
	Udział bezrobotnych długotrwale w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	1,8	3,3	3,8
Poziom ubóstwa	Osoby korzystające z pomocy społecznej ze względu na trudną sytuację życiową na 1000 mieszkańców	71,8	106,0	108,8
	Świadczenia rodzinne na 1000 mieszkańców	48,9	54,9	51,9
Poziom przestępczości	Przestępstwa o charakterze kryminalnym na 1000 mieszkańców	4,0	4,3	4,9
	Interwencje policji na 1000 mieszkańców	86,1	124,6	132,8
Poziom patologii społecznej	Liczba niebieskich kart na 1000 mieszkańców	2,5	3,2	2,7
	Osoby uzależnione od alkoholu lub narkomanii będące pod opieką instytucji publicznych na 1000 mieszkańców	2,5	3,9	3,9
Poziom edukacji	Średni wynik sprawdzianu w klasie VI szkoły podstawowej	67,2	63,6	63,6
	Średni wynik egzaminu gimnazjalnego	56,7	58,5	58,8
Poziom kapitału społecznego	Frekwencja w wyborach parlamentarnych	50,6	51,3	52,0
	Czytelniczy bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców	91,4	133,4	152,5
Poziom kapitału ludzkiego	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem	18,9	23,8	25,0
	Indeks starości	103,3	145,0	159,3
Sfera gospodarcza				
Poziom przedsiębiorczości	Podmioty gospodarcze na 1000 mieszkańców	71,1	72,2	73,7

Poziom kondycji przedsiębiorstw	Udział podmiotów gospodarczych, które zgłosiły zawieszenie lub zakończenie działalności gospodarczej w liczbie podmiotów gospodarczych ogółem	5,7	5,4	5,4
Sfera środowiskowa				
Jakość środowiska	Emisja dwutlenku węgla z obiektów użyteczności publicznej na 1000 mieszkańców [Mg]	69,7	162,6	182,8
Sfera przestrzenno-funkcjonalna				
Poziom infrastruktury techniczno-społecznej	Długość chodników na 1000 mieszkańców	1236	1948	2227
Poziom dostępu do usług podstawowych	Osoby oczekujące na mieszkanie socjalne lub komunalne na 1000 mieszkańców	1,5	5,3	6,0
	Dzieci, które z powodu braku miejsc nie dostały się do przedszkola na 1000 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	5,3	5,9	6,6

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 43 Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji w Kłobucku.

Źródło: opracowanie własne.

II.4 Skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

Obszar rewitalizacji charakteryzuje się przede wszystkim koncentracją problemów społecznych. Występuje na nim wyższy niż średnio w gminie poziom bezrobocia, w tym bezrobocia długotrwałego. Zjawisko to może być wzmacniane lub pogłębiane przez inny problem - ubóstwo. Skutkiem koncentracji obu problemów wydaje się być wyższy niż przeciętnie w gminie poziom przestępczości, która na tym obszarze zwykle wiąże się z zakłócaniem porządku czy drobnymi kradzieżami. Ważny problem stanowi również uzależnienie od alkoholu wśród znacznej grupy mieszkańców obszaru rewitalizacji. W zakresie poziomu edukacji można stwierdzić, że dzieci ze szkół podstawowych osiągają nieco gorsze niż średnio w gminie wyniki. Wyzwaniem zaś jest wiek mieszkańców obszaru rewitalizacji, bowiem zauważono wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców. Te problemy zostały potwierdzone również w czasie konsultacji społecznych z mieszkańcami, w tym warsztatów problemowych, wywiadów pogłębionych oraz w ankietach. Dodatkowo właśnie te aktywizujące metody partycypacji wskazały na niewykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych, które - ze względu na ograniczone możliwości lokalowe - nie współpracują ze sobą. Ponadto często działają w warunkach "domowych", a taki brak profesjonalizacji nie pomaga im w wypełnianiu statutowych zadań. Ogólnie dość dobrze oceniono udział mieszkańców w życiu kulturalnym, jednak wskazano na niską atrakcyjność oferty Miejskiego Ośrodka Kultury w porównaniu z ofertą pobliskiej Częstochowy. Chodzi tu jednak bardziej nie o merytoryczną stronę oferty, ale niską estetykę wewnątrz Ośrodka czy wyposażenie sali widowiskowo-kinowej. To sprawia, że mieszkańcy wolą korzystać z kin w oddalonej o kwadrans drogi samochodem Częstochowy.

W pozostałych sferach największe problemy zidentyfikowano w zakresie emisji dwutlenku węgla z obiektów użyteczności publicznej. Spora część wielorodzinnych budynków mieszkalnych posiada już podłączenie do miejskiej ciepłowni, natomiast problem zanieczyszczenia powietrza na obszarze rewitalizacji (zwłaszcza w okresie grzewczym) tworzą w dużej mierze obiekty publiczne. Utrudniony jest również dostęp do podstawowych usług - zidentyfikowano bardzo dużą liczbę oczekujących na mieszkalnie socjalne lub komunalne (co ma niewątpliwie związek ze stwierdzonym wysokim poziomem ubóstwa). Wskazywano na problem w postaci braku ścieżek rowerowych - zarówno biegnących wzdłuż dróg i zapewniających bezpieczeństwo rowerzystów, jak i takich o przeznaczeniu typowo rekreacyjnym i wypoczynkowym. Negatywnie oceniono jakość terenów publicznych, w tym zniszczony obiekt basenu letniego, brak zagospodarowania parku przy ul. Zamkowej (np. niewystarczające oświetlenie, mała liczba alei parkowych), które sprzyja gromadzeniu się

tam osób spożywających alkohol. Budynki użyteczności publicznej nie są przystosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych. Jako ważny problem wskazywano brak miejsc parkingowych, szczególnie widoczny w dniach, kiedy są organizowane sesje Rady Miejskiej czy targowisko. Dodatkowo planowane jest ograniczenie miejsc postojowych wzdłuż drogi wojewódzkiej, co prawdopodobnie pogłębi problem.

Podsumowanie zjawisk kryzysowych na obszarze rewitalizacji:

- wyższy niż średnio w gminie poziom bezrobocia przejawiający się w większym udziale osób bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (7% wobec 5,3% w gminie) oraz wyższym udziałem długotrwale bezrobotnych (3,8% wobec 1,8%),
- znacznie wyższy poziom ubóstwa widoczny w liczbie osób korzystających z pomocy społecznej (108,8‰ wobec 71,8‰ w gminie) oraz liczbie udzielanych świadczeń rodzinnych (51,9‰ wobec 48,9‰),
- wyższy wskaźnik przestępczości wyrażony w liczbie przestępstw kryminalnych (4,9‰ wobec 4‰ w gminie) oraz znacznej liczbie policyjnych interwencji (132,8‰ wobec 86,1‰),
- nieco wyższa niż średnio w gminie liczba Niebieskich kart (2,7‰ wobec 2,5‰),
- nieco wyższy wskaźnik liczby osób uzależnionych od alkoholu lub narkomanii (które jednocześnie korzystają ze wsparcia instytucji publicznych) - 3,9‰ wobec 2,5‰,
- słabsze niż średnio w gminie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty - 63,6% wobec 67,2%,
- widoczne procesy starzenia się społeczności - duży udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców (25‰ wobec 18,9‰ w gminie) oraz wysoki poziom indeksu starości (159,3‰ wobec 103,3‰),
- bardzo wysoki poziom emisji dwutlenku węgla z obiektów użyteczności publicznej - 182,8 Mg wobec 69,7 w gminie,
- duża liczba osób oczekujących na mieszkania socjalne lub komunalne w przeliczeniu na 1000 mieszkańców (6‰ wobec 1,5‰),
- większa liczba dzieci, które ze względu na brak miejsc nie zostały przyjęte do przedszkoli na 1000 osób w wieku przedprodukcyjnym - 6,6‰ wobec 5,3‰.

III. Program rewitalizacji

III.1 Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Wizja - w przypadku każdej organizacji czy jednostki - stanowi pożądany obraz jednostki oraz warunków życia jej mieszkańców. Wszelkie wyznaczone w danym dokumencie kierunki działań powinny być tej wizji podporządkowane i przekładać się na jej realizację. Kształt wizji musi odpowiadać oczekiwaniom społeczności lokalnej - mieszkańców podmiotów społecznych, gospodarczych itp. Pozwala również na projektowanie kolejnych elementów dokumentu strategicznego w zakresie celów i kierunków działań oraz już konkretnych przedsięwzięć.

Przeprowadzane na obszarze rewitalizacji projekty rewitalizacyjne przyczynią się do wzmocnienia potencjału społeczno-zawodowego jego mieszkańców. Zyskają oni nowe umiejętności, dzięki którym zostaną włączeni do głównego nurtu życia społecznego, wzrośnie poziom zatrudnienia, udział w życiu kulturalnym, poprawi się poziom wykształcenia.

Aby zagwarantować mieszkańcom warunki do ich rozwoju, powstanie i rozwijana będzie również infrastruktura społeczna. Będzie ona wykorzystywana do tworzenia i udostępniania wysokiej jakości oferty usług publicznych przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu i sprzyjających rozwojowi mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Poza działaniami w sferze społecznej i niejako podporządkowanej jej w tym wypadku sferze przestrzenno-funkcjonalnej, podejmie się inicjatywy mające na celu poprawę stanu środowiska, zwłaszcza jakości powietrza. Sprzyjać temu będą modernizacje budynków, podnoszące ich efektywność energetyczną, a tym samym ograniczające koszty- i energochłonność.

III.2 Cele rewitalizacji oraz kierunki działań

Wizja rozwoju obszaru rewitalizacji w gminie Kłobuck znajduje odzwierciedlenie w wytyczonych celach rewitalizacji oraz precyzujących je kierunkach działań. Zakłada się, że w efekcie prowadzenia przedsięwzięć rewitalizacyjnych zrealizowane zostaną trzy cele strategiczne. Ponadto do każdego celu strategicznego zaproponowano zestaw kierunków działań, których realizacja powinna sprzyjać osiągnięciu projektowanych celów.

I. Wzmacnianie potencjału społeczno-zawodowego

W wyniku pogłębionej diagnozy zidentyfikowano występowanie na obszarze rewitalizacji problemów społecznych, w tym przede wszystkim bezrobocia, ubóstwa, uzależnienia od alkoholu czy niewystarczającego uczestnictwa w kulturze. Problemy te udało się "wykryć" zarówno na etapie diagnozy opartej o obiektywne dane statystyczne, jak również w trakcie przeprowadzania wywiadów pogłębionych czy warsztatów. Z tego względu uznano, że niezbędnym będzie stworzenie celu, który oznaczałby realizację przedsięwzięć wzmacniających potencjał mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz zmniejszanie i eliminowanie wyżej wymienionych zjawisk. Pozwoli to ograniczać oraz eliminować zjawisko wykluczenia społecznego w różnych dziedzinach.

Kierunki działań:

I.1 Organizacja kursów i szkoleń zawodowych dostosowanych do indywidualnych predyspozycji i potrzeb rynku pracy.

I.2 Podnoszenie kompetencji społecznych przez organizację szkoleń miękkich, w tym w zakresie psychologii i doradztwa zawodowego.

I.3 Aktywizacja osób niepełnosprawnych.

I.4 Przygotowanie oferty dla seniorów.

I.5 Aktywna walka z uzależnieniami przy współpracy podmiotów społecznych i publicznych.

I.6 Wsparcie rodzin.

I.7 Tworzenie warunków do rozwoju i profesjonalizacji organizacji pozarządowych.

I.8 Rozwój oferty edukacyjnej i kulturalnej.

I.9 Rozwój instytucjonalny usług społecznych.

II. Rozwój infrastruktury społecznej

Infrastruktura społeczna zaspokaja przede wszystkim potrzeby społeczne i kulturalne. Obejmuje jednak urządzenia i instytucje świadczące szereg usług w zakresie oświaty i edukacji, kultury, ochrony zdrowia, opieki społecznej, sportu i rekreacji. Instytucje w tym wypadku to nie tylko miejsca, ale również zatrudnieni pracownicy, rozwiązania organizacyjne czy prawne (często na poziomie krajowym, od których jednostki samorządowe są całkowicie uzależnione). Jej celem jest zaspokajanie potrzeb społecznych i z tego punktu widzenia stanowi ona ważny czynnik rozwoju lokalnego oraz poziomu zaspokajania potrzeb niematerialnych.

Kierunki działań:

II.1 Modernizacja i wyposażenie obiektów publicznej infrastruktury kulturalnej.

II.2 Przekształcanie istniejących obiektów na potrzeby instytucji świadczących ważne usługi społeczne.

II.3 Poprawa dostępności obiektów użyteczności publicznej.

II.4 Przebudowa obiektów infrastrukturalnych służących pomocy społecznej.

II.5 Zmiany organizacyjne usprawniające i zwiększające efektywność instytucji publicznych.

II. 6 Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na funkcjonalne i atrakcyjne dla mieszkańców tereny rekreacji i wypoczynku.

II.7 Dostosowanie terenów i obiektów publicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych.

III. Podnoszenie efektywności energetycznej

Efektywność energetyczna leży u podstaw europejskiej polityki energetycznej i jest jednym z głównych celów strategii „Europa 2020” na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu. Inwestycje podnoszące efektywność energetyczną są niestety kosztowne, dlatego instytucje publiczne nie są w stanie finansować w całości tego rodzaju projektów ze środków publicznych. Budynki użyteczności publicznej powinny być wzorcowe w zakresie efektywnej eksploatacji i zmodernizowane pod względem energetycznym. Budynki publiczne odwiedzane są przez rzesze osób i informacja o ich modernizacji powinna być czytelna, interesująca i łatwo dostępna. Mogą być przykładem dobrych rozwiązań w zakresie efektywnego wykorzystania energii, a tym samym przyczynić się do zastosowania nowoczesnych rozwiązań np. w budynkach mieszkalnych przez mieszkańców

Kierunki działań:

III.1 Informowanie i podnoszenie świadomości na temat efektywności energetycznej.

III.2 Promowanie odpowiedzialnego zużycia energii w budynkach użyteczności publicznej oraz innych pozostających w zasobach komunalnych.

III.3 Wdrażanie rozwiązań energooszczędnych w budynkach komunalnych oraz użyteczności publicznej.

III.4 Wymiana urządzeń oświetleniowych na energooszczędne.

III.5 Włączanie odnawialnych źródeł energii.

III.3 Lista podstawowych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych

1. Centrum Integracji i Aktywności Społecznej	
Podmiot(y) realizujący(-e)	Gmina Kłobuck/Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłobucku w partnerstwie z Agencją Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.
Zakres realizowanych zadań	<p>Zakres działań w ramach Centrum Integracji i Aktywności Społecznej przewiduje uruchomienie na ul. Harcerskiej oraz przy ul. Sportowej 14 działań skupionych wokół procesu organizowania społeczności lokalnych, a w szczególności organizacji pozarządowych. Uruchomiony zostanie również Program Aktywności Lokalnej na rzecz wzmocnienia potencjału społecznego i zawodowego społeczności Gminy Kłobuck uwzględniające specyfikę zamieszkujących ją społeczności, zwłaszcza mieszkańców obszaru rewitalizacji, z uwzględnieniem działań:</p> <p>a. opartych o samopomoc i wolontariat: w ramach działań aktywizujących utworzone zostanie Kłobuckie Centrum Wolontariatu, bazujące na funkcjonujących organizacjach pozarządowych;</p> <p>b. środowiskowych: zatrudniony zostanie animator lokalny, który będzie miał za zadanie inkubowanie partnerskich działań społeczności lokalnych (szkolenia, warsztaty, spotkania tematyczne mające na celu wzmocnienia potencjału społeczno-obywatelskiego społeczności lokalnych);</p> <p>c. prozatrudnieniowych: w ramach działania zatrudniony zostanie aktywny pośrednik pracy, trener pracy, doradca zawodowy, psycholog;</p> <p>d. edukacyjnych: szkolenia aktywizujące, warsztaty poznawcze, spotkania obywatelskie i tematyczne.</p> <p>Wsparciem uzupełniającym będą 4 spotkania integracyjne dla mieszkańców mające na celu zwiększenie poziomu wiedzy nt. działań aktywizujących prowadzonych przez Centrum Integracji i Aktywności Społecznej.</p>
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	obszar rewitalizacji w Kłobucku
Szacowana wartość	1.517.647,00 zł
Uzasadnienie	Obszar rewitalizacji w Kłobucku stanowi główną bazę gminy z zakresu rynku usług, rynku pracy czy instytucji kultury. Jednocześnie zidentyfikowano na

	<p>nim problemy związane z wykluczeniem społecznym, wysokim poziomem bezrobocia czy patologii społecznych, które często występują w środowiskach osób biednych i niezatrudnionych. Ponadto dużą część korzystających z pomocy społecznej stanowią kobiety, które łatwiej wypadają z rynku pracy ze względu na gorsze wykształcenie czy brak doświadczenia zawodowego związany np. z opieką nad dziećmi. Dlatego też projekt skierowany będzie w dużej mierze do kobiet.</p>
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia</p>	<p>Liczba środowisk objętych programem aktywności lokalnej</p> <p>Liczba projektów zrealizowanych w pełni lub częściowo przez partnerów społecznych lub organizacje pozarządowe</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu</p> <p>Dzienniki zajęć</p> <p>Lista obecności na zajęciach</p> <p>Dokumentacja zdjęciowa z wizyt hospitacyjnych</p> <p>Diagnoza indywidualnych potrzeb każdego uczestnika projektu</p> <p>Zaświadczenia o ukończeniu zajęć</p>

2. Kłobuckie Centrum Usług Społecznych	
<p>Podmiot(y) realizujący(-e)</p>	<p>Gmina Kłobuck/Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłobucku w partnerstwie z Agencją Rozwoju Regionalnego w Częstochowie S.A.</p>
<p>Zakres realizowanych zadań</p>	<p>Projekt realizowany będzie poprzez utworzenie:</p> <p>1) systemu wsparcia i rozwój form pracy z rodziną i asystentury rodzinnej w asystentury dla osób z niepełnosprawnością.</p> <p>W ramach zadania zatrudnionych zostanie 2 Asystentów oraz 2 Asystentów oddelegowanych w ramach GOPS. Świadczyć będą pracę asystenta</p>

	<p>rodziny/osoby niepełnosprawnej o profilu podstawowym (świadczy bezpośrednią pracę z rodzicami, bezpośrednią pracę z dziećmi, działania realizowane na rzecz dziecka o rodziny oraz organizację własnej pracy poprzez wsparcie psychiczno-emocjonalne, opiekuńcze, doradcze, diagnostyczno-monitorujące, mediacyjne, wychowawcze, motywująco-aktywizujące oraz koordynację działań skierowanych na rodzinę. Również okresowe utrzymanie relacji pomiędzy rodziną a odpowiednimi przedstawicielami służb społecznych, którzy wspomagają procesy odbudowy społecznych kompetencji oraz sprawność w rozwiązywaniu problemów życia codziennego). W ramach zadania prowadzone będą także grupy wsparcia, szkolenia i warsztaty np. dla rodzin wspierających, w związku z tym zostaną zatrudnieni specjaliści do prowadzenia takich zajęć. Animator środowisk lokalnych będzie pracował z nimi, tworząc tym samym ruchy rodzinne samopomocowe. Wzmocnieniem pracy asystenta rodziny/osoby niepełnosprawnej będą trenerzy prowadzący warsztaty dla rodzin. Wsparciem pracy asystentów będzie praca animatora społeczności lokalnych, którzy poprzez pracę "podwórkową" będą docierać do najbardziej potrzebujących środowisk. Rodziny będą mogły skorzystać z warsztatów dla rodzin: budowanie relacji, komunikacja, asertywność, zarządzanie czasem i konfliktem.</p> <p>2) Utworzenie Punktu świetlicowego KŁOBUŚ dla dzieci.</p> <p>W ramach zadania zostanie utworzone i finansowane działanie punktu świetlicowego KŁOBUŚ. W punkcie świetlicowym w ramach pracy skierowanej do dzieci, jak i do dorosłych członków rodzin zapewnione zostaną specjalistyczne usługi poradnictwa w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - psycholog dziecięcy/psycholog terapeuta: wspieranie wychowawcze funkcji rodziny, pomoc psychologiczno-pedagogiczna dzieci, młodzieży i dorosłych, prowadzenie terapii zaburzeń rozwojowych i zachowań dysfunkcyjnych, wspomaganie rozwoju dzieci i młodzieży, - mediator: prowadzenie mediacji w sprawach
--	---

	<p>rodziny, interwencje w sprawach kryzysowych: pomoc rodzinom znajdującym się w kryzysie</p> <ul style="list-style-type: none"> - psychoterapia dla dorosłych: dla osób znajdujących się w sytuacjach kryzysów życiowych, nie potrafiących poradzić sobie w relacjach z ludźmi, mających zaniżoną ocenę. Specjaliści będą dodatkowo prowadzić bezpłatne warsztaty, szkolenia czy grupy wsparcia. Dodatkowym wsparciem będzie prowadzenie zajęć z zarządzania własnymi budżetami. <p>W celu właściwego funkcjonowania poradni zakupione zostanie odpowiednie wyposażenie do każdego gabinetu: ława-stół, dwa fotele, mały tapczan/sofa, szafka; do sali sekretariatu z funkcją pokoju dziecięcego do zabaw: biurko, krzesło, szafka na zabawki, gry edukacyjne, książeczki, puzzle itp., dwa małe stoliki i 8 krzesełek, dywanik, zjeżdżalnia, sofa, dwie tablice itp.; do sali szkoleniowej: stół konferencyjny, 20 krzeseł, flipchart, rzutnik, ekran, głośnik, 20 siedlisk; do kuchni: szafka, czajnik, kuchnia mikrofalowa, zastawa dla 20 osób itp.; do pracy specjalistów zakupione zostaną narzędzia specjalistyczne służące diagnozowaniu.</p>
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	ul. Sportowa 14, Kłobuck
Szacowana wartość	988.075,00 zł
Uzasadnienie	<p>Na obszarze rewitalizacji stwierdzono wysoką liczbę osób korzystających z pomocy społecznej, a także otrzymujących świadczenia rodzinne. Dzięki realizacji projektu nastąpi deinstytucjonalizacja usług społecznych oraz zwiększy się dostępność i jakość usług świadczonych przede wszystkim dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, Projekt umożliwi odbiorcom usług społecznych odzyskać kontrolę nad swoim życiem i decyzjami, które ich dotyczą, a także sprawi, że nie będą oni odizolowani od ogółu społeczności lokalnej, gwarantując, że wymagania organizacyjne nie będą miały pierwszeństwa przed indywidualnymi potrzebami mieszkańców. Projekt stanowi też odpowiedź na sygnały m.in. z policji i innych służb społecznych o braku wyspecjalizowanej placówki gwarantującej wsparcie i ochronę dla dzieci.</p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami

	społecznymi świadczeniami w interesie ogólnym w programie Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych istniejących po zakończeniu projektu
	Dzienniki zajęć Lista obecności na zajęciach Dokumentacja zdjęciowa z wizyt hospitacyjnych Diagnoza indywidualnych potrzeb każdego uczestnika projektu Zaświadczenia o ukończeniu zajęć

3. Rewitalizacja zdegradowanego obszaru miasta Kłobucka poprzez: - przebudowę i rozbudowę budynku „Strzelnicy” na terenie OSiR w Kłobucku na potrzeby Kłobuckiego Centrum Usług Społecznych oraz - przebudowę i rozbudowę budynku przy ul. Harcerskiej 4a w Kłobucku na potrzeby Centrum Integracji i Aktywności Społecznej	
Podmiot(y) realizujący(-e)	Gmina Kłobuck
Zakres realizowanych zadań	<p>Pierwszy element projektu zakłada przebudowę i rozbudowę istniejącego budynku „Strzelnicy” w branżach architektoniczno-konstrukcyjnej, sanitarnej i elektrycznej, w tym m.in. przewidziano przygotowanie 2 gabinetów do pracy indywidualnej, sali konferencyjnej (sala rodzin), sali dla dzieci i młodzieży, kuchni z jadalnią, toalety dla pracowników i podopiecznych, szatni i zaplecza socjalnego. Zagospodarowany zostanie teren wewnątrz obiektu "Strzelnicy" poprzez stworzenie placu zabaw ze ścianką wspinaczkową i siłownią napowietrzną oraz skateparku.</p> <p>Drugi element projektu zakłada przebudowę i rozbudowę budynku przy ul. Harcerskiej 4a w branżach architektoniczno-konstrukcyjnej, sanitarnej i elektrycznej, w tym m.in. obejmuje utworzenie na parterze budynku 2 magazynów wraz z przestrzenią obsługiową, pomieszczenia biurowego dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnością ruchową, węzła sanitarnego, na piętrze - sali warsztatowo-szkoleniowej na 25 osób, 4 pomieszczeń biurowych i węzła sanitarnego.</p>
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	ul. Sportowa 14 i ul. Harcerska 4a, Kłobuck

Szacowana wartość	5.500.000,00 zł
Uzasadnienie	<p>Projekt ma się przyczynić do utrzymania dotychczasowej funkcji budynku „Strzelnicy” na terenie Ośrodka Sportu i Rekreacji w jednej części oraz uzyskania nowej funkcji budynku związanej z potrzebami Kłobuckiego Centrum Usług Społecznych, które ma rozwiązywać problemy społeczne obszaru rewitalizacji oraz pozostałej części gminy.</p> <p>Drugi element projektu ma pozwolić na utrzymanie dotychczasowej funkcji budynku przy ul. Harcerskiej 4a w jego części oraz uzyskać nową funkcję budynku związaną z potrzebami Centrum Integracji i Aktywności Społecznej.</p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia	<p>Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach Liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury</p> <p>Protokoły odbioru robót Dokumentacja projektowa</p>

4. Stawiam na książkę	
Podmiot(y) realizujący(-e)	Biblioteka Publiczna Gminy Kłobuk im. Jana Długosza, Szkoła Podstawowa nr 1 w Kłobucku, Szkoła Podstawowa nr 2 w Kłobucku, Publiczna Szkoła Podstawowa SPSK w Kłobucku, Gimnazjum im. Jana Pawła II w Kłobucku, Przedszkola nr 1, 2, 4 i 5 w Kłobucku
Zakres realizowanych zadań	Projekt przewiduje przeprowadzenie warsztatów, organizację spotkań autorskich oraz z ilustratorami książek, a także przeprowadzenie wycieczki.
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	ul. Okólna 3 i ul. Orzeszkowej 44, Kłobuck
Szacowana wartość	10.000,00 zł
Uzasadnienie	Zasadniczym celem jest promocja czytelnictwa i literatury wśród dzieci i młodzieży. Jednak projekt zakłada szeroką współpracę ze szkołami z obszaru rewitalizacji, bowiem ma się przełożyć na poprawę również poziomu nauczania. W diagnozie zidentyfikowano niskie wyniki sprawdzianu szóstoklasisty, stąd projekt przewiduje rozwój nie tylko funkcji kulturalnych, ale i edukacyjnych

	biblioteki, które przełożą się na poprawę poziomu nauczania dzieci i młodzieży
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia	Liczba osób biorących udział w warsztatach/spotkaniach autorskich/wycieczce Liczba nowych użytkowników biblioteki
	Dziennik statystyczny biblioteki Listy obecności

5. Biblioteka w plenerze	
Podmiot(y) realizujący(-e)	Biblioteka Publiczna Gminy Kłobuk im. Jana Długosza, Fundacja Ekologiczna "Kalina" z siedzibą w Koninie
Zakres realizowanych zadań	Projekt przewiduje zagospodarowanie terenu wokół biblioteki - przede wszystkim poprzez ułożenie kostki brukowej z przeznaczeniem na parking dla czytelników, nasadzenie roślin i montaż elementów małej architektury typu altana, ławki itp.
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	ul. Okólna 3, Kłobuck
Szacowana wartość	30.000,00 zł
Uzasadnienie	Dzięki realizacji tego zadania uda się stworzyć estetyczną i funkcjonalną przestrzeń, sprzyjającą korzystaniu z infrastruktury bibliotecznej mieszkańcom obszaru rewitalizacji. Ponadto powstanie przestrzeń do organizacji warsztatów i imprez kulturalnych oraz edukacyjnych w bibliotece. Dzięki wykorzystaniu tego terenu zwłaszcza w miesiącach letnich zwiększy się oferta spędzania czasu wolnego w Kłobucku w sposób korzystny dla rozwoju dzieci i młodzieży.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia	Powierzchnia zrewitalizowana [m ²] Liczba elementów małej architektury [szt.]
	Raporty roczne z przeprowadzonych przedsięwzięć Protokoły odbioru prac budowlanych

6. Przygotowanie świetlicy kulturalnej wraz z organizacją zajęć edukacyjnych i kulturalnych w Miejskim Ośrodku Kultury	
Podmiot(y) realizujący(-e)	Miejski Ośrodek Kultury im. Wł. Sebyły w Kłobucku, Urząd Miejski w Kłobucku, Koło Kłobuckie Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta

Zakres realizowanych zadań	Projekt zakłada rewitalizację pomieszczeń poprzez wykonanie robót budowlanych, stolarskich, elektrycznych w jednym z pomieszczeń Miejskiego Ośrodka Kultury w Kłobucku. Zostanie w nim zorganizowana świetlica edukacyjno-kulturalna, w której mieszkańcy przede wszystkim obszaru rewitalizacji będą mogli nieodpłatnie spędzać czas. Przewidziano w nim organizację warsztatów, wieczorków poetyckich, malarskich, spotkań literackich i historycznych. Z kolei młodsze dzieci będą mogły z pomocą wolontariuszy odrabiać lekcje czy przygotować się na zajęcia.
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	ul. Targowa 1, Kłobuck
Szacowana wartość	100.000,00 zł
Uzasadnienie	Realizacja projektu jest ważna, ponieważ wzbogaci ofertę Ośrodka. Jednak stworzenie miejsca do wspólnej nauki uczniów oraz organizacja osób, które w tej nauce mogą pomóc jest szczególnie istotne ze względu na stwierdzone w drodze diagnozy niższe wyniki osiągnięte przez uczniów na sprawdzianie szóstoklasisty.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia	Powierzchnia zrewitalizowana [m ²] Liczba zrewitalizowanych obiektów [szt.] Liczba uczestników zajęć Liczba umów z wolontariuszami
	Protokoły odbioru prac remontowych Lista obecności na zajęciach Dokumentacja kadrowa

7. Aktywizacja osób bezrobotnych z obszaru rewitalizacji miasta Kłobuck

Podmiot(y) realizujący(-e)	Powiatowy Urząd Pracy w Kłobucku
Zakres realizowanych zadań	W ramach projektu każdemu z uczestników przedstawiona zostanie konkretna oferta aktywizacji zawodowej poprzez szkolenia, staże, jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej itp., którą poprzedzi realizacja pośrednictwa prac lub poradnictwa zawodowego. Działania projektowe będą stanowić kompleksową ofertę wsparcia, wykorzystującą formy pomocy określone w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy ukierunkowane na doprowadzenie uczestnika projektu do zatrudnienia.

Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	ul. Długosza 114, Kłobuck
Szacowana wartość	350.000,00 zł
Uzasadnienie	Celem projektu jest zwiększenie możliwości zatrudnienia wśród 30 osób bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy w Kłobucku, zamieszkujących obszar rewitalizacji miasta Kłobuck. Dzięki temu nastąpi zmniejszenie poziomu bezrobocia, które jest na obszarze rewitalizacji większe niż średnio w gminie. Osoby bezrobotne zyskają możliwość zdobycia doświadczenia zawodowego, uzyskania konkretnych umiejętności i kwalifikacji zawodowych lub środków finansowych na prowadzenie własnej działalności gospodarczej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia	<p>Liczba osób pracujących, łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek, po opuszczeniu programu [os.]</p> <p>Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu [os.]</p> <p>Liczba osób bezrobotnych w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie [os.]</p> <p>Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie [os.]</p> <p>Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie [os.]</p> <p>Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie [os.]</p> <p>Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie [os.]</p> <p>Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie [os.]</p>
	Lista uczestników projektu

8. Profesjonalni w kuchni	
Podmiot(y) realizujący(-e)	Zespół Szkół nr 2 im. ks. Jana Długosza w Kłobucku
Zakres realizowanych zadań	W ciągu trzech lat zostanie przeprowadzony cykl profesjonalnych szkoleń: kelnerskiego I i II stopnia, sushi master oraz baristy.
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	ul. 3 Maja 33, Kłobuck
Szacowana wartość	36.000,00 zł
Uzasadnienie	W projekcie przewidziano udział zarówno uczniów

	Zespołu Szkół, jak i mieszkańców obszaru rewitalizacji, dla których zarezerwowana zostanie część miejsc. Chodzi o to, aby mieszkańcom dać możliwość zdobycia nowych, potrzebnych na rynku pracy umiejętności (wg analiz przeprowadzonych przez szkołę, tego typu kursy są pożądane przez potencjalnych pracodawców). Jest to szczególnie istotne na wysoki poziom bezrobocia wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji. Może to również stanowić dla nich inspirację do założenia własnej działalności gospodarczej, tym bardziej że według mieszkańców, w mieście brakuje lokali gastronomicznych).
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia	Liczba przeszkolonych uczniów Liczba przeszkolonych mieszkańców obszaru rewitalizacji Liczba osób, które uzyskały zatrudnienie w nowym zawodzie Liczba osób, które rozpoczęły własną działalność gospodarczą
	Listy obecności na zajęciach Dzienniki zajęć

9. Poprawa estetyki budynku i otoczenia szkoły oraz stanu środowiska	
Podmiot(y) realizujący(-e)	Zespół Szkół nr 2 im. ks. Jana Długosza w Kłobucku
Zakres realizowanych zadań	Zakres projektu to wykonanie podmurówki pod istniejące ogrodzenie placu szkolnego od strony ul. Okólnej, ocieplenie przedniej ściany budynku szkolnego od strony ul. 3 Maja oraz pomalowanie pozostałej elewacji budynku.
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia)	ul. 3 Maja 33, Kłobuck
Szacowana wartość	70.000,00 zł
Uzasadnienie	Projekt rozwiązuje problemy w sferze technicznej związane z degradacją ogrodzenia budynku oraz samego budynku, a także w sferze środowiskowej - poprzez wzrost energooszczędności. Ten ostatni efekt jest istotny ze względu na zdiagnozowany na obszarze rewitalizacji wysoki poziom emisji CO ₂ . Budynek jest wpisany do rejestru zabytków. Modernizacja budynku jest ważna ze względu na realizowane w nim projekty skierowane na aktywizację zawodową mieszkańców obszaru

	rewitalizacji.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem mierzenia	Liczba budynków poddanych rewitalizacji Powierzchnia zrewitalizowana
	Dokumentacja projektowa Protokoły odbioru prac budowlanych

III.4 Charakterystyka pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

L.p.	Nazwa przedsięwzięcia	Zakres działań	Uzasadnienie i efekty realizacji przedsięwzięcia	Obszar tematyczny
1.	Nowa jakość Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kłobucku Lokalizacja: Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Kłobucku, ul. Zamkowa 12	W ramach realizacji tego projektu przewidziano przeprowadzenie szkoleń dla pracowników GOPS-u, zmiany w strukturze organizacyjnej, w wyniku których wzrośnie liczba pracowników socjalnych (tworzących 4 zespoły), zatrudnienie 2 pracowników socjalnych – superwizorów. Ponadto planuje się przebudowę budynku mającą na celu adaptację do nowej struktury organizacyjnej poprzez wydzielenie 3 pokoiów z 10-stanowiskowej hali przez wykonanie ścianek działowych. Jednocześnie niezbędne jest wyposażenie stanowisk pracy.	Z diagnozy stanu gminy wynika jasno, że na obszarze rewitalizacji mamy do czynienia ze znaczną (wyższą niż średnio w gminie) liczbą osób korzystających z pomocy społecznej. Z tego względu ważne jest dostosowanie struktury organizacyjnej GOPS do potrzeb społecznych. Jednocześnie GOPS w Kłobucku został wytypowany przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki społecznej jako jeden z 25 działających w województwie śląskim ośrodków pomocy społecznej do wdrożenia zmian w związku z planowaną w całym kraju zmianą dotyczącą struktury organizacyjnej jednostek pomocy społecznej.	Aktywna społeczność lokalna, Usługi społeczne, Infrastruktura i środowisko
2.	Pomoc dla seniora Lokalizacja: obszar rewitalizacji w Kłobucku i inne obszary gminy	Projekt przewiduje organizację usług sąsiedzkich świadczonych na zasadzie niewielkiej odpłatności i wolontariatu dla osób starszych i niesamodzielnych. GOPS będzie prowadził bazę osób pomagających, seniorzy zaś każdorazowo muszą zaakceptować osobę, która będzie miała im na stałe pomagać. Ponadto przewidziano teleopiekę – seniorzy otrzymają	Na obszarze rewitalizacji stwierdzono wysoki udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogóle mieszkańców obszaru oraz wyższy o połowę od średniej gminy indeks starości. Podobne wnioski wskazywali mieszkańcy gminy w czasie wywiadów pogłębionych czy w ankietach dotyczących problemów w gminie. Duża liczba mieszkańców obszaru korzysta ze wsparcia pomocy społecznej, co pozwala również sądzić, że są wśród nich	Aktywna społeczność lokalna, Usługi społeczne

		bransoletki za pośrednictwem których będą otrzymywali np. przypomnienie o konieczności przyjęcia leków lub które będą służyły do informowania służb medycznych o nagłych problemach zdrowotnych. W ramach projektu niezbędne jest również kupno komputera z dostępem do Internetu, bowiem seniorzy dzięki pracownikowi GOPS-u zyskają możliwość połączenia np. z rodziną, która przebywa zagranicą.	osoby starsze. Z udziału w projekcie nie zostaną wykluczeni również pozostali mieszkańcy gminy, jednak prawdopodobnie ze względu na położenie obszaru rewitalizacji w centralnym punkcie miasta, w dużej mierze to jego mieszkańcy będą beneficjentami tych usług.	
3.	Opiekun osoby niepełnosprawnej Lokalizacja: obszar rewitalizacji w Kłobucku i inne obszary gminy	Projekt zakłada dofinansowanie do stanowiska opiekuna osoby niepełnosprawnej (jeden etat). Osoba taka zajmowałabym się max 10 osobami niepełnosprawnymi i odpowiadałaby m.in. za gospodarowanie środkami, zakupy, sprzątanie.	Konieczność realizacji tego rodzaju projektu wynika z wysokiej liczby osób korzystających z pomocy społecznej. Z doświadczeń pracowników socjalnych wynika, że bardzo często właśnie pomocy potrzebują osoby niesamodzielne, niepełnosprawne, z upośledzeniem umysłowym. W tym projekcie również nie wyklucza się udzielania pomocy osobom nie zamieszkującym bezpośrednio na obszarze rewitalizacji, jednak wysoki wskaźnik liczby osób korzystających ze wsparcia pozwoli sądzić, że wiele z takich osób mieszka właśnie na tym terenie.	Aktywna społeczność lokalna, Usługi społeczne
4.	Profesjonalizacja i rozwój usług świadczonych przez Stowarzyszenie ATOL	Projekt składa się z 3 elementów: - szkolenia z zakresu prowadzenia wsparcia osób uzależnionych, terapii, itp.,	Kłobuckie Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich ATOL zajmuje się aktywnie pomocą rodzin uzależnionych, co jest istotne ze względu na zdiagnozowany na	Aktywna społeczność lokalna, Usługi społeczne

	Lokalizacja: ul. Targowa 1, Kłobuck	- warsztaty, wyjazdy, terapia dla rodzin uzależnionych i współuzależnionych, - wyposażenie siedziby stowarzyszenia, np. zakup stołu, naczyń, itp.	obszarze rewitalizacji wysoki poziom liczby osób uzależnionych od alkoholu. Jest to tym ważniejsze, że wsparcie oferowane przez stowarzyszenie dotyczy także członków rodzin, w których zdiagnozowano uzależnienie. Część zadań członkowie stowarzyszenia wykonują nieodpłatnie, jednak niezbędne jest podnoszenie ich kwalifikacji, aby oferowane przez nich wsparcie było jak najbardziej efektywne.	
5.	Pomagajmy mądrze Lokalizacja: Przedszkole Gminne nr 4 w Kłobucku, ul. Orzeszkowej 44	Projekt zakłada zakup pomocy dydaktycznych i rehabilitacyjnych dla dzieci z grupy integracyjnej.	Głównym celem projektu jest stworzenie optymalnych warunków wszechstronnego i harmonijnego rozwoju dziecka, zwłaszcza niepełnosprawnego. Odpowiednie wyposażenie w środki dydaktyczne i rehabilitacyjne ułatwią dzieciom poznawanie otoczenia i pozwolą opanować różnego rodzaju umiejętności. Prawidłowo dobrane wyzwają aktywność i pobudzają zainteresowanie dzieci, stwarzają dobre warunki oddziaływania na osobowość, sprawność fizyczną i manualną dzieci. Na obszarze rewitalizacji stwierdzono wysoki poziom liczby osób korzystających z pomocy społecznej (w tym z powodu niepełnosprawności) oraz świadczeń rodzinnych, co powoduje, że działania wpływające na rozwój oferty opieki nad dziećmi są uzasadnione.	Aktywna społeczność lokalna, Usługi społeczne

6.	<p>Budowa parkingu przy Przedszkolu Gminnym nr 4 w Kłobucku</p> <p>Lokalizacja: Przedszkole Gminne nr 4 w Kłobucku, ul. Orzeszkowej 44</p>	<p>Budowa parkingu obejmuje wykonanie robót ziemnych, podbudowy z kruszywa łamanego, krawężników betonowych oraz ułożenie nawierzchni z kostki brukowej.</p>	<p>Dzięki realizacji przedsięwzięcia poprawi się bezpieczeństwo dzieci przywożonych do przedszkola. Obecnie jako parking wykorzystywane jest trawnik, co jest niekomfortowe zwłaszcza dla dzieci niepełnosprawnych.</p>	<p>Usługi społeczne, Infrastruktura i środowisko</p>
7.	<p>Modernizacja oświetlenia ulicznego na obszarze rewitalizacji</p> <p>Lokalizacja: obszar rewitalizacji w Kłobucku</p>	<p>Zakres rzeczowy projektu obejmuje modernizację oświetlenia ulicznego poprzez wymianę opraw istniejących na nowe wraz z niezbędnym osprzętem o wyższej efektywności energetycznej oraz wprowadzenie systemu zarządzania oświetleniem.</p>	<p>Dzięki realizacji tego projektu przede wszystkim zmniejszy się energochłonność infrastruktury publicznej, wzrośnie racjonalne zużycie energii elektrycznej oraz zmniejszą się nakłady przeznaczane przez Gminę na oświetlenie dróg gminnych. Lepsze doświetlenie terenów publicznych przełoży się na wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, zniechęcając do przesiadywania i organizowania spotkań osób spożywających alkohol, na co zwracano uwagę w czasie konsultacji społecznych.</p>	<p>Infrastruktura i środowisko</p>
8.	<p>Poprawa efektywności energetycznej budynku Urzędu Miejskiego w Kłobucku</p> <p>Lokalizacja: ul. 11 Listopada 6, Kłobuck</p>	<p>Projekt zakłada kompleksową termomodernizację obiektu wraz z instalacją odnawialnych źródeł energii i modernizacją oświetlenia na energooszczędne. Roboty budowlane obejmują m.in. ocieplenie przegród, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, wymianę instalacji centralnego ogrzewania i oświetlenia, montaż paneli</p>	<p>Projekt ma na celu poprawić efektywność energetyczną budynku Urzędu Miejskiego, a więc w sektorze publicznym. W wyniku prac termomodernizacyjnych zmniejszy się emisja zanieczyszczeń do atmosfery, co jest istotne ze względu na zdiagnozowany na obszarze rewitalizacji wysoki poziom emisji dwutlenku węgla. Efekty tej inwestycji należy jednak rozpatrywać szerzej, bowiem</p>	<p>Infrastruktura i środowisko</p>

		fotowoltaicznych.	przełoży się ona na poprawę świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz całej gminy, poprawi się ocena atrakcyjności gminy jako miejsca wartego do zamieszkania, inwestowania i odwiedzania. Zmniejszą się również koszty ogrzewania i zużycia energii elektrycznej w budynku.	
9.	Ścieżka pieszo-rowerowa wraz z oświetleniem na terenach zielonych wzdłuż rzeki Białej Okszy w Kłobucku Lokalizacja: teren nad Białą Okszą na odcinku od ul. Zamkowej do ul. Okólnej w Kłobucku	Projekt zakłada budowę ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż rzeki Biała Oksza na odcinku od mostku "Garbatego" przy ul. Spacerowej do ul. Okólnej, z przejściem przez ul. Długosza i ul. Armii Krajowej o długości ok. 510 mb wraz z budową oświetlenia na odcinku od ul. Zamkowej do Okólnej o długości 950 m (ok. 38 słupów). Planuje się wykonanie nawierzchni z mieszanki mineralno-bitumicznej.	Stworzenie ścieżki pieszo-rowerowej stanowi kontynuację zadania polegającego na zagospodarowaniu części parku - Zieleńca im. Wacława Głowy przez remont alejki parkowej. Realizacja przyczyni się do poprawy estetyki przestrzeni publicznej, ale również jej funkcjonalności. W czasie konsultacji społecznych wielokrotnie wskazywano na niefunkcjonalność istniejących terenów zielonych, które ze względu na brak ścieżek rowerowych czy pieszych nie są wykorzystywane przez mieszkańców do aktywnego wypoczynku. Dzięki zagospodarowaniu terenów nad Białą Okszą powstanie kompleksowa strefa sprzyjająca aktywności fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji w różnym wieku, bowiem w pobliżu znajduje się już także m.in. siłownia zewnętrzna.	Aktywna społeczność lokalna, Infrastruktura i środowisko
10.	Kłobuck - małe miasto z wielkim sportowym	Projekt składa się z kilku skorelowanych ze sobą programów:	Gmina Kłobuck coraz większy nacisk kładzie na rozwój sportu i wsparcie zawodników.	Aktywna społeczność

	potencjałem	<p>1. Program Trener - organizacja szkoleń dla trenerów z zakresu psychologii dietetyki, motywacji, zarządzania klubami sportowymi, itp.</p> <p>2. Program Zawodnik - ustalenie stypendiów sportowych dla najlepszych sportowców w gminie, którzy mają osiągnięcia na mistrzostwach.</p> <p>3. Program Aktywny Przedszkolak - wygospodarowanie w przedszkolach gminnych miejsc na sale sportowe, które umożliwiłyby prowadzenie zajęć sportowych dla dzieci (przez pracowników przedszkoli oraz członków klubów sportowych).</p> <p>4. Program Klub - wyposażenie w sprzęt klubów sportowych (jeden w każdym sezonie), dzierżawa niewykorzystywanych przez gminę obiektów na cele sportowe.</p> <p>5. Program "Sport najlepszą wizytówką miasta" - wsparcie sportowców reprezentujących Kłobuck na zawodach sportowych, startujących zawsze z logo "Sportowego Kłobucka".</p>	<p>Niniejszy projekt pozwoli na aktywizację sportową mieszkańców niezależnie od wieku, bowiem już teraz w zajęciach klubów sportowych biorą udział zarówno małe dzieci, jak i seniorzy. To ważne ze względu na zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji problemy - zarówno wysoka liczba osób w wieku poprodukcyjnym, jak i problem braku atrakcyjnej oferty dla młodzieży, która w efekcie zagrożona jest różnego rodzaju uzależnieniami. To także sposób na wyciągnięcie z wykluczenia dzieci osób uzależnionych i pokazanie im innego sposobu na życie - co również istotne ze względu na wysoką liczbę osób korzystających ze wsparcia właśnie ze względu na uzależnienia. Program stypendialny z kolei byłby znaczącym wsparciem dla dzieci z ubogich rodzin, których liczba również jest wysoka na obszarze rewitalizacji. Oczywiście projekt realizowany byłby także poza obszarem rewitalizacji, co jednak ma pozytywne znaczenie, bowiem będzie mobilizował wszystkich mieszkańców do większej aktywności fizycznej i pozytywnie rozumianego współzawodnictwa.</p>	<p>lokalna, Usługi społeczne, Infrastruktura i środowisko</p>
11.	Zagospodarowanie części terenu Ośrodka Sportu i	W ramach zagospodarowania terenu OSiR przewiduje się odbudowę	Dzięki realizacji projektu poprawią się warunki przestrzeni służących jako miejsca	Usługi społeczne, Infrastruktura

	<p>Rekreacji po basenie sezonowym i terenu przyległego do ul. Niemczyka w Kłobucku</p> <p>Lokalizacja, ul. Sportowa 14 i ul. Niemczyka, Kłobuck</p>	<p>nieczynnego basenu odkrytego z zagospodarowaniem terenu przyległego (zaplecze sanitarne), przebudowę płyty boiska treningowego oraz płyty boiska głównego wraz z bieżnią i trybunami, a także modernizację oświetlenia. Przy ul. Niemczyka zaplanowano z kolei budowę kompleksu sportowego z halą, zapleczem sanitarnym i miejscami noclegowymi.</p>	<p>rekreacji i sportu. Otwarte kąpielisko i hala sportowa na terenie OSiR w Kłobucku powstały w latach 80. Teren kąpieliska jest obecnie całkowicie zdegradowany i nie nadaje się do użytkowania: niecki basenu i brodzika są popękane, a technologia napełniania i uzdatniania wody przestarzała i niefunkcjonalna. Remont istniejącej hali sportowej jest z kolei nieekonomiczny. Inwestycje w infrastrukturę sportową są z kolei w gminie Kłobuck jak najbardziej uzasadnione, bowiem funkcjonują tu stowarzyszenia sportowe, dzieci i młodzież startują w licznych zawodach sportowych i mogą się pochwalić różnego rodzaju osiągnięciami.</p>	<p>i środowisko</p>
12.	<p>Rewitalizacja parku w Zespole Pałacowo-Parkowym w Kłobucku-Zagórze</p> <p>Lokalizacja: ul. Zamkowa, Kłobuck</p>	<p>Projekt obejmuje rewaloryzację parku poprzez wykonanie prac pielęgnacyjnych i zabezpieczających drzewa, leczenie drzew chorych oraz wykonanie nowych nasadzeń, odbudowę układu alejek wraz z wykonaniem oświetlenia, wyposażenie parku w elementy małej architektury.</p>	<p>Projekt ma poprawić warunki spędzania czasu w przestrzeni publicznej. Park jest zaniedbany, choć wpisano go do rejestru zabytków i podlega w związku z tym ochronie prawnej. Ukształtowanie parku pochodzi z XIX/XX w., zachowały się jeszcze fragmenty drzewostanu z lat 1800-1830. Wydaje się, że szczególnie istotne jest podtrzymanie tych elementów ze względu na walory edukacyjne, z których mogą korzystać uczniowie szkół i przedszkoli z obszaru rewitalizacji. Ponadto ze względu na brak oświetlenia park służy do</p>	<p>Aktywna społeczność lokalna, Infrastruktura i środowisko</p>

			organizacji spotkań i spożywania alkoholu, co nie sprzyja poczuciu bezpieczeństwa okolicznych mieszkańców.	
13.	<p>Rewitalizacja targowiska miejskiego w Kłobucku</p> <p>Lokalizacja: obszar między ul. Rómmla, Szkolną i Targową, Kłobuck (działka ewid. 4438/37)</p>	<p>Projekt zakłada utwardzenie kostką brukową placu z wydzieleniem za pomocą różnych kolorów kostki ciągów komunikacyjnych oraz sektorów handlowych, odwodnienie terenu, budowę oświetlenia, częściowe zadaszenie stanowisk handlowych. Powstanie też możliwość rozkładania przenośnych stanowisk handlowych.</p>	<p>Plac targowy położony jest w centrum Kłobucka, jednocześnie w centrum obszaru rewitalizacji. Obecnie sposób prowadzenia handlu jest chaotyczny, nie są w pełni przestrzegane przepisy w zakresie sprzedaży zwłaszcza artykułów spożywczych. Niekontrolowane rozstawianie straganów generuje utrudnienia w ruchu. Ponadto plac użytkowany jest tylko dwa dni w tygodniu, choć przy uporządkowaniu zasad handlu oraz terenu, mógłby funkcjonować częściej, dając szansę na zatrudnienie mieszkańcom. Realizacja projektu poprawi także sytuację związaną z liczbą miejsc parkingowych w centrum, która jest ograniczona. Mieszkańcy wielokrotnie w czasie konsultacji wskazywali to jako ważny problem obszaru rewitalizacji.</p>	<p>Aktywna społeczność lokalna, Infrastruktura i środowisko</p>
14.	<p>Remont sali widowiskowej i westybulu Miejskiego Ośrodka Kultury</p> <p>Lokalizacja: ul. Targowa 1, Kłobuck</p>	<p>Zakres projektu to roboty budowlane, stolarskie, elektryczne, akustyczne i mechaniczne.</p>	<p>Dzięki przeprowadzeniu planowanych prac nastąpi unowocześnienie sali widowiskowej poprzez przystosowanie jej do aktualnych standardów technicznych. Aranżacja kina poprawi ofertę kulturalną skierowaną do mieszkańców i uczestników zajęć w MOK-u. Prace remontowe zwiększą także bezpieczeństwo zwłaszcza osób</p>	<p>Aktywna społeczność lokalna, Usługi społeczne, Infrastruktura i środowisko</p>

			występujących na scenie, bowiem obecnie sala widowiskowa nie spełnia standardów bezpieczeństwa, ograniczając możliwości rozwoju i działalności Ośrodka.	
15.	<p>Budowa budynku socjalnego</p> <p>Lokalizacja: ul. Poprzeczna lub Wodociągowa, Kłobuck</p>	<p>Projekt zakłada budowę nowego budynku z lokalami socjalnymi. Będzie on funkcjonował zamiast obecnie wykorzystywanego obiektu przy ul. Orzeszkowej 1, który jest zdegradowany, a jego remont nie ma uzasadnienia ekonomicznego (co wynika z przeprowadzonej ekspertyzy). Jednocześnie obecnie nie jest znana dokładna lokalizacja obiektu – brane są pod uwagę dwie lokalizacje, obie mieszczące się w obszarze rewitalizacji. W obu przypadkach tereny należą do miasta.</p>	<p>Na obszarze rewitalizacji w mieście Kłobuck stwierdzono wysoką liczbę osób korzystających z pomocy społecznej oraz oczekujących na mieszkania socjalne lub komunalne. W nowym budynku liczba mieszkań będzie większa niż w dotychczas wykorzystywanym obiekcie. Inwestycja wpłynie pozytywnie przede wszystkim na poprawę warunków, w której mieszka biedniejsza część mieszkańców obszaru rewitalizacji. Pozostawianie mieszkańców lokali socjalnych w zdegradowanych budynkach negatywnie wpływa na ich motywację do poprawy swojej sytuacji życiowej, a także spycha ich na margines życia społecznego.</p>	<p>Usługi społeczne, Infrastruktura i środowisko</p>
16.	<p>Rewitalizacja Placu Centralnego na Osiedlu nr 3 w Kłobucku</p> <p>Lokalizacja: działka nr 1060/159 Kłobuck</p>	<p>W projekcie przewidziano przebudowę – odtworzenie alejek oraz drogi dojazdowej, nasadzenia roślinności, przebudowę parkingów, doposażenie placu zabaw oraz uzupełnienie elementów małej architektury (ławki, kosze na śmieci) oraz utworzenie zielonego miejsca spotkań dla mieszkańców z altaną i stolikiem</p>	<p>Projekt odpowiada przede wszystkim na problemy w sferze przestrzenno-funkcjonalnej. Przebudowa parkingów spowoduje ich powiększenie, zwiększając dostęp do nich, co przekłada się na wzrost poziomu bezpieczeństwa drogowego. Szczególnie istotne jest to z punktu widzenia planowanych i wspomnianych wcześniej planów dotyczących ograniczenia</p>	<p>Infrastruktura i środowisko</p>

		kamiennym do gier (gł. w szachy). Działka, na której miałby być realizowany projekt, znajduje się między ul. 11 Listopada a ul. Wyszyńskiego, przy Przedszkolu nr 2 w Kłobucku.	liczby miejsc parkingowych w centrum miasta – przy ul. 11 Listopada. Zwłaszcza że ten rejon miasta stanowi administracyjne i instytucjonalne centrum. Doposażenie placu zabaw sprzyja bezpiecznej zabawie dzieci. Stworzenie zielonego miejsca spotkań dla mieszkańców to estetyczna i funkcjonalna przestrzeń publiczna. Zwłaszcza odpowiada to na potrzeby osób starszych, które cenią sobie możliwość spotkań i np. wspólnych gier. Uwzględnienie tych potrzeb jest istotne ze względu na wysoki indeks starości zdiagnozowany na obszarze rewitalizacji.	
17.	Zagospodarowanie terenu z przeznaczeniem na parking z dojazdem od ul. Wyszyńskiego i Osiedlowej w Kłobucku Lokalizacja: działka nr 1060/166 Kłobuck	W ramach realizacji tego zadania powstanie parking na 50 miejsc wraz z drogą dojazdową od strony ul. Wyszyńskiego i Osiedlowej.	Realizacja zadania ułatwi dotarcie do ważnych instytucji znajdujących się na obszarze rewitalizacji, w tym Urzędu Skarbowego, Starostwa Powiatowego czy szpitala. Miejsca te ułatwią dojazd na imprezy masowe organizowane w Rynku im. Jana Pawła II. Jest to istotne z punktu widzenia problemów z niewystarczającą liczbą miejsc parkingowych w obszarze rewitalizacji Kłobucka, a także osób niepełnosprawnych, które zyskają możliwość dotarcia do instytucji publicznych czy na imprezy masowe, pacjentów i odwiedzających chorych w szpitalu.	Infrastruktura i środowisko
18.	Rewitalizacja przestrzeni Osiedla nr 3 w Kłobucku	W projekcie przewidziano modernizację boiska między ul. Wyszyńskiego i	Projekt pozwala na udostępnienie mieszkańcom części obszaru rewitalizacji	Infrastruktura i środowisko

	<p>Lokalizacja: działka nr 1060/66 Kłobuck</p>	<p>Osiedlową, zorganizowanie miejsca do gier planszowych plenerowych (kamienne stoły i siedziska), modernizację i doposażenie placów zabaw na osiedlu przy ul. Osiedlowej, 11 Listopada, Baczyńskiego i Spacerowej, dobudowę oświetlenia terenu między ul. Wyszynskiego i Osiedlową oraz uporządkowanie zieleni (w tym wykonanie nowych nasadzeń i montaż elementów małej architektury).</p>	<p>infrastruktury rekreacyjnej i sportowej w celu umożliwienia im aktywnego wypoczynku. Zwłaszcza zmiany te są istotne z punktu widzenia dzieci oraz osób starszych, które stanowią znaczny odsetek mieszkańców obszaru rewitalizacji. Stworzenie miejsca do gier planszowych umożliwi także integrację międzypokoleniową, co może mieć znaczenie w kontekście dużej liczby dzieci, które nie dostały się do przedszkoli z powodu braku miejsc.</p>	
--	--	--	---	--

III.5 Mechanizmy zapewnienia komplementarności

W nowym programowaniu podkreśla się konieczność integracji realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz zapewnienia ich kompleksowości. Przepisy nakazują, aby zadania były spójne i nie powodowały "rozgraniczenia" rewitalizacji na osobne sfery społeczne, gospodarcze, itd., ale aby one wzajemnie się uzupełniały. Zagwarantowaniu tego służą mechanizmy komplementarności, o których mowa bardzo szczegółowo w Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020.

Komplementarność przestrzenna wymusza, aby projekty realizowane w ramach rewitalizacji oddziaływały na obszar rewitalizacji, nawet jeśli w wyjątkowych przypadkach realizowane są poza nim. Należy przy tym zachować szczególną ostrożność, aby nie doprowadzić do sytuacji, w której nastąpi rozprzestrzenienie się jakiegoś problemu poza obszar rewitalizacji.

Generalnie projekty rewitalizacyjne wpisane do niniejszego dokumentu realizowane będą na obszarze rewitalizacji. Niektóre z nich - są to konkretnie przedsięwzięcia miękkie, projekty społeczne - zakładają możliwość wzięcia w nich udziału osób spoza obszaru rewitalizacji oraz mogą być poza nim realizowane. Chodzi tu m.in. o projekt Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej "Opiekun osoby niepełnosprawnej", który zakłada również udzielanie wsparcia osobom niesamodzielnym zamieszkującym inne tereny gminy. W przypadku innych projektów, dopuszczających udział osób spoza obszaru rewitalizacji, wykluczanie ich byłoby nieodpowiedzialne, bowiem prowadzić by mogło do wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego na innych obszarach gminy.

Komplementarność problemowa sprawia, że realizowane w ramach procesów rewitalizacyjnych projekty powinny się przenikać i wzajemnie uzupełniać, czyli tworzenie infrastruktury - ale pod warunkiem, że będzie ona służyła rozwiązywaniu problemów społecznych itp. Zapewnienie tego rodzaju komplementarności jest tym trudniejsze, że wymaga ona koordynacji na wyższym poziomie, przy uwzględnieniu innych strategicznych decyzji, wynikających często z innych dokumentów, a odnoszących się również do obszaru rewitalizacji.

Wszystkie przedsięwzięcia rewitalizacyjne znalazły uzasadnienie w przygotowanej w pierwszej części dokumentu diagnozie obszaru rewitalizacji i odpowiadają na zidentyfikowane problemy tego obszaru. Włączenie osób spoza obszaru rewitalizacji do możliwości korzystania z efektów tych przedsięwzięć wynika z konieczności integrowania

wszystkich mieszkańców gminy, motywowania mieszkańców obszarów rewitalizacji - których dotyczą zidentyfikowane problemy - do poprawiania jakości swojego życia oraz zapobiegania przenoszeniu tych problemów na inne obszary gminy. Dodatkowo w przypadku przedsięwzięć z listy podstawowej ułożono je w sposób pokazujący, że przyczyną dla realizacji tych o charakterze infrastrukturalnym są potrzeby społeczne, związane z występowaniem na obszarze rewitalizacji konkretnych problemów społecznych. Przebudowa budynków na potrzeby Centrum Integracji i Aktywności Społecznej oraz Kłobuckiego Centrum Usług Społecznych wynika z konieczności stworzenia instytucji, które profesjonalnie zajmowałyby się rozwiązywaniem problemów związanych z dysfunkcjami w rodzinach, opieką nad dziećmi, ubóstwem, bezrobociem, a także sprzyjały wzrostowi aktywności społecznej. Projekty związane z poprawą warunków funkcjonowania biblioteki oraz poszerzeniem jej oferty również łączą inicjatywy edukacyjne i kulturalne z drobnymi pracami infrastrukturalnymi, pozwalającymi wykreować atrakcyjną i łatwo dostępną przestrzeń do ich prowadzenia. Prace remontowe związane z budynkiem zespołu szkół z kolei znajdują swoje uzasadnienie nie tylko w problemach środowiskowych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji, ale też pozwolą na poprawę warunków nauki w kontekście zaplanowanych w szkole kursów zawodowych. Projekt Powiatowego Urzędu Pracy nie wymagał żadnych działań w zakresie infrastruktury, lecz ma przyczynić się do zmniejszenia problemu bezrobocia na obszarze rewitalizacji i wpisuje się w jeden z priorytetów RPO. Przedsięwzięcia z listy uzupełniającej scharakteryzowano również poprzez podanie zakresu działań oraz określenie, jakiego rodzaju problemy rozwiązują bądź jakiego rodzaju pozytywne zjawiska będą wzmacniały w ramach prowadzenia procesu rewitalizacyjnego.

Zapewnieniu komplementarności proceduralno-instytucjonalnej ma służyć stworzenie spójnego systemu realizacji, rozumianego jako połączenie sprawnych procedur oraz podmiotów odpowiedzialnych za wdrażanie konkretnych projektów.

Duża liczba zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych zakłada współpracę różnego rodzaju podmiotów. Biblioteka Publiczna chce współpracować ze szkołami z obszaru rewitalizacji, Klub Sportowy Wojownik planuje realizować zgłoszony projekt przy współpracy z Gminą Kłobuck oraz placówkami oświatowymi z jej terenu. Stowarzyszenie ATOL z kolei - działając na rzecz osób i rodzin uzależnionych od alkoholu - realizuje zadania publiczne zlecane przez gminę. Miejski Ośrodek Kultury planuje współpracować z lokalnym stowarzyszeniem. Projekt Centrum Integracji i Aktywności Społecznej zakłada wsparcie dla lokalnych organizacji pozarządowych i jednocześnie wykorzystanie ich potencjału do rozwiązywania problemów społecznych. W zakresie

proceduralnym należy podkreślić, że nad realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych czuwa gmina, bezpośrednio uczestnicząc we wdrażaniu niektórych lub pośrednio opracowując niniejszy dokument i dokonując wyboru.

Komplementarność międzyokresowa odnosi się do spójności przedsięwzięć wdrażanych w poprzednim programowaniu, a tych projektowanych obecnie. W poprzedniej perspektywie w gminie funkcjonował "Lokalny Program Rewitalizacji Miasta Kłobuck na lata 2008-2015". Wyznaczono w nim trzy obszary rewitalizacji na terenie miasta, obejmujące śródmieście, Zagórze oraz tereny zielone wzdłuż Białej Okszy. W dużej mierze pokrywają się one z obecnie wyznaczonym obszarem rewitalizacji. Zaprojektowano w nim rewitalizację Rynku, przebudowę Miejskiego Ośrodka Kultury oraz targowiska miejskiego, dla których określono projekty komplementarne w postaci imprez kulturalnych i przebudowy Urzędu Miejskiego. Rzeczywiście udało się stworzyć grupę imprez, które odbywają się regularnie np. raz w roku oraz zrewitalizować płytę Rynku, jednak pozostałe przedsięwzięcia zostały przeniesione do niniejszego dokumentu. Zrealizowano pakiet działań związanych z zagospodarowaniem terenów zielonych nad Białą Okszą i zbiornikiem Zakrzew, stąd w obecnym Programie zaproponowano jedynie dopełnienie tamtych projektów przez budowę ścieżki pieszo-rowerowej nad rzeką. Do obecnego dokumentu wpisano po raz kolejny rewitalizację parku przy ul. Zamkowej oraz rewaloryzację basenu OSiR.

Komplementarność źródeł finansowania oznacza łączenie różnych rodzajów środków do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. W związku z tym należy tu "uruchomić" zarówno środki prywatne, jak i publiczne, pochodzące z budżetu gminy, ale i różnych programów ministerialnych (na poziomie krajowym), wojewódzkich czy wreszcie środki dostępne dzięki funduszom unijnym. Dokładnie możliwości uzyskania dofinansowania do poszczególnych projektów zostały przedstawione w podrozdziale dotyczącym ram finansowych Programu.

III.6 Indykatywne ramy finansowe

Zaproponowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne zostały zaprojektowane tak, aby łączyć różnego rodzaju środki - zarówno pochodzące z budżetu gminy czy jej jednostek organizacyjnych, jak i pochodzące od sponsorów czy zdobywane z fundacji korporacyjnych. Poniższa tabela przedstawia propozycje finansowania projektowanych działań, przy czym nie uwzględniono w niej środków własnych gminy i innych podmiotów zgłaszających projekty.

Tab. 1 Indykatywne środki finansowe w ramach programu rewitalizacji z podziałem na źródła finansowania.

Przedsięwzięcie rewitalizacyjne	Łączna kwota [zł]	Środki ze źródeł krajowych publicznych [zł]⁹	Środki ze źródeł prywatnych [zł]¹⁰	Środki z funduszy UE [zł]	Środki z innych źródeł [zł]
Centrum integracji i aktywności społecznej	1.517.647,00	106.235,29	0,00	1.411.411,71	0,00
Kłobuckie Centrum Usług Społecznych	988.075,00	69,165,25	0,00	918.909,75	0,00
Rewitalizacja zdegradowanego obszaru miasta Kłobucka poprzez: - przebudowę i rozbudowę budynku „Strzelnicy” na terenie OSiR w Kłobucku na potrzeby Kłobuckiego Centrum Usług Społecznych oraz - przebudowę i rozbudowę budynku przy ul. Harcerskiej 4a w Kłobucku na potrzeby Centrum Integracji i Aktywności Społecznej	5.500.000,00	1.391.582,00	0,00	4.108.418,00	0,00
Stawiam na książkę	10.000,00	10.000,00	0,00	0,00	0,00
Biblioteka w plenerze	30.000,00	25.500,00	1.500,00	0,00	0,00
Przygotowanie świetlicy kulturalnej wraz z organizacją zajęć edukacyjnych i kulturalnych	100.000,00	0,00	0,00	90.000,00	0,00

⁹ Środki ze źródeł krajowych publicznych obejmują różnego rodzaju programy ministerialne.

¹⁰ Uwzględniono m.in. środki pozyskiwane od sponsorów czy z Rady Rodziców w przypadku projektów zgłoszonych przez jednostki oświatowe.

w Miejskim Ośrodku Kultury					
Aktywizacja osób bezrobotnych z obszaru rewitalizacji miasta Kłobuck	350.000,00	350.000,00	0,00	0,00	0,00
Profesjonalni w kuchni	36.000,00	0,00	3.600,00	23.400,00	0,00
Poprawa estetyki budynku i otoczenia szkoły oraz stanu środowiska	70.000,00	63.000,00	7.000,00	0,00	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych od podmiotów składających propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Tab. 8 Szacunkowe koszty przedsięwzięć rewitalizacyjnych z listy uzupełniającej.

L.p.	Tytuł projektu	Szacunkowy koszt [zł]
1.	Nowa jakość Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kłobucku	328.725,00
2.	Pomoc dla seniora	300.000,00
3.	Opiekun osoby niepełnosprawnej	60.000,00
4.	Profesjonalizacja i rozwój usług świadczonych przez Stowarzyszenie ATOL	35.000,00
5.	Pomagajmy mądrze	5.000,00
6.	Budowa parkingu przy Przedszkolu Gminnym nr 4 w Kłobucku	30.000,00
7.	Modernizacja oświetlenia ulicznego na obszarze rewitalizacji	3.950.959,50
8.	Poprawa efektywności energetycznej budynku Urzędu Miejskiego w Kłobucku	1.386.000,00
9.	Ścieżka pieszo-rowerowa wraz z oświetleniem na terenach zielonych wzdłuż rzeki Białej Okszy w Kłobucku	350.000,00

10.	Kłobuck - małe miasto z wielkim sportowym potencjałem	190.000,00
11.	Zagospodarowanie części terenu Ośrodka Sportu i Rekreacji po basenie sezonowym i terenu przyległego do ul. Niemczyka w Kłobucku	10.000.000,00
12.	Rewitalizacja parku w Zespole Pałacowo-Parkowym w Kłobucku-Zagórze	300.000,00
13.	Rewitalizacja targowiska miejskiego w Kłobucku	3.000.000,00
14.	Remont sali widowiskowej i westybulu Miejskiego Ośrodka Kultury	3.000.000,00
15.	Budowa budynku socjalnego	3.000.000,00
16.	Rewitalizacja Placu Centralnego na Osiedlu nr 3 w Kłobucku	350.000,00
17.	Zagospodarowanie przestrzeni z przeznaczeniem na parking z dojazdem od ul. Wyszyńskiego i Osiedlowej w Kłobucku	200.000,00
18.	Rewitalizacja przestrzeni Osiedla nr 3 w Kłobucku	500.000,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych uzyskanych od podmiotów składających propozycje przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

IV Wdrażanie Lokalnego Programu Rewitalizacji

IV.1 Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów w proces rewitalizacji

Proces włączania interesariuszy rewitalizacji do rewitalizacji został zapoczątkowany już na etapie opracowywania niniejszego dokumentu. Podjęto działania mające na celu jak najszersze włączenie mieszkańców do wyznaczania obszarów zdegradowanych i rewitalizacji, a także do określania propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Pierwszym elementem było powołanie Zespołu ds. Rewitalizacji Gminy Kłobuck, które miało miejsce 5 września 2016 r. w drodze Zarządzenia Burmistrza Kłobucka (Zarządzenie nr IR.0050.161.2016). W skład weszło ponad 20 osób - przedstawiciele gminnych jednostek organizacyjnych, przedsiębiorców, stowarzyszeń, radnych i Policji. Występuje on jako ciało konsultacyjne na etapie zarówno przygotowania dokumentu, jak również jego monitorowania. W czasie prac nad dokumentem Zespół ds. Rewitalizacji spotykał się regularnie i konsultował poszczególne elementy Programu.

Ponadto przeprowadzono ankiety wśród mieszkańców gminy - w wersji papierowej oraz elektronicznej. Ankietowani mieli wskazać obszar, który według nich powinien podlegać rewitalizacji oraz ocenić istotność występujących na tym obszarze problemów we wszystkich sferach. W badaniu wzięło udział 61 osób, 44 ankietowanych (72,13%) wskazało Kłobuck, 6 osób (9,84%) wskazało Łobodno. W ramach Kłobucka najczęściej wskazywano: ul. Zamkową (3 razy), 11 listopada (4), Rómmła (5), Osiedle nr 3 (4), Osiedle nr 7 (3), Poprzeczna (3), Długosza (2), Szkolną (3), Staszica (2), Osiedle Zagórze Stare/Osiedle nr 8 (6), co było zbieżne z wynikami analizy wskaźnikowej. Zawarte w ankietach uwagi zostały również uwzględnione przy określaniu potrzeb rewitalizacyjnych zwłaszcza w tych aspektach, które trudno ocenić przy pomocy wskaźników.

Na etapie diagnozy przeprowadzono również wywiady pogłębione z pracownikami Urzędu Miejskiego, jednostek organizacyjnych gminy, sołtysami, przedstawicielami osiedli oraz przedstawicielami organizacji pozarządowych dotyczące zaproponowanego obszaru rewitalizacji. Podobnie jak w przypadku ankiet byli oni proszeni o określenie konkretnych miejsc charakteryzujących się koncentracją problemów, szczegółowe określenie tych problemów oraz propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Większość z uzyskanych w wyniku wywiadów została uwzględniona na etapie opracowywania diagnozy i określania potrzeb rewitalizacyjnych.

Po wyznaczeniu obszarów rewitalizacji zorganizowano dyżury ekspertów (łącznie 10), w czasie których mieszkańcy mogli uzyskać informacje na temat rewitalizacji, wskazać problemy tego obszaru oraz projekty rewitalizacyjne. Dyżury organizowano 2 razy dziennie - jeden do południa, jeden w godzinach popołudniowych, każdy trwał 2 godziny. W czasie dyżurów pojawiły się 4 osoby, które uzyskały informacje na temat planowanego zakresu obszaru rewitalizacji, wskazały na występujące problemy terenów, w tym nie przeznaczonych do rewitalizacji. Jedna osoba zaproponowała również przedsięwzięcie związane z rewitalizacją parku, które później wykorzystano przy projektowaniu ostatecznej listy zadań.

Ponadto przeprowadzono szereg spotkań skierowanych zarówno do Zespołu ds. Rewitalizacji, jak i wszystkich zainteresowanych mieszkańców gminy. Pierwsza grupa spotkań miała na celu wyjaśnienie idei rewitalizacji oraz wytycznych przy opracowywaniu programów rewitalizacji. Kolejny cykl warsztatów odbył się w dniach 13-14 października, w czasie których przedstawiano uczestnikom diagnozę obszaru rewitalizacji. Następnie uczestnicy spotkań w pracy warsztatowej dokonywali analizy SWOT obszaru w czterech sferach: gospodarczej, przestrzeni i komunikacji, jakości życia, kapitału społecznego. Wskazywano także propozycje działań mających eliminować lub ograniczać problemy obszaru w tych dziedzinach.

Włączenie społeczności lokalnej powinno zostać zastosowane również na etapie wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Warto zgromadzić ponownie Zespół ds. Rewitalizacji, wykorzystując przy tym doświadczenie osób pracujących na etapie opracowywania dokumentu. Zaleca się, aby nadal za organizowanie spotkań Zespołu odpowiadał Wydział Inwestycji i Rozwoju.

Elementem partycypacji społecznej będzie również organizacja konsultacji społecznych przeprowadzonych metodami aktywizującymi, a dotyczących realizacji konkretnych przedsięwzięć. Chodzi o danie mieszkańcom możliwości wypowiedzenia się co do sposobów zagospodarowania terenów czy szczegółów projektów miękkich tak, aby wszystkie one w jak największym stopniu odpowiadały potrzebom mieszkańców. Z drugiej strony takie spotkania stanowią wyraz otwartości wobec mieszkańców oraz są okazją do wyjaśnienia pewnych zagadnień czy powodów, dla których dane przedsięwzięcie musi być zorganizowane w taki, a nie inny sposób. Już na etapie opracowywania przedsięwzięć konsultacje społeczne zaplanowała Biblioteka Publiczna, chcąc wspólnie z mieszkańcami określić zakres organizowanych warsztatów czy spotkań autorskich.

Inny sposób angażowania społeczności lokalnej to ankietyzacja podmiotów/interesariuszy (osób, podmiotów gospodarczych, społecznych, itd.) z obszarów rewitalizacji na etapie oceny efektów wdrażania Programu Rewitalizacji. Przeprowadzanie takich ankiet pozwoli na uzupełnienie danych statystycznych gromadzonych na potrzeby monitoringu o odczucia i wnioski indywidualne. Jednocześnie - przy odpowiednio skonstruowanej ankiecie - pozwoli poznać propozycje rozwiązań ewentualnych pojawiających się problemów.

Wreszcie partycypacja społeczna będzie zagwarantowana na etapie wdrażania dokumentu poprzez włączanie mieszkańców do realizacji konkretnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Mowa tu zarówno o pojedynczych mieszkańcach, jak i osobach zrzeszonych np. w organizacjach pozarządowych. Zaangażowanie to może przyjmować formę wolontariatu, przy czym coraz popularniejszy staje się on nie tylko wśród młodzieży szkolnej, ale również osób starszych. W tym drugim przypadku przynosi pozytywne efekty, ponieważ z jednej strony wykorzystuje wiedzę i doświadczenie życiowe, a z drugiej - sprawia, że osoby starsze czują się potrzebne i są bardziej dowartościowane. Włącza się je najczęściej do realizacji projektów miękkich w postaci zajęć artystycznych czy pomocy w odrabianiu lekcji.

IV.2 System realizacji i monitoringu programu rewitalizacji

Skuteczny monitoring wdrażania zapisów Lokalnego Programu Rewitalizacji (dalej: LPR) oraz jego ewaluacja (ocena, na ile założone cele i ich realizacja przyczyniają się do poprawy jakości życia mieszkańców obszarów rewitalizowanych oraz ogólnie w gminie) wymaga funkcjonowania podmiotu, który będzie koordynował i zarządzał tymi procesami: wdrażaniem zapisów, monitoringiem i ewaluacją. Na etapie prowadzenia prac nad opracowywaniem programu został powołany - w drodze Zarządzenia Burmistrza - Zespół ds. Rewitalizacji Gminy Kłobuck. Obrady Zespołu zwołuje i prowadzi Przewodniczący Zespołu.

W Zespole zasiadają przedstawiciele organu wykonawczego, stanowiącego, przedstawiciele kluczowych jednostek organizacyjnych gminy, jednostek pomocniczych oraz przedstawiciele strony społecznej – reprezentanci organizacji społecznych i przedsiębiorcy. Pozostawienie Zespołu w takim składzie już po zakończeniu opracowywania dokumentu zapewnia skuteczne zarządzanie wdrażaniem programu oraz pozwoli na zintegrowanie i zapewnienie spójności procesu planowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji lokalnych polityk publicznych w gminie, jak również przewiduje udział interesariuszy procesu

rewitalizacji. Pozwoli to na możliwie szybkie reagowanie na zmiany oraz bariery w procesie wdrażania zapisów LPR. Udział strony społecznej w pracach zespołu wzmocni na etapie zarządczym element partycypacji procesu. Spotkania Zespołu na etapie wdrażania zapisów dokumentu, zwoływane powinny być przez przewodniczącego nie rzadziej niż raz na rok oraz doraźnie w przypadkach istotnych zagadnień wymagających omówienia. Ta druga kategoria spotkań jest bardzo istotna, ponieważ wydaje się, że skoro Zespół posiada rolę opiniodawczą, to spotkania z nim mogą być organizowane również w celu uzgadniania przebiegu/zasięgu konkretnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Zespół do końca pierwszego kwartału każdego roku opracowywał będzie raporty z postępów we wdrażaniu zapisów LPR, uwzględniając przy tym ewentualne bariery w realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, powody ich wystąpienia oraz rekomendowane środki zaradcze. Powinien zawierać także ogólną ocenę realizacji zapisów LPR pod kątem skuteczności (czy udało się osiągnąć wyznaczone cele), efektywności (proporcji nakładów ludzkich, finansowych, rzeczowych do osiągniętych rezultatów) oraz trafności (czy dobór celów operacyjnych przełożył się na realizację celów strategicznych). Treść raportu należy publikować na stronie internetowej gminy, w tym w Biuletynie Informacji Publicznej. Monitoring i ewaluacja powinny wykorzystywać różnego rodzaju wskaźniki sytuacji gminy, w tym te, na podstawie których opracowano pogłębioną diagnozę obszarów zdegradowanych (aby zapewnić spójność i zachować logikę procesu rewitalizacji). Pierwszy raport należy sporządzić w marcu 2018 roku.

Dane do tworzenia wskaźników pochodzić będą - tak jak na etapie wykonywania pogłębionej diagnozy obszarów zdegradowanych - z Urzędu Miasta i Gminy, gminnych jednostek organizacyjnych, Komendy Powiatowej Policji, Powiatowego Urzędu Pracy. Jednocześnie część danych pochodzić może z Urzędu Statystycznego. Zebrane w ten sposób dane o charakterze ilościowym pozwolą na stworzenie obiektywnych i dających się porównywać wskaźników. Należy je jednak uzupełnić o dane jakościowe, uzyskiwane np. dzięki ankietom czy wywiadam pogłębionym z interesariuszami rewitalizacji.

Lista wskaźników pozwalających mierzyć rezultaty podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych znajduje się przy każdym z nich. Jeśli zaś chodzi o przedsięwzięcia rewitalizacyjne z listy uzupełniającej, można się posiłkować niniejszymi wskaźnikami:

- liczba jednostek pomocy społecznej objętych wsparciem w celu zmiany systemu organizacyjnego,

- liczba kluczowych pracowników objętych wsparciem w ramach instytucjonalnej pomocy społecznej,
- liczba nowo zatrudnionych pracowników jednostek pomocy społecznej,
- liczba pracowników jednostek pomocy społecznej, wśród których nastąpiła poprawa kompetencji,
- liczba seniorów objętych wsparciem jednostek pomocy społecznej,
- liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem jednostek pomocy społecznej,
- liczba organizowanych w obiekcie Miejskiego Ośrodka Kultury imprez kulturalnych,
- liczba osób/rodzin uzależnionych od alkoholu, którzy uzyskali wsparcie,
- liczba członków organizacji pozarządowych, którzy uzyskali wsparcie
- liczba zmodernizowanych energetycznie punktów oświetleniowych,
- wartość zużytej/zaoszczędzonej energii elektrycznej [MWh/rok],
- wartość zużytej/zaoszczędzonej energii cieplnej [GJ/rok],
- liczba zmodernizowanych energetycznie budynków użyteczności publicznej,
- liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE,
- długość wybudowanych ścieżek pieszo-rowerowych,
- powierzchnia zrewitalizowanych terenów zielonych,
- liczba obiektów wspartych w ramach rewitalizacji,
- liczba osób korzystających ze wspartej infrastruktury.

Ponadto do oceny stopnia osiągnięcia celów rewitalizacji proponuje się zastosowanie poniższego zestawienia wskaźników. Uwzględni on przede wszystkim te wskaźniki, które wykorzystano na etapie wyznaczania obszaru rewitalizacji:

Tab. 9 Wskaźniki służące ocenie osiągnięcia celów rewitalizacji.

Cele rewitalizacji	Proponowane wskaźniki
Wzmacnianie potencjału społeczno-zawodowego	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym Udział bezrobotnych długotrwale w liczbie ludności w wieku produkcyjnym Osoby korzystające z pomocy społecznej ze względu na trudną sytuację życiową na 1000 mieszkańców Świadczenia rodzinne na 1000 mieszkańców Przestępstwa o charakterze kryminalnym na 1000 mieszkańców Interwencje policji na 1000 mieszkańców Liczba niebieskich kart na 1000 mieszkańców Osoby uzależnione od alkoholu lub narkomanii będące pod opieką instytucji publicznych na 1000 mieszkańców Średni wynik sprawdzianu w klasie VI szkoły podstawowej Średni wynik egzaminu gimnazjalnego Frekwencja w wyborach parlamentarnych

	Czytelniczy bibliotek publicznych na 1000 mieszkańców Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem Indeks starości
Rozwój infrastruktury społecznej	Osoby oczekujące na mieszkanie socjalne lub komunalne na 1000 mieszkańców Powierzchnia zrewitalizowanych/nowych terenów rekreacji Powierzchnia zmodernizowanych obiektów kultury/sportu
Podnoszenie efektywności energetycznej	Emisja dwutlenku węgla z obiektów użyteczności publicznej na 1000 mieszkańców [Mg] Poziom oszczędności energii cieplnej/elektrycznej Liczba energooszczędnych punktów świetlnych na km ²

Źródło: opracowanie własne.

Dodatkowo Rada Miejska przyjmowałaby roczny raport z wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji, wszelkie zmiany w dokumencie oraz podejmowała uchwały warunkujące możliwości wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych (np. budżetowe). Burmistrz z kolei odpowiadałby za przygotowanie harmonogramu prac nad Programem, koordynował wdrażanie przedsięwzięć oraz prowadził procesy decyzyjne warunkujące możliwości realizacji Programu. Zespół ds. Rewitalizacji nie powinien się ograniczać jedynie do funkcji opiniotwórczej. Wydaje się, że na jego członków spada również konieczność promowania (rozumianego m.in. jako informowanie) idei rewitalizacji oraz zapisów Programu Rewitalizacji. Chodzi tu zarówno o poznanie dokumentu i potencjalnych jego efektów przez mieszkańców, ale i zainteresowanie ich nim oraz zaangażowanie do realizacji konkretnych działań. Zespół pełni w tym zakresie rolę niejako "społecznego eksperta ds. rewitalizacji" i w związku z tym musi upowszechniać wiedzę o tym zagadnieniu.

Spis tabel

Tab. 1 Matryca powiązań między celami Strategii Rozwoju Gminy Kłobuck i Lokalnego Programu Rewitalizacji.....	5
Tab. 2 Matryca powiązań między celami Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.... i Lokalnego Programu Rewitalizacji... ..	6
Tab. 3 Zmiany w liczbie bezrobotnych w latach 2013-2015.	12
Tab. 4 Korzystający ze świadczeń rodzinnych w latach 2013-2015.	14
Tab. 5 Korzystający z instalacji w % ogółu ludności.....	25
Tab. 6 Wskaźniki wykorzystane do wyznaczenia obszarów zdegradowanych w gminie Kłobuck.	25
Tab. 7 Wskaźniki obrazujące poszczególne sfery w zakresie sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Kłobuck	28
Tab. 8 Charakterystyka obszarów zdegradowanych (OZ) i obszarów rewitalizacji (OR) w gminie Kłobuck.....	50
Tab. 9 Wskaźniki służące ocenie osiągnięcia celów rewitalizacji.	90

Spis rysunków

Rys. 1 Gmina Kłobuck na tle Częstochowy.....	8
Rys. 2 Zmiany liczby ludności w gminie Kłobuck na tle powiatu i województwa w latach 2013-2015.....	9
Rys. 3 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Kłobuck w latach 2013-2015.	10
Rys. 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2013-2015.....	11
Rys. 5 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2013-2015 [%].	12
Rys. 6 Powody przyznania pomocy społecznej w województwie śląskim w 2015 roku.	13
Rys. 7 Zagrożenie przestępczością na terenie powiatu kłobuckiego w 7 kategoriach w latach 2013-2015.....	15
Rys. 8 Zagrożenia wykroczeniami ujawnionymi przez policjantów prewencji na terenie powiatu kłobuckiego w latach 2013-2015 (postępowania mandatowe, czynności wyjaśniające).....	15
Rys. 9 Zagrożenie wypadkami drogowymi i kolizjami na terenie gmin powiatu kłobuckiego w latach 2013-2015.....	16
Rys. 10 Postępowania wszczęte w związku ze znęcaniem się nad rodziną.....	17
Rys. 11 Wyniki sprawdzianu szóstoklasisty w powiecie kłobuckim w 2015 roku [%].	18
Rys. 12 Wyniki egzaminu gimnazjalnego w powiecie kłobuckim w 2015 roku [%].	19
Rys. 13 Frekwencja w wyborach parlamentarnych w 2015 r. w powiecie kłobuckim.	20
Rys. 14 Czytelnicy bibliotek publicznych w powiecie kłobuckim w 2015 r. na 1000 mieszkańców.	21
Rys. 15 Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców w 2015 roku.....	22
Rys. 16 Udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON [%].	22
Rys. 17 Wartości maksymalnego stężenia dobowego PM 10 w 2015 roku [$\mu\text{b}/\text{m}^3$].....	23
Rys. 18 Obszary przekroczeń średnich stężeń rocznych pyłu 2,5 w 2015 roku [$\mu\text{b}/\text{m}^3$].	24
Rys. 19 Obszary przekroczeń średnich stężeń rocznych benzo(a)piranu w 2015 roku [ng/m^3].	24
Rys. 20 Poziom bezrobocia w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.	30
Rys. 21 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu bezrobocia.	31
Rys. 22 Poziom ubóstwa w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.....	32
Rys. 23 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu ubóstwa.....	32
Rys. 24 Poziom przestępczości w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.	33
Rys. 25 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu przestępczości.....	34
Rys. 26 Poziom patologii społecznej w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.	35
Rys. 27 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu patologii społecznej.	35
Rys. 28 Poziom edukacji w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.....	36
Rys. 29 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu edukacji.	37
Rys. 30 Poziom kapitału społecznego w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.....	37
Rys. 31 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie kapitału społecznego.	38

Rys. 32 Poziom kapitału ludzkiego w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.....	39
Rys. 33 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu kapitału ludzkiego.....	40
Rys. 34 Poziom rozwoju sfery społecznej w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.	40
Rys. 35 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie sfery społecznej.....	41
Rys. 36 Poziom rozwoju sfery gospodarczej w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck. .	43
Rys. 37 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu sfery gospodarczej.	44
Rys. 38 Poziom rozwoju sfery środowiskowej w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.	45
Rys. 39 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu sfery środowiskowej.	46
Rys. 40 Poziom rozwoju sfery przestrzenno-funkcjonalnej w miejscowościach wiejskich gminy Kłobuck.	47
Rys. 41 Ulice Kłobucka wykazujące niekorzystną sytuację w zakresie poziomu sfery przestrzenno-funkcjonalnej.	48
Rys. 42 Obszary zdegradowane w gminie Kłobuck.....	49
Rys. 43 Zasięg przestrzenny obszaru rewitalizacji w Kłobucku.	51